

Brottsförebyggande insatser i utsatta områden

En studie av storstadsarbetet

BRÅ – centrum för kunskap om brott och åtgärder mot brott

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) verkar för att brottsligheten minskar och tryggheten ökar i samhället. Det gör vi genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsförebyggande arbete och rättsväsendets reaktioner på brott

Denna rapport kan beställas hos bokhandeln eller hos
Fritzes Kundservice, 106 47 Stockholm. Telefon 08-690 91 90,
fax 08-690 91 91, e-post order.fritzes@liber.se

Produktion:
Brottsförebyggande rådet, Information och förlag,
Box 1386, 111 93 Stockholm. Telefon 08-401 87 00, fax 08-411 90 75,
e-post info@bra.se
BRÅ på Internet www.bra.se
ISBN 91-38-31998-5
Författare: Emma Lindahl, Fredrik Mattsson
Omslag: Britton & Britton
Tryck: Edita Norstedts Tryckeri 2003
© Brottsförebyggande rådet

Innehåll

FÖRORD	5
INLEDNING	6
DET BROTTSFÖREBYGGANDE STORSTADSARBETET	11
Sammanfattning	11
Organisation och samverkan	12
Polisens roll i storstadsarbetet	14
Strategi och målstyrning	16
Utrymme och inriktning	17
Långsiktighet och underifrånperspektiv	20
Avslutande diskussion	22
REFERENSER	24
BILAGOR	25
Bilaga 1. Kartläggning av det brottsförebyggande storstadsarbetet	25
Bilaga 2. Det brottsförebyggande storstadsarbetet i tre bostadsområden	63
Bilaga 3. Textanalys av de lokala utvecklingsavtalen	72
Bilaga 4. Brottsutvecklingen i de berörda områdena	73

Förord

Sedan år 1999 har arbetet med att genomföra en nationell storstadspolitik pågått i de tre storstadsregionerna i Sverige. Den nationella storstadspolitiken innefattar två övergripande mål. Det första handlar om att ge storstadsregionerna goda förutsättningar för tillväxt och genom detta skapa nya arbetstillfällen. Det andra målet handlar om att bryta den sociala, etniska och diskriminerande segregationen i storstadsregionerna och att verka för jämlika och jämställda levnadsvillkor för storstädernas invånare. Inom ramen för storstadspolitiken har staten slutit lokala utvecklingsavtal för 24 av de mest utsatta stadsdelarna i sju kommuner. Ett av delmålen i avtalen är att alla stadsdelar i storstäderna bör uppfattas som attraktiva och trygga av sina invånare, och utgöra goda och hälsosamma livsmiljöer.

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) fick i november 2002 i uppdrag av regeringen att genomföra en studie av de brottsförebyggande frågornas betydelse inom ramen för storstadsarbetet. Uppdraget omfattar en kartläggning av de brottsförebyggande insatser som gjorts och en analys av det brottsförebyggande storstadsarbetet med fokus på hur det lämpligen skulle kunna utvecklas i framtiden.

Uppdraget har genomförts under stor tidspress och det har därför varit av stort värde att de personer som deltagit i studien har haft möjlighet att medverka med kort varsel. Ett tack riktas därför till alla personer som avsatt tid för att medverka i intervjuer, både i kommunerna och på stadsdelsnivå. Ett särskilt tack riktas till Södertörns högskola som bland annat har bidragit med tillgång till sin databas.

Rapportens författare är Emma Lindahl och Fredrik Mattsson, utredare vid BRÅ. Den fördjupade beskrivningen av tre stadsdelar har genomförts av Christina Grönberg, också hon utredare vid BRÅ.

Stockholm i april 2003

Jan Andersson
T.f. generaldirektör

Malena Carlstedt
T.f. enhetschef

Inledning

År 1998 presenterade regeringen en proposition där det bland annat konstaterades att klassamhället fått en etnisk dimension, genom att många som bor i de mer utsatta bostadsområdena i landets större städer har invandrarbakgrund¹. I propositionen ges förslag till hur storstadsregionernas kommuner och deras invånare ska kunna utvecklas, utan att de sociala klyftorna och andra problem ökar.

De övergripande målen för storstadspolitiken är²:

- Att ge storstadsregionerna goda förutsättningar för långsiktigt hållbar tillväxt; storstadspolitiken bör därmed kunna bidra till att nya arbetstillfällen skapas såväl inom storstadsregionerna som i övriga delar av landet.
- Att bryta den sociala, etniska och diskriminerande segregationen i storstadsregionerna och verka för jämlika och jämställda levnadsvillkor för storstädernas invånare.

En storstadsdelegation har tillsatts för att utveckla och samordna storstadspolitiken. Dess huvudsakliga uppgift är att förverkliga målen för storstadspolitiken och att bereda de ärenden som regeringen ska fatta beslut om. För att nå de övergripande målen krävs långsiktiga och samordnade insatser. Sammanlagt har 24 utsatta stadsdelar i sju kommuner (Botkyrka, Göteborg, Haninge, Huddinge, Malmö, Stockholm och Södertälje) valts ut. Delegationen har slutit lokala utvecklingsavtal i dialog med de berörda kommunerna. Dessa avtal ska, enligt propositionen, innehålla lokalt framtagna mål, åtgärdsplaner för de bostadsområden som ingår i avtalet, en reglering av statliga och kommunala åtaganden samt en plan för uppföljning och utvärdering. De lokala utvecklingsavtalen ska föreläggas regeringen för godkännande.

BRÅ:S UPPDRAG

Ett av de övergripande målen för storstadsarbetet är att öka tryggheten och minska brottsligheten i de berörda områdena. I november 2002 fick Brottsförebyggande rådet (BRÅ) i uppdrag av regeringen att genomföra en brottsförebyggande studie inom ramen för storstadsarbetet. Regeringsuppdraget omfattar två delar. För det första ska studien innehålla en kartläggning av de insatser inom ramen för de lokala utvecklingsavtalen som kan betraktas som brottsförebyggande. För det andra ska studien omfatta en mer djupgående undersökning av tre stadsdelar. Studien ska vidare innehålla en analys av hur de brottsförebyggande insatserna har påverkat möjligheten att uppnå de storstadspolitiska målen samt hur insatserna bör utvecklas för att kunna minska brottsligheten och öka tryggheten i de aktuella områdena.

Avgränsningar

Det övergripande syftet med föreliggande studie är således att kartlägga och analysera de brottsförebyggande frågornas betydelse i storstadsarbetet. För att kunna genomföra studien inom de sex månader som stått till förfogande har det varit nödvändigt att göra vissa avgränsningar. Dels gäller det en avgränsning beträffande vad som ska definieras som brottsförebyggande och trygghetsskapande, dels har det varit nödvändigt att göra en avgränsning av kartläggningen i tiden.

BROTTSFÖREBYGGANDE INOM FLERA MÅLOMRÅDEN

De brottsförebyggande insatserna som redovisas i de lokala utvecklingsavtalen ligger ofta under flera olika målområden. Det målområde som har den närmaste kopplingen till det brottsförebyggande arbetet är det nationella delmålet "Trygghet och trivsel", men brottsförebyggande insatser kan även återfinnas under målområden som "Folkhälsa" och "Grundskola". Målområdena i de olika lokala utvecklingsavtalen har flera olika benämningar. Anledningen till detta är att kommunerna har givits möjlighet att anpassa sina målområden till den kommunala verksamheten så länge de följer de nationellt uppsatta målen.

¹Prop 1997/98:165.

² För en mer ingående presentation av storstadspolitiken, se www.storstad.gov.se.

Detta beror främst på att det har ansetts vara av vikt att storstadsarbetet är förankrat och anpassat till de lokala förhållandena och till redan befintliga strukturer. Det går även att återfinna anpassningar av målområdena på områdesnivå, där benämningen för till exempel "Trygghet och trivsel" blir en annan i de lokala åtgärdsprogrammen än den som återfinns i det lokala utvecklingsavtalet. Integrationsverket skriver i sin slutrapport att möjligheterna att kommunanpassa de nationella målen har gett både positiva och negativa effekter. I bästa fall har det förenklat det lokala arbetet, men det har även lett till "...svårigheter att följa upp och överblicka vad som sker i kommunerna utifrån en nationell nivå, då samma typ av verksamhet kan definieras under olika rubriker och vice versa³."

BRÅ vill understryka att många åtgärder inom de långsiktiga målområden som lyfts fram i storstadspropositionen har betydelse för brottsligheten och tryggheten, inte bara åtgärder som kan hänföras till målområdet trygghet och trivsel. Insatser som bidrar till att minska de boendes känsla av utanförskap och av marginalisering innebär samtidigt att risken för brottslighet minskar. Detta betyder att åtgärder som leder till att förvärvsfrekvensen ökar, att socialbidragsberoendet minskar och att det demokratiska deltagandet och delaktigheten med mera ökar, också kan ha effekter på brottslighet och trygghet i bostadsområdena.

Men omvänt gäller också att i bostadsområden, som uppfattas som trivsamma och trygga, ökar möjligheten att nå framgång också inom andra målområden. I till exempel en skola som eleverna uppfattar som trygg ges större möjligheter att de åtgärder som vidtas för att eleverna ska nå målen i grundskolan leder ända fram. Det är således viktigt att åtgärder även riktas direkt mot brottsligheten och otryggheten. För att nå framgång krävs, som påpekas i propositionen, att man uppmärksammar hur brottsligheten, och inte minst den så kallade vardagsbrottsligheten, i sig skapar förutsättningar för en nedåtgående spiral i bostadsområdena.

AVGRÄNSNING BETRÄFFANDE BEGREPPET BROTTSFÖREBYGGANDE OCH TIDSRAM

Avsaknaden av ett särskilt målområde med en mer tydlig inriktning på brottsprevention har lett till svårigheter att få en tydlig överblick av vad som har skett inom det brottsförebyggande området i storstadsarbetet. Klassificeringen av insatserna stämmer inte alltid överens med de klassificeringar som gjorts av kommunerna. Vissa insatser har inte ett direkt brottsförebyggande syfte utan består av flera olika åtgärder varav en eller flera kan betecknas som brottsförebyggande. Dessa insatser har då tagits med i kartläggningen. Andra insatser har av kommunen betecknats som trygghetsskapande men faller inte inom ramen för vad vi betecknar som direkt brottsprevention. Begreppet trygghet har i vissa fall applicerats på insatser där begreppet använts mer generellt eller övergripande utan koppling till det brottsförebyggande arbetet. Exempel kan vara insatser för en tryggare skolmiljö där trygghet används på ett generellt plan och syftar till en bättre uppväxtmiljö. Insatser där syftet inte direkt kan kopplas till brottsprevention har följaktligen inte tagits med i studien, utan endast sådana som direkt syftar till att minska brottsligheten och öka tryggheten.

I flera av de undersökta stadsdelarna förekommer brottsförebyggande åtgärder och samverkan i frågor som har att göra med brottsprevention också inom den reguljära verksamheten, det vill säga vid sidan av själva storstadsarbetet. Detta har uppmärksammats i undersökningen och finns översiktligt beskrivet där så är fallet. Kartläggningen av insatserna omfattar dock endast sådana som kan hänföras till de lokala avtalen.

För att få en rättvis och jämförbar bild av kommunernas lokala utvecklingsarbete är kartläggningen av insatser koncentrerad på sådana som genomförts under år 2002. Under år 2002 hade samtliga kommuner arbetat i ett år eller längre med storstadsarbetet. Undersökningen som helhet spänner dock över hela den tid som storstadsarbetet har pågått.

Begrepp och definitioner

- Med *lokala utvecklingsavtal* avses de avtal som staten tecknat med berörda kommuner. Till avtalen hör berörda stadsdelars *lokala åtgärdsplaner* med nulägesbeskrivning, analys och strategi samt val av insatser.

³ På rätt väg? Slutrapport från den nationella utvärderingen av storstadssatsningen. Integrationsverkets rapportserie 2002:05, s. 96

- *Med lägesrapport (även kallad Oktoberrapport)* menas en rapport, som är ett led i den löpande uppföljningen av storstadsarbetet, där de berörda kommunerna årligen lämnar en samlad lägesbild av det lokala utvecklingsarbetet till Storstadsdelegationen.
- Begreppet *brottsprevention* innefattar åtgärder som vidtas för att reducera brottslighet och/eller den upplevda risken att utsättas för brott.
- *Social brottsprevention* innebär åtgärder för att förändra personers benägenhet att begå brott genom att förstärka individens förmåga till självkontroll och genom att stärka de sociala banden till samhället.
- *Situationell brottsprevention* syftar till att förändra de omständigheter, ofta i den fysiska miljön, som bidrar till och underlättar att brott begås. Åtgärderna brukar sammanfattas som insatser för att försvåra genomförandet av brott, öka upptäcktsrisken samt minska utbytet av brott.
- *Primär brottsprevention* avser åtgärder som vidtas innan problem har uppstått, till exempel åtgärder som inriktas mot ungdomar generellt med ett uttalat brottspreventivt syfte.
- *Sekundär brottsprevention* avser åtgärder som riktas mot personer som visar tecken på att utveckla problem. Många gånger handlar det om åtgärder mot ungdomar i så kallad riskzon.
- *Tertiär brottsprevention* avser åtgärder som riktas mot redan befintliga och synliga problem, exempelvis åtgärder som syftar till att förhindra fortsatt brottslighet bland redan brottsaktiva individer.

Storstadspolitiken – tidigare satsningar

Flertalet av de områden som ingår i storstadsarbetet har tidigare varit föremål för olika utvecklingsarbeten som den så kallade Blommansatsningen (1995-1999), Ytterstadssatsningen (1995-fortgår) och Nationella exempel (1998-2000).

Blommansatsningen syftade till att bekämpa segregation och utanförskap. Det skulle åstadkommas genom tre delmål: öka förvärvsfrekvensen och stärka kompetensen hos de boende, minska den sociala segregationen samt motverka segregering och diskriminering på arbetsmarknaden. Det fanns ingen fokusering på brottsförebyggande arbete. Liksom i storstadsarbetet var riktlinjerna i Blommansatsningen lokal förankring, samverkan och nytankande.

Ytterstadssatsningen är avgränsad till stockholmsområdet och syftar till att motverka sociala problem, segregation och arbetslöshet. Även i denna satsning är underifrånperspektivet framträdande. De insatser som i Ytterstadssatsningen syftade till att minska segregationen och sociala problem har till stor del bestått av fysiskt förnyelsearbete. Det fysiska förnyelsearbetet i ytterstadssatsningen har inneburit att man till viss del har genomfört situationellt brottsförebyggande åtgärder i dessa områden.

Nationella exempel (eller Nationella utvecklingsområden) var delvis en fortsättning och fördjupning av Blommansatsningen, men inriktade sig endast på fyra stadsdelar. Huvudsyftet var att skapa bestående förbättringar i bostadsområdena för att främja integrationen. Även här har de boendes inflytande och delaktighet i processerna betonats.

Under beredningen av de nationella utvecklingsområdena år 1998 aviserade regeringen den kommande storstadspropositionen. Arbetet med storstadspropositionen hann komma så långt att den kraftigt påverkade beslutsförutsättningarna för de nationella utvecklingsområdena. Av den anledningen beslöts att stödet till Botkyrka, Göteborg och Malmö, när det gäller år 1999 och framåt, skulle samordnas med den kommande storstadspolitiken. Kommunernas ansökan till nationella utvecklingsområden är i stora drag likvärdigt med underlagen till de lokala utvecklingsavtalen. Det som tillkommit är i första hand att statens åtaganden ökat. De områden som berördes av nationella exempel var: Fittja, Gårdsten, Hjällbo samt Rosengård.

Material och metod

Kartläggningen av de brottsförebyggande insatser som kommunerna och bostadsområdena genomfört inom ramen för storstadsarbetet bygger främst på innehållet i de lokala utvecklingsavtalen och i de årliga lägesrapporterna. Utöver detta material har kommunernas hemsidor på Internet, tidigare genomförda utvärderingar samt kommunernas egna presen-

tationer av storstadsarbetet använts. För att få en bakgrundsbild av brottsnivåerna över tid i de berörda områdena har polisens statistik över anmälda brott använts.

Det skriftliga materialet har kompletterats med strukturerade telefonintervjuer med ansvariga företrädare för det brottsförebyggande arbetet i samtliga 24 områden. Syftet med intervjuerna har varit att förtydliga och komplettera informationen från det skriftliga materialet. Besöksintervjuer med representanter för det brottsförebyggande arbetet i de sju kommunerna har också genomförts. Syftet med dessa intervjuer har varit att få en övergripande bild av verksamheten i respektive kommun. Vid dessa intervjuer har ofta även andra aktörer deltagit, till exempel representanter från polisen och det lokala brottsförebyggande rådet.

I den fördjupade beskrivningen av tre områden i storstadsarbetet har områden, som har kommit olika långt och arbetat på olika sätt i det lokala utvecklingsarbetet, valts ut. Denna del av undersökningen bygger på ytterligare intervjuer med flera nyckelpersoner i områdena och på en fördjupad genomgång av det skriftliga material som finns tillgängligt.

Polisens roll och betydelse i storstadsarbetet har undersökts genom intervjuer med lokala företrädarna för det brottsförebyggande arbetet. Därigenom blir polisens roll belyst utifrån de lokalt verksamma tjänstemännen. Detta material har kompletterats genom intervjuer med representanter för polisen både på länsnivå och lokal nivå.

För att få en mer rättvisande bild av det brottsförebyggande arbetet ute i de berörda områdena har vi, utöver de insatser som bedrivits inom ramen för storstadsarbetet, även försökt belysa det brottsförebyggande arbetet inom den ordinarie verksamheten, det vill säga verksamheter som inte är finansierade med de särskilda storstadsmedlen. Det har varit nödvändigt då ett väl etablerat och omfattande reguljärt brottsförebyggande arbete inom en kommun kan innebära, att de extra resurser som erhålls genom storstadsarbetet inte i så hög utsträckning behövs användas till brottsförebyggande insatser.

Kartläggningarna av insatserna samt sammanställningar av kommuner och bostadsområden har skickats till företrädare inom respektive kommun för granskning innan rapporten färdigställdes.

Disposition

Rapporten har genomförts och lagts upp med utgångspunkt i de fyra centrala metoder som tillämpats vid framtagningen av de lokala utvecklingsavtalen och som ska känneteckna det lokala utvecklingsarbetet i kommunerna. Nedan redogörs kort för dessa metoder:

- *Målstyrning* innebär att kommunen länkar ihop de storstadspolitiska målen på nationell nivå med målen på lokal nivå i en sammanhängande målkedja. Dessa mål ska sedan göras operativa och de insatser som genomförs ska vara kopplade till dem. Utvärdering är en viktig del i denna metod. Utvärderingarnas syfte är framför allt att kontrollera att de nationella och lokala målen uppfylls samt att belysa goda exempel.
- *Samverkan* uppges vara ett viktigt led i att få till stånd en bestående positiv förändring i kommunerna. Den samverkan som pågår inom storstadsarbetet ska ske mellan aktörer på både central och lokal nivå. Samverkan mellan centrala aktörer, med staten som kärna, syftar till att ta bort hinder för förändringar i resursfördelningssystem eller olika regelverk. Samverkan med lokala och regionala aktörer syftar till att motverka dubbelarbete och rundgång inom olika verksamheter.
- *Underifrånperspektiv* framhålls som en av de viktigaste metoderna för ett långsiktigt och framgångsrikt utvecklingsarbete. De handlingsplaner som arbetas fram i kommunerna ska ha en lokal förankring och de boende ska medverka i arbetet med målformuleringar och lokala åtgärdsplaner. Med underifrånperspektiv menas inte att alla åtgärder som genomförs inom storstadsarbetet måste vara initierade av de boende utan snarare att kommunen och de berörda områdena kontinuerligt ska ha en dialog med de boende om deras behov, förutsättningar och önskemål.
- *Långsiktighet* ska uppnås genom ett processorienterat arbetssätt, en samsyn om behov och insatser samt utvärderingar som ger vägledning för vad som bör göras permanent. De statliga medlen ska användas för utveckling av redan befintliga strukturer och verksamheter. För att långsiktiga bedömningar ska vara möjliga ska valet av insatser baseras på en nulägesbeskrivning, analys och strategi. Tidsperspektivet i det lokala

utvecklingsarbetet ska vara långt även om tiden som är knuten till pengarna är begränsad.

I rapporten har ovannämnda metoder anpassats till och belysts ur ett brottsförebyggande perspektiv. De har genomgående använts i kartläggningar och sammanställningar av berörda kommuner och bostadsområden.

Avslutningsvis, i bilaga 2, redovisas en fördjupad beskrivning av det brottsförebyggande arbetet i tre bostadsområden; Bergsjön, Rosengård och Skärholmen. Dessa områden har valts ut beroende på att de kommit olika långt i det brottsförebyggande storstadsarbetet och valt olika strategier. I Skärholmen har man sedan länge arbetat med de brottsförebyggande frågorna, bland annat med kartläggningar av den lokala problembilden. Polisen är också i hög grad involverad i arbetet i Skärholmen. Bergsjön har valt en annorlunda strategi i sitt storstadsarbete och framförallt inriktat sina verksamheter på att bygga nätverk med aktörer som är involverade i den fysiska miljön. Rosengård är ett exempel på ett område som inte hade något aktivt brottsförebyggande arbete innan storstadsarbetet inleddes. Detta har inneburit att mycket av arbetet gått ut på att bygga upp en organisation för det brottsförebyggande arbetet.

Det brottsförebyggande storstadsarbetet

Denna rapport bygger på ett kartläggningsarbete av det brottsförebyggande arbete och de brottsförebyggande insatser som genomförts inom ramen för storstadsarbetet. Kartläggningen bygger på uppgifter från sju kommuner och 24 bostadsområden. Arbetet med de brottsförebyggande frågorna har bedrivits på olika sätt och i vissa avseenden finns det stora variationer mellan de olika områdena. Lokala beskrivningar av det brottsförebyggande arbetet i de sju kommunerna återfinns i bilaga 1. I detta kapitel redogörs för undersökningens mer övergripande resultat och slutsatser. Kapitlet inleds med en sammanfattning av de viktigaste resultaten.

Sammanfattning

UTFVECKLINGEN AV DET BROTTSFÖREBYGGANDE OMRÅDET

- Undersökningen visar att de brottsförebyggande frågornas betydelse inom storstadsarbetet har ökat med tiden. I de senare avtalen har frågorna fått en mer framskjuten position. Att det brottsförebyggande arbetet har prioriterats allt mer inom storstadsarbetet har också medfört att:
 - Samtliga kommuner har anställt samordnare för det brottsförebyggande området.
 - Strategierna inom området har blivit något tydligare och målformuleringarna har utvecklats i avtalen och blivit mer konkreta.
 - De brottsförebyggande insatser som bedrivs i områdena har blivit fler.

ORGANISATION OCH SAMVERKAN

- Undersökningen tyder på att storstadsarbetet har haft en positiv inverkan på inrättandet av lokala brottsförebyggande råd i de aktuella kommunerna och stadsdelarna. De lokala råden har emellertid inte varit aktivt involverade i storstadsarbetet i alla områden. I det framtida brottsförebyggande storstadsarbetet bör de lokala råden få en tydligt uttalad och central position.
- Polisens roll i storstadsarbetet har varit otydlig och i vilken utsträckning polisen har deltagit i storstadsarbetet har varierat mellan de olika områdena. Undersökningen tyder på att närpolisens minskade direkta närvaro i områdena har haft en negativ effekt på det brottsförebyggande storstadsarbetet. För det framtida arbetet skulle det vara positivt om polisen fick en mer tydlig och aktiv roll.

STRATEGI OCH MÅLSTYRNING

- Även om målformuleringarna, och i viss mån strategierna, inom det brottsförebyggande området har utvecklats så har inte insatserna anpassats efter detta i någon större utsträckning.
- På flera håll saknas vidare systematiska kartläggningar och analyser av problembilderna i områdena. Kopplingen mellan de kartläggningar och analyser som har genomförts och de insatser som har gjorts är också många gånger svag. Överlag saknas också återkommande kartläggningar för att följa upp det brottsförebyggande arbetet.
- I många områden saknas en helhetssyn inom det brottsförebyggande storstadsarbetet och arbetet har stannat vid enskilda punktinsatser.
- För att skapa en större helhetssyn inom det brottsförebyggande området är ett förslag att dessa frågor behandlas i ett separat avtal eller i en separat del av avtalen.

UTRYMME OCH INRIKTNING

Dessa resultat baseras på en särskild genomgång av de insatser som ingår i de lokala utvecklingsavtalen för år 2002.

- Totalt 15 procent av de insatser som genomfördes under år 2002 var inriktade mot att minska brottsligheten och/eller öka tryggheten. Det genomsnittliga ekonomiska utrymmet för dessa frågor låg även det på omkring 15 procent av den totala budgeten. Det

finns dock stora variationer mellan kommunerna beträffande hur stor del av budgeten som har använts för detta ändamål.

- Över hälften av insatserna var inriktade mot ungdomar. Endast 3, av totalt 109, insatser var inriktade mot personer som redan var brottsligt belastade.
- Hälften av insatserna var inriktade mot att sänka brottsligheten generellt. Anmärkningsvärt få insatser var inriktade mot att sänka en specifik brottstyp.
- En stor del av insatserna har karaktären av social brottsprevention.

LÅNGSIKTIGHET OCH UNDERIFRÅNPERSPEKTIV

- Endast 20 procent av insatserna har införlivats i den reguljära verksamheten eller fått extern finansiering. Cirka 15 procent av insatserna har avslutats eller ska avslutas under år 2003. Övriga insatser har fortsatt inom storstadsarbetet men det är än så länge oklart om dessa insatser kommer att fortsätta när de extra medel som storstadsarbetet har tillfört är slut.
- Oavsett om de insatser som initierats inom storstadsarbetet lever vidare eller inte, har arbetet medfört att många nya nätverk har bildats inom det brottsförebyggande området.
- Medborgarperspektivet, som BRÅ ser som en viktig komponent för att nå framgång i det brottsförebyggande arbetet, tas allt bättre tillvara i storstadsarbetet. Även här finns det emellertid stora variationer mellan olika stadsdelar.

Organisation och samverkan

En väl fungerande organisation och utvecklad samverkan är centrala faktorer för att få till stånd ett framgångsrikt och långsiktigt brottsförebyggande arbete. Detta gör de lokala brottsförebyggande råden möjligt genom att knyta samman de aktörer som är väsentliga för det brottsförebyggande arbetet. Råden är främst till för att organisera, initiera, planera, stödja och följa upp arbetet⁴. Det innebär att flera av de funktioner som de brottsförebyggande råden kan bidra till att uppfylla, överrensstämmer med de centrala metoder som enligt regeringen bör användas i tillämpningen av de lokala utvecklingsavtalen. En fråga som därför ställts i BRÅ:s studie är om kommunerna samordnat det brottsförebyggande arbetet inom storstadsarbetet med den struktur som råden kan bidra med.

SAMORDNING GÅR I POSITIV RIKTNING

Det är BRÅ:s sammanfattande bedömning att samordningen av det brottsförebyggande arbetet inom storstadsarbetet har gått i en positiv riktning under senare avtalsperioder. Ett viktigt steg i denna utveckling är inrättandet av lokala brottsförebyggande råd. Under år 2002 fanns lokala brottsförebyggande råd i samtliga av de undersökta kommunerna och även i flertalet av de undersökta bostadsområdena. Dessa råd startades strax innan eller vid samma tid som storstadsarbetet inleddes. BRÅ:s erfarenhet av att stödja lokalt brottsförebyggande i landet är att det tidigare varit förenat med särskilda svårigheter att få till stånd ett organiserat arbete i storstäderna. Storstadsarbetet har på ett positivt sätt bidragit till att storstadskommunerna bildat lokala brottsförebyggande råd.

Utöver inrättandet av lokala brottsförebyggande råd är etableringen av kommunövergripande samordnartjänster ett viktigt steg mot det nu mer samordnade brottsförebyggande storstadsarbetet. Alla berörda kommuner hade under år 2002 avsatt medel för en sådan tjänst. Samordnarna i kommunerna har till uppgift att ta tillvara och koordinera olika intressen som kan gynna det brottsförebyggande arbetet. Vanligtvis är dessa samordnare även kontaktpersoner i de lokala brottsförebyggande råden och ansvarar för kontakten med polisen. I flera av de 24 bostadsområdena har medel avsatts för liknande tjänster på lokal nivå. Dessa har visserligen ofta ett bredare ansvarsområde än enbart det brottsförebyggande, men de arbetar mot de kommunala samordnarna för det brottsförebyggande arbetet.

⁴ Bygga upp brottsförebyggande arbete. Idéskrift #1, BRÅ-rapport 1999:5 s. 13.

TVÅ OLIKA UTGÅNGSLÄGEN

Det går tydligt att urskilja två olika utgångslägen för den brottsförebyggande organisationens utveckling i de berörda kommunerna. I vissa kommuner har arbetet helt organiserats av det lokala brottsförebyggande rådet och en kommunal samordnare för det brottsförebyggande arbetet har funnits under stora delar av storstadsarbetet. Så är fallet i Malmö, Göteborg och Botkyrka. I dessa kommuner har de kommunala brottsförebyggande råden haft både en samordnande och rådgivande roll i det brottsförebyggande arbete som genomförts inom storstadsarbetet. Genom råden har kommunen arbetat fram handlingsplaner och strategier för arbetet, som har använts både för verksamheten inom storstadsarbetet och för kommunens reguljära brottsförebyggande arbete.

I övrigt är det vanligt att ansvaret för det brottsförebyggande arbetet inom storstadsarbetet helt vilat på kommun- eller stadsdelsnämnden och inte tydligt samordnats med det lokala brottsförebyggande rådet. I dessa kommuner har man dock uppmärksammat att avsaknaden av samordning och samarbete innebär problem i arbetet. Ett exempel är Huddinge där det brottsförebyggande arbetet inom storstadsarbetet inte har samordnats med det lokala brottsförebyggande rådet och där det inte har funnits någon kommunal samordnare tidigare. Under år 2002 uppmärksammades detta och uppfattades som en brist som innebar att arbetet blev splittrat och ineffektivt. Sedan årsskiftet 2002/2003 har en kommunal samordnare tillsatts som har till uppgift att koordinera allt brottsförebyggande arbete i kommunen samt skapa en länk mellan det lokala brottsförebyggande rådet och den organisation som finns för det förebyggande arbetet inom storstadsarbetet.

Utöver samordning mellan de lokala brottsförebyggande råden och kommunala samordnare har statliga satsningar, som genomförts före storstadsarbetet, påverkat utvecklingen av organisationen kring det brottsförebyggande storstadsarbetet. De områden som varit föremål för statliga satsningar tidigare har på kortare tid byggt upp en organisation och kommit igång med insatser. Att det har gått snabbare att komma igång med arbetet i dessa områden beror inte på att man har överfört redan befintliga insatser till annan finansiering. Det beror snarare på att man har kunnat använda nätverk och samverkansformer som inlets genom andra satsningar. En annan anledning till att arbetet har gått snabbare att få igång i dessa områden är troligtvis att man har en vana att driva projekt och att det därmed finns rutiner för hur insatser bör förberedas och startas.

SAMVERKAN MED PROBLEMÄGARNÄ GER MÖJLIGHETER

Utöver inrättandet av lokala brottsförebyggande råd, som utgör en bas för samverkan, har en stor del av samverkan skett direkt med skola, fritidsgårdar, socialtjänst och gatu- och fastighetskontoret. Samverkan med dessa verksamheter hänger till stor del samman med att mycket av det brottsförebyggande storstadsarbetet är inriktat på ungdomar samt på förändringar av den fysiska miljön. De externa aktörer som har medverkat i samverkan har bland annat varit företagareföreningar, bostadsbolag, olika boendeföreningar och polisen. Kontakten med dessa aktörer syftar ofta till att engagera dem i insatser som ligger inom deras intresseområden och som de senare kan komma att finansiera.

I storstadspropositionen uttalar regeringen att det finns betydande behov av upprustning av den yttre miljön och fastigheterna i de berörda bostadsområdena⁵. Ansvaret för denna upprustning ska, enligt regeringen, ligga på kommunerna och fastighetsägarna och genomföras i nära samråd med de boende. Både privata och kommunala bostadsbolag har bidragit med betydande resurser i det situationella brottsförebyggande arbetet inom storstadsarbetet. Deras stora ekonomiska engagemang i detta arbete har uppenbara fördelar, men det har också påtalats att det kan finnas risker förenade med detta. Å ena sidan är det mycket positivt om problemägaren själv uppmärksammar frågorna och agerar på sin egen arena. Å andra sidan kan det finnas risker med att en aktör finansierar en stor del av en verksamhet eftersom det kan leda till att denna aktör får ett tolkningsföreträde när det gäller vilka frågor som ska uppmärksammas eller vilka åtgärder som ska vidtas. Vid en sådan utveckling kan man riskera att få ett fastighetsägarperspektiv i stället för ett underifrånperspektiv. Tendenser till detta har påtalats i flera av de intervjuer som genomförts.

⁵ Prop. 1997/98:165, s. 108.

Polisens roll i storstadsarbetet

I storstadspropositionen betonas vikten av att polisen aktivt deltar i det lokala utvecklingsarbetet. Det påpekas att en god samverkan mellan polisen och bland annat skolan och socialtjänsten är en förutsättning för att det brottsförebyggande arbetet ska bli framgångsrikt. I propositionen understryks att samarbetet emellertid inte får leda till att polisen tar på sig uppgifter som andra myndigheter har ansvar för⁶.

Det ska inledningsvis nämnas att uppgiften att närmare kartlägga polisens roll i det brottsförebyggande storstadsarbetet har varit särskilt svår att genomföra. Polisen dokumenterar inte sin verksamhet på lokal nivå på ett sådant sätt att det ger underlag för vare sig kvantitativa eller kvalitativa bedömningar av polisens roll med anledning av utvecklingsavtalen. Till detta ska läggas att omorganisationer inom de aktuella polismyndigheterna under perioden försvårar jämförelser över tid. Föreliggande kartläggning bygger därför till större delen på intervjuer, dels med personal på olika nivåer inom polismyndigheterna, dels med kommunala tjänstemän lokalt verksamma i stadsdelarna.

KRITIK MOT MINSKAT ANTAL NÄRPOLISER

Bilden av polisens medverkan i storstadsarbetet är splittrad, men de kritiska rösterna dominerar. Den gemensamma nämnaren i den kritik som riktas mot polisens delaktighet i storstadsarbetet i BRÅ:s kartläggning, är att antalet närpolisstationer som är direkt knutna till områdena uppges ha minskat. Motsvarande kritik riktas också mot polisen i Integrationsverkets slutrapport "På rätt väg?":

*"Försöken att samarbeta med polisen är ett typexempel på svårigheterna att etablera samsyn och använda gemensamma resurser trots det i grund och botten gemensamma målet – att minska brottsligheten och öka tryggheten. /.../ Samtidigt som kommunen får pengar av staten att arbeta för att detta trygghetsmål uppfylls så lämnar alltså en annan statlig finansierad verksamhet områdena och samarbetet. Detta underlättar knappast resurssamordningen inom storstadssatsningen."*⁷

Närpolisens minskade närvaro har, enligt flertalet av kommunerna, haft en direkt negativ effekt på det brottsförebyggande storstadsarbetet. Den bild som polismyndigheterna ger är dock att det minskade antalet närpolisstationer inte behöver vara en nackdel. Tvärtom har, menar polismyndigheterna, sammanslagningen av närpolisområden inneburit att man har fått en bättre överblick av problembilden och att man genom detta arbetar mer effektivt. Vidare påpekas att de områden som berörs av storstadsarbetet var prioriterade redan innan storstadsarbetet inleddes och att denna prioritering kvarstår.

Samtidigt finns det ett tydligt samband mellan den kritik som riktas mot polisens medverkan i storstadsarbetet och närvaron av närpolisstationer i området. I de stadsdelar där antalet närpolisstationer inte minskat, eller där minskningen i vart fall inte inneburit att närpolisstationen lagts ned, är kritiken inte alls lika stark som i de områden där närpolisstationen stängts eller där man tydligt minskat antalet poliser som är direkt knutna till området. Intervjuerna ger vid handen att i de förra stadsdelarna uppfattas ofta närpolisen vara engagerad och inte sällan den drivande kraften i det brottsförebyggande storstadsarbetet.

Den bild som Integrationsverket målar upp verifieras i huvudsak av BRÅ:s kartläggning, men samtidigt finns det således anledning att nyansera bilden något. Vissa kommuner uppger att samverkan med polisen har fungerat mycket bra. Det gemensamma för dessa kommuner är att det finns ett utvecklat samarbete på central nivå, vilket av allt att döma har betydelse för samsynen och samarbetet på den lokala nivån. Ett exempel på en sådan kommun är Göteborg, där den högsta polisledningen i länet är representerat i det kommunala brottsförebyggande rådet, där också den kommunpolitiska ledningen sitter med. I Göteborg har närpolisverksamheten i vissa av de områden som berörs av storstadsarbetet fått en uttalad hög prioritet, bland annat i Angereds polisområde där både Gårdsten och Hjällbo ingår.

⁶ Prop. 1997/98:165, s. 54.

⁷ På rätt väg? Integrationsverkets rapportserie 2002:05 s. 125.

POLISEN FICK INGEN TIDIG OCH TYDLIG ROLL

Sammanfattningsvis visar BRÅ:s kartläggning en splittrad bild av polisens delaktighet inom storstadsarbetet. På somliga håll har samarbetet fungerat mycket bra, på andra är slutsatsen att några särskilda insatser som kan hänföras till just storstadsarbetet inte förekommit. En bidragande orsak till detta bedömer BRÅ vara att polisen inte tidigt tilldelades en roll i storstadsarbetet. Polisen involverades inte ens i de remissmöten som hölls med övriga berörda myndigheter i inledningsskedet av storstadsarbetet. Till detta ska läggas att första gången storstadsarbetet nämns i regleringsbrevet för polisen är för år 2002. Där framgår att Rikspolisstyrelsen ska redovisa vilka åtgärder polismyndigheterna i de tre storstadslänen har vidtagit som en följd av de lokala utvecklingsavtalen. Av redovisningen ska framgå hur de tre polismyndigheterna i den ordinarie verksamheten tillgodoser de särskilda behov som finns i de berörda bostadsområdena⁸. Före år 2002 nämns storstadsarbetet inte alls i regleringsbrevet till polisen.

Av en genomgång av verksamhetsredovisningarna för de berörda polismyndigheterna framkommer att vid ingen av dessa finns redovisat något om hur myndigheterna medverkat i storstadsarbetet. Rikspolisstyrelsens återrapportering till regeringen av vilka åtgärder som under år 2002 vidtagits som en följd av de lokala utvecklingsavtalen blir följaktligen mager. Där uppges att det har varit svårt att urskilja vad som kan hänföras till den reguljära verksamheten och vad som kan kopplas till det lokala utvecklingsarbetet. De konkreta polisiära åtgärder som i årsredovisningen kopplas till storstadsarbetet är upprättandet av en polisstyrka för insatser mot den särskilda gängbrottsligheten i Botkyrka, samt en samverkan mellan polisen i Stockholm och olika bostadsföretag i syfte att sammanställa informationsmaterial för bebyggelseinriktade åtgärder. I övrigt nämns att storstadsarbetet inneburit ett utökat erfarenhetsutbyte mellan polis och lokala aktörer.

I regleringsbrevet för budgetåret 2003 är formuleringarna kring storstadsarbetet något förändrade. Skrivningen ger anledning att anta att regeringen menar att polisen framöver ska ha en mer aktiv roll i storstadsarbetet:

*"Rikspolisstyrelsen skall redovisa vilka åtgärder som polismyndigheterna i de tre storstadslänen har vidtagit som en följd av de lokala utvecklingsavtal som har tecknats mellan staten och sju kommuner i storstadsregionerna inom ramen för den nationella storstadspolitiken. /.../ Styrelsen skall också redovisa sin syn på hur polisens roll i den nationella storstadspolitiken kan utvecklas"*⁹.

Polisen pekas, på goda grunder, ut som en viktig aktör när det gäller det brottsförebyggande storstadsarbetet. Polisen är naturligtvis en viktig aktör i det brottsförebyggande samarbetet på lokal nivå, oavsett kommunstorlek. Det kan därför vara värt att göra en avslutande reflektion angående polisens roll, och särskilt den förändrade roll som polisen haft under de senaste åren när det gäller att samverka med andra aktörer på lokal nivå och relatera den utveckling som är tydlig i landet som helhet till förhållandena inom storstadsarbetet.

Kommittén för lokalt brottsförebyggande arbete (KBA) noterade i sin slutrapport¹⁰ att det var förenat med särskilda svårigheter att etablera lokala brottsförebyggande råd eller andra samverkansgrupper i landets större städer. Detta är också den erfarenhet som BRÅ har efter att under de senaste fyra åren haft ansvaret för stödet till lokalt brottsförebyggande arbete. Utvecklingen, särskilt när det gäller antalet lokala brottsförebyggande råd men också när det gäller antalet insatser, har gått i en betydligt snabbare takt i landets mellanstora och mindre kommuner.

Samtidigt har, utanför storstäderna, polisens roll i de lokala brottsförebyggande råden förändrats. Inledningsvis var polisen inte bara en central aktör utan många gånger också den som hela samarbetet vilade på. Allteftersom kunskapen om vilken betydelse olika aktörer kan ha för att minska brottsligheten och öka tryggheten, har polisens roll blivit mer renodlad. Detta har av allt att döma även inneburit att arbetet effektiviserats. Visserligen finns det stora variationer mellan olika lokala brottsförebyggande råd, men det är tydligt

⁸ Regleringsbrev för budgetåret 2002 avseende polisorganisationen.

⁹ Regleringsbrev för budgetåret 2003 avseende polisorganisationen.

¹⁰ SOU 1999:61: Brottsförebyggande arbete i landets kommuner. Slutrapport från Kommittén för brottsförebyggande arbete.

att i de kommuner där samarbetet pågått längre än endast något eller några få år, är polisen inte längre den aktör kring vilken alla aktiviteter och insatser kretsar.

Att utvecklingen i landets storstäder följer den som har skett i övriga delar av landet, är naturligtvis inte alls säkert. Mycket talar dock för att om det lokala brottsförebyggande arbetet i de utsatta stadsdelarna ska kunna utvecklas i en sådan riktning, krävs att polisen initialt tar på sig en mer aktiv och ledande roll i samarbetet än vad som generellt varit fallet hittills.

Strategi och målstyrning

De nationella storstadspolitiska målen som formulerats utifrån storstadspropositionen mynnar ut i lokala utvecklingsavtal som tecknas mellan staten och kommunen. De lokala utvecklingsavtalen ska bland annat innehålla följande:¹¹

- kommunala mål
- lokala mål som ofta återfinns i en åtgärdsplan för bostadsområdena
- en reglering av de statliga och kommunala åtagandena i respektive område
- en plan för uppföljning och utvärdering

Syftet med detta är att det ska vara möjligt att följa en kedja mellan mål och insatser. I en sådan målkedja ska de nationella målen, kommunernas centrala mål och de lokala målen för respektive bostadsområde följa på varandra. Till detta kommer de mål som gäller för de enskilda insatserna. Enligt staten ska målen inom storstadsarbetet vara långsiktiga inriktningsmål.¹² De olika kommunerna har kunnat anpassa målen till lokala förhållanden så länge de harmoniserar med de nationella målen. De mål som redovisas i de lokala utvecklingsavtalen ska sedan vara vägledande för kommunernas storstadsarbete. Utöver kommunernas flexibilitet i målformuleringarna kan även bostadsområdena anpassa kommunens mål till de förhållanden som råder i området. Att det finns utrymme för att anpassa målen till den lokala problembilden innebär att bostadsområdena har större möjlighet att välja insatser som har en lokal förankring och genom detta tillgodose kravet på underifrånperspektiv.

SVÅRT ÖVERBLICKA MÅLKEDJAN

Huvuddelen av det brottsförebyggande arbetet inom storstadsarbetet ligger under målområdet "Trygghet och trivsel", men en del av arbetet återfinns även under andra målområden, till exempel "Folkhälsa" och "Grundskola". I ett antal kommuner har man kopplat samman flera olika målområden, som har att göra med det brottsförebyggande området, under samma rubrik för att visa att man anlägger ett bredare perspektiv på de brottsförebyggande frågorna. Detta måste ses som positivt då kommunerna genom detta tydliggör att de insett det brottsförebyggande arbetets komplexitet och mångsidighet. Flexibiliteten i målområdena har å ena sidan lett till en förenkling av det lokala utvecklingsarbetet för kommunerna men å andra sidan resulterat i svårigheter att, på nationell nivå, överblicka målkedjan inom det brottsförebyggande området i kommunerna.

Vid en jämförelse mellan de första avtalen och de lokala utvecklingsavtalen år 2002, är det tydligt att de mål som går att härleda till det brottsförebyggande arbetet har blivit både mer konkreta och fler. Till skillnad från tidigare utvecklingsavtal har flera kommuner i de lokala utvecklingsavtalen för år 2002 formulerat effektmål beträffande trygghet och trivsel i bostadsområdet. I vissa kommuner har man exempelvis satt upp mycket tydliga mål om hur mycket den anmälda brottsligheten ska minska. Nedan följer ett exempel på hur målformuleringarna i en kommun har utvecklats från ett relativt generellt mål till flera mer konkreta mål samt blivit mer direkt riktade mot att påverka brottsligheten:

¹¹ www.storstad.gov.se/index.htm.

¹² Prop. 1997/98:165, s. 30.

UR LOKALT UTVECKLINGSAVTAL ÅR 1999

Mål att uppnå inom tre år:

- Bilden av områdena har börjat förändras från ett dåligt anseende till ett gott anseende.

UR LOKALT UTVECKLINGSAVTAL ÅR 2002

Mål att uppnå 2002:

- Bilden av områdena har börjat förändras från ett dåligt anseende till ett gott anseende. Minst hälften av boende i [kommunens namn] skall ha en positiv bild av [områdets namn].
- De boendes känsla av trygghet i området har ökat.
- Brottsligheten i området har minskat. Stöldbrotten skall minska från 76 per 1000 invånare år 2000 till 70 per 1000 invånare 2002. Våldsbrotten ska minska från 18,5 per 1000 invånare i år 2000 till 17,5 per 1000 invånare år 2002.

TIDSBEGRÄNSADE OCH AKUTA ÅTGÄRDER SNARARE ÄN STRUKTURER FÖR ATT TA HAND OM PROBLEM

Målformuleringarnas utveckling är ett tydligt tecken på att de brottsförebyggande frågorna har uppgraderats och att man i kommunerna i allt större utsträckning gör bedömningen att det är svårt att genomföra ett lyckat utvecklingsarbete utan att ta hänsyn till de trygghets- och brottsförebyggande aspekterna. Det bör dock understrykas att de utökade målformuleringarna inte gäller för alla kommuner och bostadsområden. För en del kommuner och bostadsområden är effektmålen fortfarande oklara och målformuleringarna har inte förändrats nämnvärt sedan det första avtalet.

Om de brottsförebyggande målen i de lokala utvecklingsavtalen ska vara relevanta krävs att de insatser som genomförs överensstämmer med dessa mål. Av de brottsförebyggande insatser som genomförts under år 2002 är det emellertid endast i ett fåtal bostadsområden som insatserna överensstämmer med de lokala brottsförebyggande målen. Den samlade bilden av de brottsförebyggande insatserna under år 2002 visar på en splittring i insatsernas inriktning vilket leder till att de är svåra att härleda till de övergripande målen. För att brottsförebyggande insatser på ett enkelt och tydligt sätt ska gå att härleda till uppsatta mål är det av vikt att de ingår i en mer övergripande struktur. Många av de brottsförebyggande insatser som genomförts under år 2002 har karaktären av akuta och tidsbegränsade åtgärder. Även detta resulterar i att insatserna är svåra att härleda till de övergripande och långsiktiga målen. Insatser av akut karaktär är onekligen nödvändiga i många fall, men avsaknaden av en helhetssyn i syfte att bygga upp strukturer för att ta hand om problem av sådan natur är tydlig.

Då det konstaterats att målen har utvecklats, främst efter den senaste avtalsrevideringen, kan en trolig förklaring till diskrepansen mellan mål och insatser vara att insatserna inletts innan målen förändrats och därför inte hängt med i denna utveckling. En närmare undersökning av när insatserna som pågick år 2002 startade, ger vid handen att cirka 90 procent av dessa inleddes år 2001 eller tidigare.

I de kommuner där det lokala brottsförebyggande rådet har varit med och arbetat fram en kommunal handlingsplan och strategi som gäller för såväl det reguljära arbetet som storstadsarbetet, är målkedjan tydligare. Ett exempel på en kommun där handlingsplan och målen för det brottsförebyggande storstadsarbetet har följt på varandra och samordnats av det kommunala brottsförebyggande rådet är Göteborg. I denna kommun är det, genom att det finns en tydlig handlingsplan, strategier och mål på flera olika nivåer, möjligt att följa en målkedja från de nationella målen ända ner till de konkreta insatserna.

Utrymme och inriktning

Det brottsförebyggande perspektivet har över tid fått allt större utrymme i det lokala utvecklingsarbetet. Exempelvis har de brottsförebyggande frågorna fått en allt mer framskjutet position i de lokala utvecklingsavtalen. En enklare textanalys av avtalen visar till exempel att ord som beskriver *trygghet* och *brottslighet* överlag används i betydligt större utsträckning i de senare avtalen än i de tidigare (se bilaga 3). I avtalen för Stockholms kommun förekom exempelvis sådana ord drygt 20 gånger i det första avtalet, medan de förekommer 150 gånger i det senaste avtalet. Över tid har visserligen också antalet sidor i avtalen ökat väsentligt, vilket tyder på att texterna har utvecklats inom många områden.

Även med hänsyn taget till avtalens längd så förekommer emellertid skrivningar om brott och otrygghet överlag i större utsträckning i de senare avtalen än i de tidigare.

Denna undersökning omfattar en särskild genomgång av de insatser som har bedrivits inom ramen för de lokala utvecklingsavtalen under år 2002. Av de sammanlagt cirka 700 insatserna bedöms 109 (ca 15 procent) vara inriktade mot att påverka brottsligheten eller tryggheten (tabell 1). Mellan kommunerna fördelar sig de brottsförebyggande insatsernas andel av det totala antalet insatser relativt jämnt. Som mest står dessa insatser för 20 procent av det totala antalet insatser (Botkyrka) och som minst 14 procent (Haninge). När det gäller antalet insatser, bör det dock noteras att de brottsförebyggande insatserna kan vara fler än vad som redovisas i de lokala utvecklingsavtalen. Förklaringen till detta är att i vissa områden har man räknat samman flera insatser och redovisar dem under en och samma huvudinsats.

De brottsförebyggande insatsernas ekonomiska utrymme utgör omkring 15 procent av det totala bidrag av storstadsmedel som kommunerna fått under år 2002. I detta avseende finns det dock stora variationer mellan kommunerna. Det största ekonomiska utrymmet har de brottsförebyggande insatserna fått i Södertälje som använde 37 procent av den totala budgeten år 2002 för insatser som i denna studie kategoriseras som brottsförebyggande. Det minsta ekonomiska utrymmet har de brottsförebyggande insatserna fått i Göteborg som använde 8 procent av budgeten till detta. Det ekonomiska utrymme de brottsförebyggande insatserna fått säger naturligtvis inte mycket om kvaliteten på arbetet och inte heller mycket om arbetets omfattning eftersom ett omfattande reguljärt brottsförebyggande arbete i en kommun kan innebära att det inte finns samma behov av att använda storstadsmedel för detta arbete.

Tabell 1. Procentuell fördelning av antalet brottsförebyggande insatser och deras ekonomiska utrymme inom ramen för storstadsarbetet under år 2002.

Utrymme	Botkyrka	Göteborg	Haninge	Huddinge	Malmö	Stockholm	Södertälje	Totalt
Ekonomi	24	8	17	26	12	11	37	15
Insatser	20	16	14	19	15	16	17	15

Hälften av de brottsförebyggande insatser som genomförts inom ramen för storstadsarbetet var under år 2002 inriktade mot ungdomar i allmänhet eller ungdomar i riskzon för missbruk och/eller kriminalitet (tabell 2). Det kan exempelvis röra sig om utökade aktiviteter på fritidsgårdar, som på ett eller annat sätt syftar till att minska brottsbenägenheten hos ungdomarna. Det finns även flera insatser som genomförts tillsammans med till exempel "Lugna Gatan", där ungdomar i riskzonen utbildas för att nattvandra med mera i området. Andelen ungdomsinsatser varierar mellan olika kommuner. Haninge är den kommun som har högst andel (75 procent) och Södertälje och Göteborg är de kommuner som har lägst andel (40 procent).

Tabell 2. Antal brottsförebyggande insatser som genomförts inom ramen för storstadsarbetet år 2002 fördelat på huvudsaklig målgrupp för insatsen.

Allmänheten	Ungdomar i riskzon	Ungdomar i allmänhet	Riskgrupper	Kända brottslingar	Totalt antal insatser
44	31	23	8	3	109

Insatser som inriktas mot allmänheten kan till exempel vara olika typer av trygghetsgrupper/centrumvärdar eller insatser för att förbättra den fysiska miljön i bostadsområdet, genom exempelvis förbättrad belysning eller gallring av sly och buskage. Södertälje och Malmö har satsat mest på insatser som riktas mot allmänhet med drygt hälften av insatserna inom detta område.

Endast tre insatser var inriktade mot personer som redan var kända som aktivt kriminella. En förklaring till detta tycks, av intervjuerna att döma, vara att kommunerna redan har beredskap för denna grupp inom den reguljära verksamheten och att det följaktligen inte funnits behov av särskilda insatser inom ramen för storstadsarbetet.

Som en följd av att en så stor andel av insatserna riktar sig mot ungdomar, är många insatser förlagda till skolor och till att främja olika typer av fritidsaktiviteter (tabell 3). De insatser som återfinns under rubriken "Övrigt" är till största delen verksamheter som kan

inordnas under socialtjänstens arbetsområde och som faller utanför de övriga inriktningarna. Majoriteten av dessa insatser riktar sig även de mot barn och ungdomar som av en eller annan anledning är i behov av socialtjänstens insatser.

Tabell 3. Antal brottsförebyggande insatser som genomförts inom ramen för storstadsarbetet år 2002 fördelade på typ av insats.

Skola	Fysisk miljö	Trygghetsvårdar eller liknande	Fritidsaktiviteter	Brottsförebyggande organisation	Missbruk	Övrigt	Totalt antal insatser
21	18	14	11	12	5	28	109

Tolv insatser är av karaktären "Brottsförebyggande organisation" med vilket avses insatser som helt eller delvis finansierar en samordnare eller metodutveckling av det brottsförebyggande arbetet. Hälften av insatserna som bedrivits inom det lokala utvecklingsarbetet har syftat till att sänka brottsligheten generellt i området (tabell 4). Det är anmärkningsvärt få insatser som har varit inriktade på att sänka en specifik brottstyp. Exempelvis är ingen av insatserna ägnade att minska egendomsbrott, exempelvis fordonsrelaterade brott som utgör en mycket hög andel av de anmälda brotten. Däremot finns det exempel på insatser som är inriktade mot brott mot person. Det handlar till exempel om insatser riktade mot barn i våldsutsatta familjer, barn i missbrukarfamiljer eller familjer där kulturen förespråkar könsstämpning.

Tabell 4. Antal brottsförebyggande insatser som genomförts inom ramen för storstadsarbetet år 2002 fördelat på huvudsaklig inriktning.

Brottslighet i allmänhet	Trygghet & trivsel, Fysisk miljö	Brott mot person	Missbruk	Totalt antal insatser
56	34	14	5	109

Under rubriken "Trygghet & trivsel, Fysisk miljö" återfinns insatser som syftar till att förbättra den fysiska miljön men även insatser som ökar trivsel och trygghet för barn under skoltid, exempelvis genom skolvårdar.

De rent situationellt orienterade insatserna är i minoritet (tabell 5). Endast 14 av de 109 insatserna syftar till att påverka den fysiska miljön för att på det sättet minska antalet tillfällen till brott och till att öka tryggheten. Dessa insatser är framför allt av typen medborgarvårdar och sådana som rör fysiska förbättringar av boendemiljön. Totalt 36 av insatserna har huvudsakligen en social inriktning. Dessa projekt är ofta inriktade mot olika typer av skolverksamheter, men även förebyggande insatser för ungdomar i riskzon för missbruk eller kriminalitet. En stor del av insatserna innehåller såväl socialt som situationellt inriktade åtgärder. Ett exempel på en sådan insats är "Lugna Gatan" som utbildar ungdomar för att fungera som nattvandrare eller trygghetsvårdar. Under rubriken "övrigt" återfinns insatser som varit av mer organisatorisk karaktär exempelvis samordning av det brottsförebyggande arbetet.

Tabell 5. Antal brottsförebyggande insatser som genomförts inom ramen för storstadsarbetet år 2002 fördelade på situationellt respektive socialt inriktade åtgärder.

Social brottsprevention	Situationell brottsprevention	Social och situationell brottsprevention	Övrigt	Totalt antal insatser
36	14	39	20	109

Avslutningsvis har insatserna klassificerats efter om det handlar om primär, sekundär eller tertiär prevention (tabell 6). Som tidigare nämnts är det få insatser som syftar till att minska de redan aktivt kriminellas brottsbenägenheten, varför antalet insatser som ryms inom kategorin tertiär prevention är litet. Åtgärder mot riskgrupper eller risksituationer (sekun-

där prevention) utgör en betydligt större grupp, men dominerar gör primär, eller generellt inriktad, prevention.

Tabell 6. Antal brottsförebyggande insatser som genomförts inom ramen för storstadsarbetet år 2002 fördelade på huvudsaklig typ av brottsprevention.

Primär brottsprevention	Sekundär brottsprevention	Tertiär brottsprevention	Övrig brottsprevention	Totalt antal insatser
51	32	7	19	109

Långsiktighet och underifrånperspektiv

Långsiktighet är en av de fyra metoder som använts i framtagandet av de lokala utvecklingsavtalen. Med långsiktighet avses bland annat att insatserna som genomförs ska fortleva inom kommunernas reguljära verksamhet även efter det att storstadsmedlen är förbrukade. Detta ska uppnås genom ett processorienterat arbetssätt, en samsyn av behov och insatser samt utvärderingar som ger vägledning för vad som bör permanenteras. De statliga medlen ska användas för utveckling av redan befintliga strukturer och verksamheter. För att långsiktiga bedömningar ska vara möjliga ska valet av insatser baseras på en nulägesbeskrivning, analys och strategi. Detta för att långsiktiga bedömningar ska vara möjliga. Ambitionen från kommunernas sida har varit att de insatser som inleds ska fortleva genom att helt eller delvis införlivas i den reguljära verksamheten eller genom fortsatt finansiering av externa aktörer. Att realisera denna ambition uppges dock vara svårt i vissa fall. En svårighet med implementeringsarbetet är givetvis att man inte på förhand kan förutse insatsernas utfall. I Stockholms reviderade utvecklingsavtal beskrivs denna problematik på följande sätt:

”Kommunen varken kan eller ska åta sig att permanenta tjänster och metoder om vilka man idag inte ens vet om de är ändamålsenliga. I de fall där utvärderingen visar att så är fallet, kan självfallet andra prioriteringar än dagens komma att göras inom budget - & verksamhetsplanering, men vilka dessa blir är långt för tidigt att sja om. När det gäller frivilligverksamheterna är det dock högst tveksamt om deras främsta mål är att inrangeras inom den kommunala sektorn. /.../ Att sådana insatser tynar bort och sedan kanske återuppstår är en naturlig följd inte bara av ekonomin, utan av människors förändrade livsmönster och vägval¹³.”

Dessa problem borde dock till en viss mån kunna undvikas genom en tydlig koppling mellan mål och förväntat resultat samt av en noggrann kartläggning och analys av problembilden innan insatserna påbörjas. Även om många av de brottsförebyggande insatser som genomförts inom storstadsarbetet troligtvis inte kommer att leva kvar i framtiden, menar många kommuner att arbetet ändå inte varit förgäves. De bestående effekterna i form av förnyad kunskap och ett utökat nätverk med berörda aktörer kring frågorna kommer även i framtiden att vara av betydelse för det brottsförebyggande arbetet. Flera av kommunerna menar att storstadsarbetet inneburit att det brottsförebyggande arbetet fått ökad uppmärksamhet och fått en mer framträdande roll i de aktuella områdena. Det har i intervjuerna betonats att en viktig faktor för ett långsiktigt brottsförebyggande arbete är politisk enighet om de brottsförebyggande frågorna. I de kommuner där så är fallet har det bidragit till en tydligare förankring av det brottsförebyggande arbetet och en mer effektiv beslutsprocess.

VAR FEMTE INSATS FORTSÄTTER UTAN STORSTADSMEDEL

Långsiktigheten är givetvis till en del kopplad till de ekonomiska förutsättningar som respektive kommun har. I en del av kommunerna är storstadsmedlen i det närmaste förbrukade. En generell åsikt är att en längre finansieringsperiod hade varit att föredra eftersom den kommunala budgeten ofta inte tillåter utökade kostnader. Detta gäller i synnerhet för de brottsförebyggande frågorna, som kom in relativt sent i det lokala utvecklingsarbetet och därmed inte haft samma möjlighet att utvärderas och införlivas i den reguljära verksamheten. Statens kompletterande erbjudande för storstadsarbetet är öronmärkta för bland

¹³ Lokalt utvecklingsavtal Stockholms stad, Bilaga 1: lokal åtgärdsplan Rinkeby år 2002.

annat insatser som ska främja tillväxt, minska arbetslöshet samt insatser kopplade till utbildningsfrågor. Det finns inga medel avsatta för de brottsförebyggande frågorna, vilket kan vara ett hot mot långsiktigheten för detta område.

Omkring 20 procent av de brottsförebyggande insatserna har, under eller efter år 2002, införlivats i den reguljära verksamheten eller fått extern finansiering (tabell 7). Två tredjedelar (64 procent) av insatserna får fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003. Därefter är det oklart vilka eller hur många som kommer att fortleva i kommunernas verksamhet. Hälften av dessa (36 stycken) är inriktade på brottslighet generellt och på åtgärder för att förbättra den fysiska miljön. Samtliga insatser som inriktas mot missbruksrelaterade problem får fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003. Av de knappt 15 procent av insatserna som har avslutats under år 2002 eller ska avslutas under år 2003, är hälften riktade mot brottslighet generellt. (Under år 2002 startade 19 brottsförebyggande insatserna inom ramen för storstadsarbetet, de övriga - 90 stycken - har startat år 2001 eller tidigare.)

Tabell 7. Antal brottsförebyggande insatser som genomförts inom ramen för storstadsarbetet år 2002 fördelade på långsiktighet och typ av insats.

	Brottslighet i allmänhet	Trygghet och trivsel, Fysisk miljö	Brott mot person	Missbruk	Totalt
Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003	36	21	8	5	70
Fortsätter med annan finansiering	2	5	0	0	7
Implementeras/finansieras inom ordinarie verksamhet	9	4	2	0	15
Avslutad/ska avslutas	8	4	4	0	16
Oklart	1	0	0	0	1
Totalt	56	34	14	5	109

DE BROTTSFÖREBYGGANDE FRÅGORNA ENGAGERAR

Underifrånperspektivet ses som en nödvändighet, dels för att förankra insatserna hos de boende, dels för långsiktigheten i verksamheterna. De handlingsplaner som arbetas fram i kommunerna ska ha en lokal förankring och de boende ska medverka i arbetet med målformuleringar och lokala åtgärdsplaner. Kommunen och de berörda områdena ska kontinuerligt föra en dialog med de boende om deras behov, förutsättningar och önskemål. Beträffande de brottsförebyggande insatser som genomförts inom ramen för storstadsarbetet har underifrånperspektivet haft olika stort utrymme i de olika områdena och kommunerna. En förklaring till detta, som tydligt framkommit i intervjuer, är att det råder en viss oklarhet i vad begreppet egentligen innebär. I vissa områden har man tolkat begreppet som att det innebär att insatserna riktar sig till de boende och helt bortsett från dialogen med de boende. Exempelvis menade en politiker att de som folkvalda representerade underifrånperspektivet i val av insatser och strategier inom storstadsarbetet.

I sina remissvar på de tidigare utvecklingsavtalen har BRÅ framhållit att exempelvis lokala trygghetsundersökningar och fokusgruppsintervjuer i högre utsträckning bör användas för att på så sätt komma åt problemen från ett "underifrånperspektiv". Många kommuner har genomfört trygghetsundersökningar i de berörda områdena. Det finns emellertid fortfarande en svag koppling mellan de insatser som vidtas och de genomförda undersökningarna.

BRÅ:s erfarenhet av lokalt brottsförebyggande arbete är att tillvaratagandet av medborgarperspektivet (eller det som kallas underifrånperspektivet) är en förutsättning för framgång. Underifrånperspektivet i det brottsförebyggande arbetet inom storstadsarbetet har, enligt de flesta kommuner och bostadsområden, varit relativt oproblematiskt eftersom de brottsförebyggande frågorna berör och engagerar många av de boende och på ett tydligt sätt inverkar på deras vardag. Trygghetsvandringar är ett exempel på detta. Trygghetsvandringar innebär att de boende går omkring med ansvariga för olika förvaltningar och bostadsbolag och pekar ut platser eller företeelser i närområdet som känns otrygga och ges

genom detta möjligheter att initiera förbättringar av den fysiska miljön. Ett annat exempel är nattvandringar där de boende "patrullerar" i området på kvällar och nätter och ser över "sina" ungdomar och därmed har en lugnade inverkan på dem.

Avslutande diskussion

DET BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETET BÖR HA EN CENTRAL PLATS

Även om storstadsarbetet är fokuserat på stadsdelar så är många av de insatser som vidtagits inom storstadsarbetet riktade mot individerna i de utvalda områdena. Det handlar exempelvis om insatser för att förbättra människors möjligheter på arbetsmarknaden, höja utbildningsnivån eller att stärka kunskaperna i det svenska språket. Ett problem, som också har uppmärksammats inom storstadsarbetet, är att många av de insatser som har genomförts för befolkningen i de utsatta områdena kan leda till att de som förbättrar sina möjligheter väljer att flytta från de berörda stadsdelarna medan en mer resurssvag grupp flyttar in¹⁴. För att så långt det är möjligt undvika en sådan utveckling är det således av stor vikt att områdena uppfattas som attraktiva och trygga av dess invånare. Det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet bör ur detta perspektiv ses som en viktig bas för det övriga utvecklingsarbetet. Om människorna inte trivs och vill bo kvar i områdena är risken stor att en del av de insatser som vidtas inom storstadsarbetet kan komma att förstärka en omflyttningsspiral med negativa följdverkningar för områdena. Mot denna bakgrund bedömer BRÅ det som angeläget att det trygghetskapande- och brottsförebyggande arbetet ges särskild prioritet och att detta framgår av den vägledning som kommunerna har i det framtida storstadsarbetet.

KARTLÄGGNINGAR OCH STRATEGIER VIKTIGA

Denna undersökning har visat att de brottsförebyggande insatserna hittills i liten grad har föregåtts av någon mer systematisk kartläggning och analys av de lokala problemen. Kartläggningar, genom exempelvis enkäter till boende och sammanställningar av brottsstatistik, har visserligen genomförts i många områden men fortfarande finns en brist i anpassningen av insatserna till de problembilder som framkommer i kartläggningarna. Återkomsten av kartläggningar för att följa upp utvecklingen och det arbete som genomförs saknas också överlag. Vidare har det i många områden genomförts insatser utan att det har funnits någon övergripande strategi för arbetet. I vissa områden saknas också en helhetssyn inom det brottsförebyggande området, exempelvis har det brottsförebyggande storstadsarbetet inte alltid integrerats med det "ordinarie" brottsförebyggande arbetet. De brottsförebyggande åtgärderna inom storstadsarbetet har därför många gånger stannat vid vissa punktinsatser. Sådana punktinsatser kan visserligen vara vällovliga och fylla sina syften, men för att nå framgång i det brottsförebyggande arbetet krävs vanligtvis mer än så.

Det bör dock betonas att i vilken utsträckning kartläggningar, strategier och helhetssyner saknas varierar mellan kommunerna och bostadsområdena. Överlag har detta förbättrats i och med att de brottsförebyggande frågorna har prioriterats i större utsträckning. Det finns således exempel på områden där man har lyckats väl med detta, men de flesta områden har fortfarande en bit kvar. Särskilt bör kopplingen mellan å ena sidan kartläggningar och strategier och å andra sidan de insatser som genomförs i praktiken, utvecklas. Det framtida brottsförebyggande storstadsarbetet har bättre förutsättningar att nå framgång om de aktuella områdena kartlägger de lokala problemen och presenterar övergripande strategier och handlingsplaner innan fler insatser vidtas. Dessa strategier och handlingsplaner bör ligga till grund för såväl det ordinarie brottsförebyggande arbetet som det brottsförebyggande storstadsarbetet och fungera som ett övergripande styrdokument för de lokala arbetet och insatserna.

DE LOKALA RÅDENS ROLL

Undersökningen har som nämnts visat att det brottsförebyggande storstadsarbete inte i alla områden är tydligt kopplat till det "ordinarie" brottsförebyggande arbetet. Om de brottsförebyggande insatserna ska utgå från en helhetssyn är det viktigt att storstadsarbetet mer tydligt integreras med det ordinarie arbetet. I detta sammanhang bör också de lokala

¹⁴ Utvecklingen i storstadssatsningens 24 bostadsområden 1997-2000, Integrationsverkets rapportserie 2001:09 s. 55-63.

brottsförebyggande rådens roll tydliggöras. I vissa områden har de lokala råden haft en central position i storstadsarbetet, men även i detta avseende finns stora variationer mellan de olika stadsdelarna. BRÅ:s kartläggning har dock visat att i de områden där de lokala råden har varit aktiva finns i större utsträckning en helhetssyn och en strategi för det brottsförebyggande arbetet. Mot denna bakgrund bör råden, enligt BRÅ, få en mer central position i genomförandet av det brottsförebyggande storstadsarbetet.

POLISENS ROLL

I storstadspropositionen betonas vikten av att polisen deltar aktivt i det lokala utvecklingsarbetet. Polisen har emellertid inte fått någon tydlig uttalad uppgift att inom ramen för de lokala utvecklingsavtalen medverka i det brottsförebyggande arbetet. Polisens roll i storstadsarbetet har därför varierat kraftigt mellan olika stadsdelar. I vissa områden har polisen deltagit aktivt medan de i andra i endast mycket begränsad omfattning medverkat i de olika projekt pågått. För att öka genomslagskraften i det brottsförebyggande storstadsarbetet bör polisen ges en mer tydlig roll i arbetet.

ETT SÄRSKILT AVTAL

De brottsförebyggande- och trygghetsskapande frågorna kan sorteras in under flera olika målområden och i avtalen är dessa frågor många gånger relativt splittrade och utspridda. Avtalen har således inte, i den utsträckning de skulle kunnat, bidragit till att skapa en helhetssyn inom det brottsförebyggande området. För att förbättra möjligheterna till detta är en lösning att skapa ett särskilt lokalt avtal inriktat endast på de trygghetsskapande- och brottsförebyggande frågorna. Detta har också tidigare föreslagits av Malmö kommun. Utöver de brottsförebyggande insatserna borde sådana avtal innehålla såväl beskrivningar av problembilderna som långsiktiga strategier och handlingsplaner inom området. Alternativen är att sammanställa de brottsförebyggande insatser, som nu ofta återfinns under olika målområden, i en och samma bilaga för att på så sätt få en helhetssyn på det brottsförebyggande arbetet i kommunen.

FRAMGÅNGSFAKTORER

Avslutningsvis vill BRÅ nämna de viktigaste framgångsfaktorerna för ett väl fungerande, framgångsrikt och långsiktigt brottsförebyggande arbete. Slutsatserna grundar sig såväl på BRÅ:s erfarenhet av det brottsförebyggande arbete som sker ute i landet, som på resultaten som framkommit genom denna studie. Dessa framgångsfaktorer är att:

- Det finns ett väl sammansatt lokalt brottsförebyggande råd eller liknande samverkansorganisation med personer i beslutsfattande position för sin verksamhet.
- De olika brottsförebyggande aktörerna och nätverken samordnas och att de arbetar mot samma mål.
- Man har kartlagt och analyserat den lokala problembilden innan insatser beslutats.
- Utifrån problembilden skapa en strategi och handlingsplan för arbetet.

Till sist bör betonas att undersökningen har visat att storstadsarbetet har betytt mycket för utvecklingen av det lokala brottsförebyggande arbetet i många områden. Det brottsförebyggande området har också med tiden utvecklats och fått allt större utrymme inom storstadsarbetet. I vilken utsträckning de nämnda framgångsfaktorerna är uppfyllda varierar dock som framgått mellan olika stadsdelar. Med föreslagna förändringar, och dessa framgångsfaktorer i åtanke, har storstadsarbetet förutsättningar att få ännu större genomslagskraft inom det brottsförebyggande området.

Referenser

- Brottsförebyggande rådet (1999). *Bygga upp brottsförebyggande arbete – idéskrift # 1*. BRÅ-rapport 1999: 5. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. Fritzes.
- Göteborgs stad (2002). *Tryggare och Mänskligare Göteborg*. Göteborgs stad
- Haninge kommun (1997). *Haninge. Trygg framtidskommun. Brottsförebyggande program för Haninge kommun 1997*. Haninge.
- Haninge kommun (2002). *Folkhälsobokslut 2002*. Haninge kommun.
- Hendra, M. och Yamam, A. (2002). *Herrgården. Analys av tidigare förändringsinsatser och program för ett långsiktigt förändringsarbete*. Malmö: Rosengårds stadsdelsförvaltning.
- Integrationsverket (2001). *Utvecklingen i storstadssatsningens 24 bostadsområden 1997-2000*. Integrationsverkets rapportserie 2001:09. Norrköping: Integrationsverket.
- Integrationsverket (2002). *På rätt väg? Slutrapport från den nationella utvärderingen av storstadssatsningen*. Integrationsverkets rapportserie 2002: 05. Norrköping: Integrationsverket.
- Justitiedepartementet (1998-2002). *Regleringsbrev för budgetåren 1999-2003 avseende polisväsendet*.
- Lindström, J. (2003). *Storstadssatsningen i Södertälje. Strategier och arbetssätt i fyra bostadsområden*. Working paper 2003:6. Stockholm: Södertörns högskola.
- Malmö stad (2002). *Malmö – en trygg och säker stad. Strategi för det brottsförebyggande arbetet samt handlingsplan 2002-2003*. Malmö stad.
- Malmö stad (2001, 2002). *Herrgården. Arbetsbok 1-3. Rosengård*. Malmö stad: SDF Rosengård.
- Norén Bretzer, Y. (2003 kommande). *Kommunens förebyggande av brott och otrygghet i Göteborg - en utvärdering av Tryggare och Mänskligare Göteborgs verksamhet*. Göteborg: CEFOS, Göteborgs Universitet.
- NUTEK (2001). *Storstadsarbetet. Utvärdering av tillväxtperspektiv och tillväxtpotential i de lokala utvecklingsavtalen*. NUTEK R 2001: 4. Stockholm: NUTEK.
- Proposition 1997/98: 165. *Utveckling och rättvisa – en politik för storstaden på 2000-talet*.
- Rikspolisstyrelsen (1998-2002). *Polisväsendets årsredovisning för åren 1998-2002*.
- Sjöo, S. (2003). *Ungdomsinsatser i Storstadssatsningen inom Stockholms Stad*. Working paper 2003:5. Stockholm: Södertörns högskola
- SOU 1999:61. *Brottsförebyggande arbete i landets kommuner*. Slutrapport från Kommittén för brottsförebyggande arbete. Stockholm: Gotab.
- Statskontoret (2002). *Tillsammans i storstaden. En studie av offentlig samverkan inom ramen för de lokala utvecklingsavtalen*. Statskontoret 2002: 23. Stockholm: Statskontoret.
- Storstadsdelegationen. *Årsrapport 1999/2000, 2002 och 2002*. Näringsdepartementet, Stockholm.

Bilaga 1. Kartläggning av det brottsförebyggande storstadsarbetet

BOTKYRKA KOMMUN

Bakgrund

Storstadsarbetet i Botkyrka påbörjades år 2000 och ska enligt det lokala utvecklingsavtalet fortgå till och med år 2004. Tre bostadsområden i kommunen omfattas av det lokala avtalet: Alby, Fittja och Hallunda/Norsborg. Områdena byggdes till största delen under miljonprogrammet på 1970-talet och har varit föremål för en rad projekt och satsningar genom åren. Samtliga områdena fick så kallade Blommanpengar i slutet av 1990-talet. År 1998 utsågs dessutom Fittja som ett av fyra områden till Nationellt exempel.

Invånare:	
Totalt	75 000 personer
I berörda bostadsområden	36 000 personer
Budget:	
Totalt år 2000 – 2002	131 mnkr
År 2002	47 700 tkr
Brottsförebyggande år 2002	11 700 tkr (24 %)
Insatser:	
Totalt år 2002	49 stycken
Brottsförebyggande år 2002	10 stycken

Den anmälda brottsligheten i Botkyrka kommun är lägre än genomsnittet i Stockholms län. Antalet anmälda brott i Botkyrka kommun ligger relativt stabilt men i de berörda områdena Alby och Fittja sker en minskning av de anmälda brotten under den senaste femårsperioden. I Norsborg ligger nivån tämligen konstant under samma period.

Det brottsförebyggande arbetet i Botkyrka kommun

ORGANISATION OCH SAMVERKAN

Botkyrka kommun har ett lokalt brottsförebyggande råd som inrättades året innan storstadsarbetet inleddes. Rådet består av en politisk styrgrupp samt en referensgrupp bestående av tjänstemän från kommunens olika verksamheter. Det är det lokala rådet som har organiserat och samordnat det brottsförebyggande arbete som sker inom storstadsarbetet i kommunen. Rådet har formulerat en övergripande handlingsplan för det brottsförebyggande arbetet med tydliga målformuleringar, både på kommunal och på lokal nivå. Rådet ger även stöd till de så kallade trygghetsgrupperna, som arbetar med trygghetsfrågor i kommunen. Det finns en trygghetsgrupp i varje område, som omfattas av det lokala utvecklingsavtalet.

Det brottsförebyggande arbete som finansieras av kommunens ordinarie budget är indelat i två områden. Det ena består av brottspreventiva åtgärder som riktas mot barn och ungdomar, som riskerar att hamna i missbruk och kriminalitet. Det andra området är trygghet och fysisk miljö. Inom detta område arbetar bostadsbolagen och det tekniska kontoret tillsammans. De anordnar bland annat trygghetsvandringar med boende för att få deras bild av vad de uppfattar som otrygga områden.

Innan det lokala utvecklingsarbetet påbörjades fanns det ett brottsförebyggande arbete i kommunen och i de tre stadsdelarna. På kommunal nivå fanns det dock ingen anställd på heltid för frågorna vilket innebar att arbetet sköttes utifrån de ordinarie arbetsuppgifterna inom förvaltningen. I början av år 2002 inrättades en tjänst med uppgift att samordna och organisera det brottsförebyggande arbetet i kommunen. Tjänsten ligger inom kommunens ordinarie budget och är därför inte beroende av storstadsmedel. Kommunen har sedan tidigare ett nära samarbete med Botkyrkabyggen, som även investerat omkring en miljon kronor per område i socialt stödande syfte. Det uppges att det ekonomiska tillskott som storstadsarbetet tillfört inte har varit avgörande för det brottsförebyggande arbetet i kommunen utan har snarare inneburit att man har kunnat utöka det brottsförebyggande arbete som redan fanns. Samarbetet med polisen uppges ha fungerat bra i början av det lokala utvecklingsarbetet. Sammanslagningen av närpolisdistrikten innebar dock att polisen deltog mer sporadiskt i arbetet.

STRATEGI OCH INRIKTNING

De kommunala mål som kan relateras till det brottsförebyggande arbetet är att tryggheten ska öka. Det finns även lokala mål för det brottsförebyggande arbetet i samtliga aktuella bostadsområden. Södertörns polismästardistrikt har presenterat en handlingsplan för Botkyrka som bygger på trygghetsmätningar

och brottsstatistik. På så sätt har man identifierat de lokala problembilderna i de olika områdena, vilket har varit en fördel vid val av insatser. Insatserna är överlag kopplade till de mål som finns för det brottsförebyggande arbetet inom storstadsarbetet i Botkyrka. Det finns dock brister i strategin då insatserna inte täcker upp alla mål inom det brottsförebyggande området. En möjlig förklaring till detta är att man har gemensamma mål för det reguljära brottsförebyggande arbetet och det brottsförebyggande arbete som sker inom storstadsarbetet.

Gemensamt för de brottsförebyggande insatser som genomförts i de tre områdena är en prioritering av barn och ungdom samt satsningar på att förbättra den yttre fysiska miljön. Majoriteten av insatserna är av social karaktär. Antalet insatser fördelar sig ungefär lika i de tre stadsdelarna. Många av insatserna syftar till att fånga upp ungdomar som riskerar att utveckla ett kriminellt beteende. Ett exempel är ”*Ungdomens hus*” i Fittja, där man samordnar en mängd olika aktiviteter för barn och ungdomar. En del av aktiviteterna är direkt inriktade mot ungdomar som riskerar att utveckla ett kriminellt beteende.

LÅNGSIKTIGHET OCH UTVÄRDERING

Flera av de brottsförebyggande insatserna som inletts i Botkyrka fortsätter inom storstadsarbetet under år 2003. Därefter är det dock oklart hur dessa insatser ska fortsätta. De insatser som fortsätter under år 2003 eller som införlivas i den ordinarie verksamheten är av typen nattvandringar, trygghetsvandringar och skolvärdar. Målsättningen med de insatser som inletts inom storstadsarbetet har emellertid varit att de ska ingå i den ordinarie verksamheten. Det sker regelbundet uppföljningar av brottsstatistik och den upplevda tryggheten och dessa resultat används i uppföljningen av målen i storstadsarbetet.

Alby

Det mål som formulerats i den lokala åtgärdsplanen för Alby och som påverkar det brottsförebyggande arbetet är att 75 procent av de boende i Alby ska uppleva att de kan känna sig trygga ute. Målet är nedbrutet i fyra del- och effektmål: minskad skadegörelse och nedskräpning, minskning av problem med ungdomsgång, minskad oro för bostadsinbrott samt minskad oro för överfall eller misshandel. Inom målområdet hälsa formuleras ytterligare mål som är relevanta för det brottsförebyggande arbetet. Bland annat ska antalet missbrukare minska, debutåldern för alkohol och andra droger höjas och familjevåldet minska. Man har även en ambition att genomföra fler tidiga insatser för barn och ungdomar i riskzon. Dessa mål står oförändrade i de olika avtalen. Insatserna, som genomförts inom storstadsarbetet under år 2002, är enbart inriktade mot ungdomar och går därför endast till viss del att härleda till de uppsatta målen. Det mesta av det brottsförebyggande arbetet uppges dock ske inom Albys reguljära budget och finansieras således inte med storstadsmedel.

Under år 2002 har sammanlagt 12 insatser bedrivits inom ramen för storstadsarbetet i området. Av dessa bedöms en vara inriktad mot att påverka brottsligheten och/eller tryggheten. Insatsen omfattar fem åtgärder som främst är av social karaktär och fokus har riktats mot barn och ungdomar.

BROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER ÅR 2002

Namn på insatsen	Beskrivning av insatsen	Tidsperiod	Finansiering och långsiktighet
Föreningsbaserat			
• Förebildarna	Förebildarna Föreningslös ungdom ska fångas upp i en meningsfull drogfri miljö. Utbildning av ungdomar i bland annat attityd och moralfrågor. Ett av målen är att ungdomarna ska bli positiva förebilder. (ABF)	Förebildarna oklart - 2002	Förebildarna Avslutat
• WaySide	WaySide Träffpunkt för ungdomar 16-25 år. Har olika kurser och aktiviteter för sysslösa ungdomar. I samarbetet med olika aktörer i Alby.	WaySide oklart - fortgår	WaySide Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.
• En bro mellan skola och fritid	En bro mellan skola och fritid Syftar till att skapa en meningsfull fritid för ungdomar i riskzon. Erbjuder aktiviteter och har kontakt med föräldrar. (ABF)	En bro mellan skola och fritid 1999 - 2002	En bro mellan skola och fritid Avslutat efter år 2002.
• Kamratstödarna i Albyskolan	Kamratstödarna i Albyskolan Syftar till att öka vuxentätheten i skolan och i andra hand till att utveckla skolans idrottsförening och dess verksamhet. (Alby IF)	Kamratstödarna i Albyskolan 2001- 2002	Kamratstödarna i Albyskolan Avslutat efter år 2002
• Albys vänner	Albys vänner Pakistan Cultural Society verkar tillsammans med föräldraföreningen för barn och ungdomar i Botkyrka samt ungdomar från WaySide och boende för ett tryggare och trevligare område. Bland annat kvällsvandringar och medverkan i olika arrangemang.	Albys vänner oklart - fortgår	Albys vänner Implementerat inom kultur och fritidsförvaltningens ordinarie budget

Fittja

Fittja var en av de fyra stadsdelar som år 1998 fick statliga medel för att bli Nationellt exempel. Från år 2000 övergick detta i storstadsarbetet. De mål som formulerats i den lokala åtgärdsplanen och som påverkar det brottsförebyggande arbetet handlar om minskad skadegörelse, ökad trygghet och en minskad brottslighet. En ambition är också att antalet anmälningar till socialförvaltningen gällande 13-20 åringar ska minska. För varje mål beskrivs också effektmål och vilka mätmetoder som ska användas för uppföljningen av arbetet. Det brottsförebyggande arbetet i Fittja är organiserat i tre arbetsgrupper: fysisk miljö, ungdomsfrågor och vuxenvandringar. De brottsförebyggande insatser som genomförts inom ramen för storstadsarbetet under år 2002 är dock uteslutande riktade till ungdomar. Inom detta område har man genomfört flera varierade insatser. De riktas såväl mot ungdomar generellt som mot ungdomar i riskzon samt mot redan brottsaktiva ungdomar. Insatserna täcker dock endast delvis de uppsatta målen.

Under år 2002 har sammanlagt 15 insatser bedrivits i området. Av dessa bedöms fem vara inriktade mot att påverka brottsligheten och/eller tryggheten. Insatserna är främst av social karaktär.

BROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER ÅR 2002

Namn på insatsen	Beskrivning av insatsen	Tidsperiod	Finansiering och långsiktighet
Lugna Gatan (Junior)	Motverka social utslagning av tonåringar som befinner sig i riskzon eller i kriminalitet.	1999 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.
Ungdomens hus	Skapa meningsfulla fritidsaktiviteter för Fittjas ungdomar. Inriktat delvis på ungdomar/unga vuxna i riskzon. Fortsättning från Fittjaprojektet	2001 - fortgår	Finansieras inom Kultur och fritidsförvaltningens ordinarie budget under år 2003.
Boxningsprojekt Ungdomens hus, Boxningsprojekt Ramlösa Social Utveckling AB	Förebygga ohälsa hos unga i området. Att ge stöd och rehabilitering till unga som behöver särskilt stöd för en gynnsam utveckling.	2000 - 2002	En tvåårig insats som avslutades under år 2002.
Kriminella ungdomar i Fittja	Stöd och hjälp åt kriminella unga i Fittja	2002 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel till och med år 2004.
Områdesbesiktning	Områdesbesiktning i samverkan mellan boende och Tekniska förvaltningen i syfte att identifiera otrygga platser.	2001 - fortgår	Ingen kostnad. Fortgår som insats inom storstadsarbetet.

Hallunda/Norsborg

De brottsförebyggande insatserna inom storstadsarbetet i Hallunda/Norsborg har till stor del inriktats mot ungdomar. I utvecklingsavtalen formuleras ett övergripande mål av brottsförebyggande karaktär, nämligen att trygghet och trivsel ska öka på gator och torg, i bostadsområdet samt i förskola och skola. Hallunda/Norsborg har förändrat sina mål från att ha varit relativt omfattande till färre mål som är mer tydligt kopplade till de insatser som genomförs. Det finns ingen handlingsplan för det brottsförebyggande arbetet på lokal nivå. Arbeta med att sammanställa en sådan beräknas ske under år 2003. Det brottsförebyggande arbetet sker genom en så kallad trygghetsgrupp. Trygghetsgruppens arbete var under en period vilande men fick en nystart under år 2002. I trygghetsgruppen finns en rad aktörer representerade, bland annat Botkyrkas brottsförebyggande råd, det kommunala bostadsbolaget, socialtjänsten, gatu- och parkförvaltningen, skolan, boenderådet, Lugna Gatan och representanter för nattvandrarerna. Polisen var tidigare delaktig i trygghetsgruppen men på grund av omorganiseringar inom polisen har de inte längre möjlighet att delta i arbetet.

Under år 2002 har sammanlagt 15 insatser bedrivits i området. Av dessa bedöms fyra insatser vara inriktade mot att påverka brottsligheten och/eller tryggheten. Två av insatserna omfattar flera åtgärder. Insatserna är av såväl social som situationell karaktär och går att härleda till de mål som finns för det brottsförebyggande arbetet.

BROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER ÅR 2002

Namn på insatsen	Beskrivning av insatsen	Tidsperiod	Finansiering och långsiktighet
Föreningsverksamhet • Fritidsverksamheten OPEN • Nattvandrarerna	Fritidsverksamheten OPEN Studiebesök, information och utflykter. Tema bland annat kriminalitetens negativa effekter. Nattvandrarerna Nattvandringar fredag och lördag för att öka tryggheten och skapa större lugn i området.	Fritidsverksamheten OPEN 1999 - fortgår Nattvandrarerna 2000 - fortgår	Fritidsverksamheten OPEN Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart. Skolan tar eventuellt över verksamheten under år 2003. Nattvandrarerna Finansieras med Kultur och fritids ordinarie budget under år 2003.
Lugna Gatan (Junior) – Norsborgs Night Angels	Syftar till att motverka social utslagning av tonåringar som befinner sig i riskzon eller i kriminalitet.	2001- oklart	Diskussioner om fortsättning under år 2003 utan storstadsmedel.
Fysiska förbättringar (Tekniska kontoret) • Buskröjning i anslutning till gångvägar • Områdesbesiktning	Buskröjning i anslutning till gångvägar. Kvarvarande medel från en insats för att förbättra belysningen. Områdesbesiktning i samverkan mellan boende och Tekniska förvaltningen i syfte att identifiera otrygga platser.	Buskröjning 2002 Områdesbesiktning 2000 och 2002	Buskröjning Om ytterligare röjning krävs kommer det ligga inom Tekniska förvaltningens ordinarie budget. Områdesbesiktning Ingen kostnad. Från år 2003 ska detta ske två ggr. årligen
Skolvärd	En skolvärd med erfarenhet från Lugna Gatan hjälper elever att lösa och förebygga konflikter i skolan.	oklart - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.

GÖTEBORGS KOMMUN

Bakgrund

Det lokala utvecklingsavtalet i Göteborg gäller från år 2000 och ska enligt avtalet fortgå till och med år 2004¹⁵. Fyra bostadsområden i kommunen omfattas av avtalet: Bergsjön i Bergsjöns stadsdelsområde, Norra Biskopsgården i Biskopsgårdens stadsdelsområde, Gårdsten i Gunnareds stadsdelsområde samt Hjällbo i Lärjedalens stadsdelsområde. Områdena byggdes till största delen under miljonprogrammet på 1960- och 70-talet. Det som utmärker dessa områden i jämförelse med andra i Göteborg är att de präglas av en kraftig segregation, både socialt och etniskt. Bergsjön, Gårdsten och Hjällbo fick i slutet av 1990-talet så kallade Blommanpengar. Dessutom utsågs Hjällbo och Gårdsten till nationella utvecklingsområden. Mycket av det arbete som genomfördes under tidigare satsningar ligger till grund för de insatser som i dag genomförs inom ramen för storstadsarbetet. I Norra Biskopsgården har man haft andra processer att arbeta vidare från.

Invånare:	
Totalt	475 000 personer
I berörda bostadsområden	33 000 personer
Budget:	
Totalt år 2000 – 2002	182 mnkr
År 2002	136 mnkr
Brottsförebyggande år 2002	10 700 tkr (8 %)
Insatser:	
Totalt år 2002	116 stycken
Brottsförebyggande år 2002	18 stycken

Den anmälda brottsligheten i Göteborgs stad är högre än genomsnittet i Västra Götalands län. Antalet anmälda brott i de berörda områdena har legat på en relativt konstant nivå under den senaste femårsperioden. I Hjällbo minskar dock de anmälda brotten något under samma period.

Det brottsförebyggande arbetet i Göteborgs kommun

ORGANISATION OCH SAMVERKAN

Göteborgs stad har en decentraliserad organisation. Inom storstadsarbetet har kommunstyrelsen ett överordnat ansvar, medan respektive stadsdelsnämnd svarar för att ta fram lokala mål och strategier för att nå dessa mål. Den största delen av storstadsmedlen ansvarar de berörda stadsdelsnämnderna för. Kommunstyrelsen har avsatt resurser för extern utvärdering, kommungemensam informations- och erfarenhetsspridning, metodstöd och samordning. Att lägga ut alla åtgärdsresurser lokalt i Göteborg är enligt kommunen en medveten strategi för att ta tillvara det lokala arbetet.

Innan det lokala utvecklingsarbetet startade i Göteborg pågick ett brottsförebyggande arbete i kommunen. Detta arbete initierades framförallt av kommunens bostadskoncern och har pågått under flera år. I Göteborg finns vidare en politisk enighet kring de brottsförebyggande frågorna. Möjligheten att kunna vända sig till alla politiska partier och i stort sett få samma svar uppges vara en av förutsättningarna för ett väl fungerande och samordnat brottsförebyggande arbete.

År 2001 inleddes arbetet med det kommunala brottsförebyggande rådet i Göteborg som kom att kallas ”Tryggare, Mänskligare Göteborg”. Uppbyggnaden av rådet sammanföll med utformningen av de lokala utvecklingsavtalen och därför samordnades de brottsförebyggande frågorna. Till sitt förfogande har rådet en kansli grupp vars uppgift bland annat är att samordna det brottsförebyggande arbetet. Polisen finns representerade i rådet genom länspolisvärdmästaren. Det finns även en samverkan med polisen på lokal nivå i områdena. I Angered har samverkan med polisen varit mest utvecklad, vilket bland annat kan bero på att närpolisen i detta område har tilldelats extra resurser¹⁶. En annan samarbetspartner i storstadsarbetet är bostadsbolagen. De kommunala bostadsbolagen har lagt ned egna resurser både i det brottsförebyggande arbetet inom storstadsarbetet och i det reguljära brottsförebyggande arbetet. Övriga samarbetspartners i det brottsförebyggande arbetet inom storstadsarbetet är bland annat socialtjänsten, skolan, trafikkontoret och stadsbyggnadskontoret.

Underifrånperspektivet har tagits till vara på flera olika sätt lokalt i områdena. Exempel på detta perspektiv i det brottsförebyggande arbetet är det så kallade Hjällboforum i Hjällbo och ett Agenda 21 kontor i Bergsjön. På Hjällboforum och Agenda 21 kontoret har de boende kunnat komma med förslag på insatser och vad som behövs göras i bostadsområdet. Man har även anordnat tryggetsvandringar med boende och satt upp kartor där de boende har kunnat märka ut områden som i deras mening känns otrygga eller problematiska på annat sätt.

¹⁵ Avtalet undertecknades i februari år 2001 vilket innebär att Göteborg har fått en del av budgeten retroaktivt.

¹⁶ I polisområdet Angered ingår Gårdsten och Hjällbo.

Storstadsarbetet uppges ha kunnat förstärka det brottsförebyggande arbetet som sedan tidigare fanns i kommunen. Det har varit möjligt att utöka den process som inletts och det har skapats många nya nätverk i områdena.

STRATEGI OCH INRIKTNING

Avtalet för Göteborgs del gäller från år 2000¹⁷. Ett av områdena, Norra Biskopsgården, har inte kommit i gång med det brottsförebyggande arbetet inom storstadsarbetet och har därför i det senaste avtalet inte några brottsförebyggande insatser. I de övriga områdena fördelar sig antalet insatser inom det brottsförebyggande området ungefär på samma sätt. Många av de brottsförebyggande insatser som bedrivs i de olika områdena riktar sig till ungdomar och i vissa fall till utsatta kvinnor. Flera av de brottsförebyggande insatserna är samverkansprojekt som syftar till att skapa en samverkan mellan olika centrala aktörer som i sin tur ska finansiera konkreta insatser.

Det sker en samordning av de brottsförebyggande frågorna och strategierna på kommunal nivå genom Göteborgs kommunala brottsförebyggande råd. De kommunala brottsförebyggande och trygghetsskapande mål som utformats för storstadsarbetet överensstämmer med det brottsförebyggande rådets mål. I det lokala utvecklingsavtalet för Göteborg utgår man från att folkhälsan är nära sammankopplad med det brottsförebyggande arbetet. Det brottsförebyggande arbetet och brottsligheten ses således inte som isolerade företeelser utan här har man anlagt ett bredare perspektiv.

De kommunala målen i utvecklingsavtalet som berör det brottsförebyggande området handlar i stora drag om att staden ska vara en trygg plats för de boende under alla tider på dygnet. Brottsligheten nämns inte speciellt i detta sammanhang. De lokala mål som kan härledas till det brottsförebyggande arbetet är också relativt generella och handlar om en ökad trygghet. Alla berörda områden har dock strategier som går att relatera till de brottsförebyggande insatser som genomförs. Utöver detta finns konkreta och uppföljningsbara mål för varje insats.

LÅNGSIKTIGHET OCH UTVÄRDERING

Av de insatser som har pågått under år 2002 och som kan betraktas som brottsförebyggande har alla utom en fått fortsatt finansiering under år 2003. I de lokala åtgärdsplanerna finns beskrivningar av planer för varje insats fortsatta finansiering. Flera har övergått till ordinarie budget och andra har fått fortsatt finansiering av externa aktörer. Sex av 16 insatser är samverkansprojekt där medel avsätts för att få till stånd en fungerande samverkan som ska mynna ut i konkreta insatser som finansieras av de medverkande aktörerna. Dessa insatser är då inte heller helt beroende av kommunens ekonomi. I denna typ av insatser har man fokuserat på tiden efter storstadsarbetet, vilket är ett exempel på ett långsiktigt tänkande.

Kommunen ansvarar för att följa upp storstadsarbetets övergripande mål medan stadsdelarna själva ansvarar för att utforma, genomföra och följa upp de lokala avtalen. Det har genomförts kartläggningar av såväl brottslighet som trygghet. Dessa har dock inte gjorts inom storstadsarbetet utan främst genom de lokala brottsförebyggande råden i stadsdelarna, den kommunala bostadskoncernen och Göteborgs kommunala brottsförebyggande råd. Kartläggningarna har använts på flera olika sätt både inom och utanför storstadsarbetet. I flera fall har de använts som motiv för att starta insatser inom storstadsarbetet.

Göteborg har både samordning i det brottsförebyggande arbetet, en kommunal handlingsplan, flera olika kartläggningar av problembilder i de olika områdena samt en tydlig målkedja. Det ger goda förutsättningar för ett effektivt och långsiktigt brottsförebyggande arbete i de berörda områdena, både under och efter storstadsarbetet.

¹⁷ Då avtalet inte undertecknades förrän våren 2001 har detta inneburit att Bergsjön och Norra Biskopsgården har fått avvakta med sitt arbete. Gårdsten och Hjällbo har kunnat använda resterande medel från tidigare statliga satsningar och har därför kunnat inleda storstadsarbetet redan år 2000.

Bergsjön

Bergsjön har tidigare haft ett aktivt trygghetsskapande arbete som nu har fortsatt inom storstadsarbetet. Det finns ett lokalt brottsförebyggande råd i området som bildades några år innan storstadsarbetet inleddes. Det brottsförebyggande arbete som sker inom storstadsarbetet är organisatoriskt placerat i det lokala rådet. Detta arbete skulle, enligt en intervjuperson, ha genomförts även utan storstadsmedel men ”fick en ordentlig skjuts av dessa pengar och även av den uppmärksamhet som storstadsarbetet drog med sig”. Det brottsförebyggande arbetet har en kraftig fokusering på bebyggelseinriktade åtgärder. De lokala strategierna inom det brottsförebyggande området handlar om att skapa samverkan för att kunna påverka den yttre miljön som i sin tur ska öka den faktiska och upplevda tryggheten. I samverkan ingår både privata och kommunala fastighetsägare, stadsbyggnadskontoret och trafikkontoret. Polisen har också deltagit i det lokala samarbetet. Man har valt att satsa på samverkan i stället för konkreta insatser då man vill att insatserna ska genomföras av de olika samverkansaktörerna. Det är en medveten strategi för att få fram ett långsiktigt och hållbart arbete.

Under år 2002 har 47 insatser bedrivits i området. Av dessa bedöms fem vara inriktade mot att påverka brottsligheten och/eller tryggheten. Insatserna är av organisatorisk karaktär och syftar till att skapa en samverkan som ska mynna ut i situationella åtgärder. En fördjupad beskrivning av storstadsarbetet i Bergsjön återfinns i bilaga 2.

BROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER ÅR 2002

Namn på insatsen	Beskrivning av insatsen	Tidsperiod	Finansiering och långsiktighet
Torg- och fastighetsutveckling Komettorget	Åstadkomma en samsyn mellan samtliga fastighetsägare runt Komettorget, hyresgäster, SDF Bergsjön och andra aktörer för att öka trivselen, tryggheten, servicen och säkerheten i området runt Komettorget. Upprusta och utveckla Komettorget med omgivning	2002 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart. Är ett samverkansprojekt med förhoppningar om fortsatt finansiering av medverkande parter ordinarie medel.
Torg- och fastighetsutveckling Gärdsås Torg	Åstadkomma en samsyn mellan samtliga fastighetsägare, hyresgäster, SDF Bergsjön och andra aktörer för att öka trivselen, tryggheten, servicen och säkerheten. Upprusta och utveckla Gärdsås Torg med omgivning.	2002 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart. Är ett samverkansprojekt med förhoppningar om fortsatt finansiering av medverkande parter ordinarie medel.
Fastighetsutveckling inom Framtidenkoncernen	Åstadkomma en samsyn mellan Förvaltnings AB Framtidens dotterbolag i stadsdelen, hyresgäster, SDF Bergsjön och andra aktörer för en tryggare och trivsammare boendemiljö.	2002 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart. Är ett samverkansprojekt med förhoppningar om fortsatt finansiering av medverkande parter ordinarie medel.
Förändra spårväghållplatserna	Upprustning av spårväghållplatserna för att göra dem säkrare så att folk kan känna sig trygga i kollektivtrafiken.	2002 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart. Är ett samverkansprojekt med förhoppningar om fortsatt finansiering av medverkande parter ordinarie medel.
Rent vackert och tryggt Bergsjön	Processledare och föreningsaktiva bergsjöbor arbetar i samverkan med Bergsjöns fastighetsägare och kommunens tekniska förvaltningar med bebyggelseinriktat brottsförebyggande arbete bland annat inventeringar och främjande av samverkan.	2000 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003. I åtgärdsplanen föreslås en förlängning för år 2004. Är ett samverkansprojekt med förhoppningar om fortsatt finansiering av medverkande parter ordinarie medel.

Gårdsten

Det brottsförebyggande arbetet i stadsdelen har pågått sedan år 1998 då en brottsförebyggare anställdes för att samordna arbetet. Något år innan storstadsarbetet påbörjades gjordes en komplett trygghetsmätning för hela stadsdelen. Undersökningen omfattar både trygghetsmätningar bland de boende och sammanställningar av brottsstatistik. Man har sedan utifrån sammanställningarna genomfört trygghetsvandringar och fysisk upprustning av området. Det brottsförebyggande arbete som genomförs inom storstadsarbetet är en fortsättning på en process som inletts genom tidigare statliga satsningar i området.

Enligt det lokala utvecklingsavtalet är att ett lokalt mål att möten mellan människor i området ska ge förutsättningar för de boende att påverka sin hälsa och känna trygghet och tillhörighet i sitt område. Det finns konkreta och uppföljningsbara mål för varje insats samt planer för hur insatserna ska kunna fortleva efter storstadsarbetet. De insatser som genomförts var inriktade mot barn och ungdomar i grundskoleålder samt mot utsatta kvinnor. Storstadsarbetet uppges ha varit en förutsättning för insatserna då stadsdelen annars inte haft de ekonomiska möjligheter som krävts för att genomföra dem. Det brottsförebyggande arbetet var initialt en stor fråga i storstadsarbetet men arbetet har nu börjat införlivas i den ordinarie verksamheten. På grund av detta används inte lika mycket av storstadsmedlen till det brottsförebyggande ändamålet längre. Inom storstadsarbetet finns en bred samverkan med många centrala aktörer och även ett samarbete med polisen som har fungerat mycket bra.

Under år 2002 har sammanlagt 25 insatser bedrivits i området. Av dessa bedöms sex vara inriktade mot att påverka brottsligheten och/eller tryggheten. Insatserna är av både social och situationell karaktär.

BROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER ÅR 2002

Namn på insatsen	Beskrivning av insatsen	Tidsperiod	Finansiering och långsiktighet
Brottsförebyggande arbete	En brottsförebyggare är anställd för att arbeta direkt med brottsförebyggande frågor för barn och ungdomar i grundskoleålder. Han är placerad i skolan och samarbetar bland annat med polis, bostadsbolaget och trygghetsgruppen. Brottsförebyggaren initierar olika åtgärder som föräldraförening och kamratstödare.	2002 - fortgår	Fortsatt finansiering inom ordinarie budget under år 2003, därefter oklart.
Trygghetsgrupp	Trygghetsgruppen fungerar som en service åt hyresgästerna genom att t.ex. hjälpa äldre till och från bussen och vara goda förebilder för barn och ungdomar i området. Går även in och tolkar och medlar vid olika konflikter. Alla händelser dokumenteras och vidarebefordras till berörda aktörer inom olika områden t.ex. skolan eller fastighetsägare. Arbetstiden är förlagd till kvällar och helger.	2002 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart. Bostadsbolaget är en eventuell finansiär efter storstadsarbetet.
Projekt mot könsstämpning	Stöd genom bland annat nätverk mellan kvinnor från länder där könsstämpning tillämpas samt utbildning av tjänstemän som kommer i kontakt med frågan. Samarbete med polis, åklagarämbetet, socialtjänsten och primärvården.	1999 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart. Uppges vara svårt att implementera då det vänder sig till en begränsad målgrupp.
Skolan mitt i byn	Föreningar får tillgång till skolans lokaler utanför skoltid vilket har lett till en minskad skadegörelse och ökad trygghet i skolan.	2000 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart. Ska på sikt implementeras i ordinarie budget.
Ungdomsverksamhet för äldre ungdomar	Aktiviteter och ökat öppethållande på fritidsgården. Inriktning på ungdomar 16-20 år. Inriktning mot ungdomar i riskzon för droger och kriminalitet. Samarbete med bland annat polis	2001 - fortgår	Finansieras inom ordinarie budget under år 2003, därefter oklart.
Kvinnoaktivitetscenter	Mötesplats som syftar till att bryta kvinnors isolering och förbättra kunskaper om det svenska samhället. Samarbete med Rädda Barnen, BRIS, polis, kvinnojourer och allmänna advokatbyrån.	2000 - fortgår	Finansieras inom ordinarie budget under andra hälften av år 2002, därefter oklart.

Hjällbo

Hjällbo har i samband med tidigare statliga satsningar arbetat med brottsförebyggande frågor och har sedan tidigare en samverkan mellan huvudaktörerna i stadsdelsförvaltningen och bostadsbolaget Hjällbobostaden. Denna samverkan är en av grundstenarna i det nu pågående brottsförebyggande arbetet inom storstadsarbetet. Av det lokala utvecklingsavtalet framgår att ett lokalt mål är att den upplevda tryggheten i området ska öka. I Hjällbo är det brottsförebyggande arbetet ett av det mest prioriterade områdena inom storstadsarbetet. Stadsdelen har främst satsat på den så kallade "Trygghetsgruppen" i detta arbete. Denna insats har enligt stadsdelen lett till att den upplevda tryggheten har ökat och till att anmäld stöld och skadegörelse har minskat. Av en enkät som genomfördes i slutet av år 2001 framgår att trygghetsgruppen är en av de mest uppskattade åtgärderna inom storstadsarbetet. Det är även den insats i Hjällbo som har fått störst finansiering. När det gäller underifrånperspektiv och kartläggningar av trygghet arbetar man med en enkät som det kommunala bostadsbolaget skickar ut till de boende i området en gång om året. Enkäten omfattar frågor om vad de boende anser behöver åtgärdas och var i området de känner sig otrygga. Stadsdelsförvaltningen och bostadsbolaget arbetar även med en plan för vilka insatser som ska implementeras i den ordinarie verksamheten.

I det brottsförebyggande arbetet sker samverkan med bland annat socialtjänsten, bostadsbolagen, vaktbolag och polisen. Samarbetet med polisen uppges ha fungerat mycket bra. De har bland annat varit delaktiga i utbildningar och hjälper till med metodutveckling inom det brottsförebyggande området.

Under år 2002 har sammanlagt 28 insatser bedrivits i området. Av dessa bedöms sju vara inriktade mot att påverka brottsligheten och/eller tryggheten. Insatserna är av både social och situationell karaktär.

BROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER ÅR 2002:

Namn på insatsen	Beskrivning av insatsen	Tidsperiod	Finansiering och långsiktighet
Hjällboskolan • Ökad trygghet i skolan	Kamratstödjare, anti-mobbingsgrupp och elevstöd i samråd med kurator.	2001 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart. Har en kraftigt ökad budget för år 2003.
Bläseboskolan • Kamratstöd och trygghetsskapande åtgärder	Ökad vuxenkontakt för att förhindra bråk och konflikter. Kamratstödjare	2001 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.
Berggårdsskolan • Kamratstöd och trygghetsskapande åtgärder	Ett antimobbningsteam bestående av lärare som kartlägger mobbing i skolan och vidtar åtgärder mot denna.	2001 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.
Möten under en mörk himmel	Ungdomsgäng arbetar med ett filmteam för att skildra sin verklighet. Man skapar möten mellan olika gäng t.ex. Hip-hop gänget träffar Mc-klubben och nazister möter invandrargäng. Målet är att detta ska hindra framtida konflikter genom att öka förståelsen för varandra.	2001 - 2002	Finansierades med storstadsmedel under år 2002. Har fått avslag för fortsatt budget år 2003. Oklar fortsättning.
Trygghetsgruppen	Nio personer har anställts som så kallade trygghetsvårdar. Gruppen består av personer med en mängd olika nationaliteter och talar tillsammans 13 språk. De erbjuder eskort hem på kvällar och helger, nattvandring, hjälp vid störningsproblem, information och rådgivning. Har ett nära samarbete med socialtjänsten.	1998 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart. Har tom år 2002 förbrukat cirka 7,4 mkr. Efter storstadsarbetet hoppas man att insatsen kan finansieras externt av t.ex. bostadsbolag, vaktbolag och trafikkontoret.
Rådgivning – Förbättrad samhällsvägledning	Syftar till att förbättra och utöka samhällsvägledningen i området efter att man uppmärksammat förekomsten av så kallade "svart rådgivning"	2001 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.
Ungdomsprojektet	Syftar till att skapa en sysselsättning för ungdomar i området för att förebygga brottslighet och drogmissbruk. Socialarbetare är knutna till insatsen och man försöker fånga upp ungdomar i riskzon.	2001 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.

Norra Biskopsgården

Storstadsarbetet i norra Biskopsgården är i ett uppbyggnadsskede och det brottsförebyggande arbetet har relativt nyligen kommit igång. Till skillnad från andra berörda stadsdelar i Göteborg har Biskopsgården inte varit föremål för statliga satsningar tidigare. Sedan år 1993 drivs dock en samverkansprocess som kallas "Bo-Bra-Processen". Denna process är en samverkan mellan kommunala och privata bostadsbolag, övriga förvaltningar samt stadsdelsförvaltningen. Inom denna samverkan har det pågått ett aktivt brottsförebyggande arbete under en längre tid. Samverkan ska ligga till grund för det brottsförebyggande arbetet inom storstadsarbetet. I Bo-Bra-Processen har man bland annat genomfört trygghetsvandringar och kartläggningar av brottslighet som ska användas som ett underlag för det brottsförebyggande arbetet.

Det lokala målet inom det brottsförebyggande området som beskrivs i den lokala åtgärdsplanen år 2002 är att den självupplevda trivseln och tryggheten ska öka. I åtgärdsplanen står att sammanlagt 16 insatser har bedrivits i stadsdelen under år 2002. Inga av dessa insatser är av brottsförebyggande karaktär. I det brottsförebyggande arbete som nu är under uppbyggnad har man valt att fokusera på ungdomar och deras familjer. Som bakgrund till arbetet används statistik över ungdomars brottslighet samt uppgifter om hur många unga som placeras via socialtjänsten. Polisen är delaktig i storstadsarbetet genom att förse stadsdelen med statistik. Från stadsdelens sida finns en förhoppning om att polisen ska medverka i högre grad i framtiden.

HANINGE KOMMUN – JORDBRO

Bakgrund

Storstadsarbetet i Haninge påbörjades år 2000 och ska enligt det lokala utvecklingsavtalet fortsätta till och med år 2005.

Storstadsarbetet utgör en direkt fortsättning på det lokala utvecklingsarbete som pågick under åren 1995-1999 och som var finansierat med Blommanpengar. Arbetet gäller endast för bostadsområdet Jordbro eftersom det var det enda området i kommunen som hade de socioekonomiska faktorer som

karaktäriserar de områden som ingår i Storstadsarbetet. Jordbro är byggt under 1960- och 70-talen och är ett typiskt miljonprogramområde. Det som utmärker Jordbro i jämförelse med andra områden i Haninge är att det präglas av en kraftig segregation, både socialt och etniskt. Under 1990-talet brottades kommunen med svåra ekonomiska problem vilket kulminerade med den så kallade Haningehems-krisen. Staten tog då över ägandet av det allmännyttiga bostadsbolaget och kommunen blev tvingad att skära ned sin budget med 25 procent. Ekonomin håller nu på att återhämta sig.

Invånare:	
Totalt	71 000 personer
I berörda bostadsområden	9 500 personer
Budget:	
Totalt år 2000 – 2002	74 mnkr
År 2002	39 mnkr
Brottsförebyggande år 2002	6 750 tkr (17 %)
Insatser:	
Totalt år 2002	88 stycken
Brottsförebyggande år 2002	12 stycken

Den anmälda brottsligheten i Haninge kommun är lägre än genomsnittet i Stockholms län och ligger relativt konstant. I Jordbro minskar antalet anmälda brott något under den senaste femårsperioden.

Det brottsförebyggande arbetet i Haninge kommun – Jordbro

ORGANISATION OCH SAMVERKAN

Flera år innanorstadsarbetet påbörjades inrättades ett lokalt brottsförebyggande råd i Haninge och i samband med det antogs ett kommunövergripande brottsförebyggande handlingsprogram, ”Haninge – trygg framtidskommun”. Syftet med handlingsprogrammet var att få till stånd en bred samverkan kring de brottsförebyggande frågorna mellan myndigheter och organisationer. Fokus i det brottsförebyggande arbetet har främst lagts på att minska ungdomsbrottsligheten men man har även arbetat med att starta en kvinnojour och grannsamverkan i kommunen. Rådet består av politiker och tjänstemän från de centrala myndigheterna i kommunen. Det brottsförebyggandeorstadsarbetet i Jordbro sker genom en lokal brottsförebyggande grupp där skolan, fritidsverksamhet, socialtjänsten och polisen finns representerade. Under år 2001 inrättades även en styrgrupp som var inriktad på förändringar av den fysiska miljön i Jordbro. I styrgruppen finns bland annat bostadsbolag och polisen representerade. Det kommunala bostadsbolaget har avsatt 600 tkr för en förbättringsfond för yttre miljö. Under år 2003 kommer en större satsning på att rusta upp och utveckla Jordbro centrum att genomföras. En projektledare är avdelad på heltid för samordningen av detta arbete och är finansierad medorstadsmedel.

Samarbetet med polisen har enligt samordnarna fungerat bra på lokal nivå. Kommunen har emellertid varit kritisk mot neddragningar inom polisen i Jordbro. I dagsläget finns endast en närpolis i området och närpolisstationen i Jordbro stängdes i slutet av år 2000.

För vissa delar av det brottsförebyggande arbetet uppges underifrånperspektivet ha varit svårt att uppfylla. Möjligheten att involvera de boende försvåras bland annat av att många boende inte har ett fullt förtroende för samhället och rättsväsendet, exempelvis uppges många boende vara rädda för att anmäla brottslighet till polisen. I frågor som berör till exempel boendemiljö har det däremot varit lättare att få de boende delaktiga. Det framkommer emellertid att det överlag har varit svårt att få folk att engagera sig samt att det råder en viss projekttrötthet i området både från de boende och de som arbetar med insatserna på grund av alla olika satsningar och projekt som genomförts i området.

STRATEGI OCH INRIKTNING

Haninge har genomfört en kommunövergripande drogvaneundersökning och använt brottsstatistik och trygghetsmätningar i kartläggningar av de lokala problemen. I Jordbro har detta underlag använts för att följa upp den brottsförebyggande verksamheten. De lokala mål som nämns i avtalen beträffande de brottsförebyggande frågorna är generellt formulerade och handlar om att trivsel, trygghet, delaktighet och livskvalitet ska öka. Det finns inga effektmål formulerade i avtalen för det brottsförebyggande arbetet. I intervjuer framgår det att ett långsiktigt mål för det brottsförebyggande arbetet generellt är att minska klyftorna mellan Jordbro och de övriga delarna av Haninge kommun. Det brottsförebyggande arbetet i Jordbro utgår inte från det kommunövergripande handlingsprogrammet. Det finns inte heller

någon lokalt framtagen handlingsplan för det brottsförebyggande arbetet i Jordbro. Trots att många brottsförebyggande insatser genomförts i området går dessa således inte att koppla till en övergripande strategi. Det finns inte heller någon tydlig koppling till de övergripande målen.

Det brottsförebyggande arbetet inom storstadsarbetet i Jordbro är främst inriktat mot generell brottslighet och drogmissbruk. Man har även satsat på att få till stånd ett samarbete kring barn i riskzon. I samarbetet ingår socialtjänst, skola, närpolis, fritid, föreningsliv och föräldrar. Majoriteten av de brottsförebyggande insatserna är inriktade mot att förbättra barns och ungdomars uppväxtvillkor. Flera av dessa insatser är även kopplade till folkhälsoområdet.

LÅNGSIKTIGHET OCH UTVÄRDERING

Många av de brottsförebyggande insatserna i Jordbro uppges vara helt beroende av storstadsmedel eftersom det inte finns utrymme i den ordinarie budgeten för dessa. Det finns således stor risk för att många insatser läggs ned när storstadsarbetet avslutas. Den samverkan som har inletts kommer emellertid att kunna leva vidare.

Jordbro anses vara ett tungt område att arbeta i vilket har lett till en hög personalomsättning. Detta gäller även för de personer som arbetar med insatserna inom storstadsarbetet vilket har påverkat både kontinuiteten och samverkansarbetet. Utvärderingen av storstadsarbetet i Jordbro försvåras väsentligt då man inte har några konkreta effektmål eller någon lokal handlingsplan för det brottsförebyggande arbetet.

Under år 2002 har sammanlagt 88 insatser bedrivits i området. Av dessa bedöms 12 vara inriktade mot att påverka brottsligheten och/eller tryggheten. Samtliga insatser, utom två, fortsätter med storstadsfinansiering under år 2003. Den övervägande delen av insatserna är av social karaktär.

BROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER ÅR 2002

Namn på insatsen	Beskrivning av insatsen	Tidsperiod	Finansiering och långsiktighet
Hemmets läroplan	Föräldrasamverkan genom skola och närpolisen. Insatsen har finansierat lärartid vid möten samt ett gemensamt läger.	2001 – fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.
Klassmorfar Jordbromalm	Elevstödande verksamhet i skolan. Ingår i de ordinarie arbetslagen i skolan. Startade under Jordbroprojektet år 1999.	1999 – fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.
Klassmorfar Kvarnbäcken	Elevstödande verksamhet i skolan.	2000 – fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.
Vilsna barn - Grannbyar	Föräldrar tar ansvar för varsin grupp barn i fritidsaktiviteter. Samarbetsprojekt med närpolisen.	2001 – fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.
Vuxenstöd Lunda	Extra vuxenresurser i skolan som raststödjare, läxstödjare, lektionsstödjare, matsalsvärdar mm. Bekostas delvis genom att arbetslösa erbjuds praktik som arbetsmarknadsåtgärd, delvis genom projekt "Klassmorfar".	2000 – fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.
Små grupper Jordbromalmsskolan	Metodutveckling kring barn med särskilda behov. Samarbete med BUP, SOF och skolan	2000 – fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter implementering i den reguljära verksamheten.
Samverkan ungdomar	Insatsen planeras och styrs av det lokala brottsförebyggande rådet. Syftar till bättre samverkan och utveckling av metoder kring ungdomar. Bland annat drogförebyggande arbete.	2002 – fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter implementering i den reguljära verksamheten.
Projekt Charlie	Metodutveckling till samtliga lärare. Bland annat drogförebyggande. Startade under Jordbroprojektet år 1999.	2001 – fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter avslutas insatsen.
Manscentrum och Manliga nätverket	Manscentrum Stöd till män i kris. Manliga nätverket syftar till att medvetandegöra män i rollen som fäder och partner i ett förhållande	Manscentrum 2000 – fortgår Manliga nätverket 2002 – fortgår	Manscentrum Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart. Manligt nätverk Avser att bilda egen förening under år 2003.
Vem ser barnen?	Fokus på barns situation i våldsutsatta familjer, genomförs av kvinnojouren i Haninge.	2000 – Avslutas år 2003	Fortsätter med kvarvarande medel under år 2003 Avslutas halvårsskiftet 2003.
Folkhälsobokslut	Kartläggningar av bland annat brottslighet och upplevd trygghet bland de boende. Denna ska upprepas vartannat år.	2000 – fortgår	Implementerat i kommunens ordinarie verksamhet under år 2003.
Handlingsprogram för den yttre miljön	Trygghetsskapande och brottsförebyggande åtgärder av fysisk karaktär.	2001 – fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.

HUDDINGE KOMMUN

Bakgrund

Storstadsarbetet i Huddinge påbörjades år 2000 och ska enligt det lokala utvecklingsavtalet fortsätta till och med år 2004. Tre bostadsområden i kommunen omfattas av det lokala avtalet: Vårby gård, Flemingsberg och Västra Skogås. Områdena byggdes till största delen under miljonprogrammet på 1960- och 1970-talet. Dessa områden präglas av en kraftig segregation, både social och etnisk samt av en låg tillväxt. Flemingsberg och Vårby fick i slutet av 1990-talet så kallade Blommanpengar. Flera av de insatser som genomfördes under den perioden ligger till grund för eller har fortsatt som insatser under storstadsarbetet.¹⁸

Invånare:	
Totalt	86 500 personer
I berörda bostadsområden	24 000 personer
Budget:	
Totalt år 2000 – 2002	114 mnkr
År 2002	45 432 tkr
Brottsförebyggande år 2002	11 900 tkr (26 %)
Insatser:	
Totalt år 2002	75 stycken
Brottsförebyggande år 2002	14 stycken

Den anmälda brottsligheten i Huddinge kommun är lägre än genomsnittet i Stockholms län men tenderar att öka något under den senare delen av den senaste femårsperioden. Antalet anmälda brott i Västra Skogås och Flemingsberg ligger relativt konstant. I Vårby gård minskar antalet anmälda brott i mitten av den undersökta perioden för att mot slutet av perioden återigen öka.

Det brottsförebyggande storstadsarbetet i Huddinge kommun

ORGANISATION OCH SAMVERKAN

Innan det lokala utvecklingsarbetet påbörjades i Huddinge fanns det ett brottsförebyggande arbete i kommunen och i de tre bostadsområdena. Detta arbete var emellertid inte samordnat i någon högre grad och fick inte heller något ekonomiskt stöd från kommunen. I flera av de intervjuer som genomförts påpekas att det ekonomiska tillskott som storstadsarbetet tillfört har varit avgörande för det brottsförebyggande arbetets utveckling i Huddinge.

I kommunen finns ett brottsförebyggande råd som startade sin verksamhet strax innan storstadsarbetet inleddes. Rådet har emellertid inte varit delaktigt i storstadsarbetet, vilket kan vara en förklaring till att samordningen av de brottsförebyggande frågorna inom storstadsarbetet har varit bristfällig. I syfte att åtgärda detta har man nu tillsatt en samordningstjänst för dessa frågor på kommunal nivå.

De nätverk som sedan tidigare fanns i kommunen kring de brottsförebyggande frågorna har kommit till användning i det lokala utvecklingsarbetet. En rad olika aktörer har deltagit i arbetet. De mest framträdande är skola och socialtjänst. Flera av insatserna är också direkt kopplade till deras verksamhet. Polisen har däremot inte deltagit i någon större omfattning. En förklaring till detta kan vara att närpolisen i Huddinge har fått minskade resurser. I samtliga intervjuer har detta påtalats som ett stort hinder för utvecklingen av det brottsförebyggande arbetet. Det polisiära bidraget har företrädesvis bestått av viss rådgivning och brottstatistik.

De boendes medverkan och inflytande i framtagandet av de brottsförebyggande insatserna och målformuleringarna är oklart. Det finns exempel på insatser där boende har haft möjlighet till inflytande men ett sådant arbetssätt har inte systematiskt genomsyrat arbetet.

STRATEGI OCH INRIKTNING

Inledningsvis fick de brottsförebyggande frågorna ett mycket begränsat utrymme inom storstadsarbetet i Huddinge. Under åren har emellertid dessa frågor prioriterats i allt större utsträckning. I de reviderade avtalen finns allt tydligare formuleringar av de mål man avser att uppnå inom det brottsförebyggande området. I de senare avtalen finns också fler insatser som är direkt inriktade mot att påverka brottsligheten och tryggheten. Att kommunen har tillsatt en kommunal samordnare för detta arbete under år 2003 tyder också på att frågan har fått en högre prioritet. Trots att de brottsförebyggande målen har blivit tydligare och att man genomför fler brottsförebyggande insatser finns det emellertid inte en tydlig koppling mellan de uppsatta målen och insatserna.

¹⁸ Även Skogås ansökte om Blommanpengar men detta beviljades inte av staten. Kommunstyrelsen beslutade då att tilldela Skogås motsvarande medel för genomförande av de insatser de sökt Blommanpengar till.

Det finns ingen långsiktig och övergripande strategi för det brottsförebyggande storstadsarbetet i kommunen. Ett skäl som anges till detta är att de olika bostadsområdena skiljer sig åt vad gäller de lokala problembilderna. De lokala förutsättningarna har avgjort inriktningen på utvecklingsarbetet. De tre områdena har också i olika stor utsträckning använt statistik och annat systematiskt insamlat material för att beskriva de lokala problemen. En övergripande kartläggning av problembilderna i områdena saknas emellertid.

Gemensamt för arbetet i de tre bostadsområdena är en prioritering av barn och ungdom samt satsningar på att förbättra den yttre fysiska miljön. Majoriteten av de brottsförebyggande insatserna är av social karaktär. Merparten av dessa syftar till att fånga upp ungdomar som riskerar att utveckla ett kriminellt beteende. Ett exempel är insatsen "Stabilen" i Flemingsberg där föräldrar med barn som misstänks för brott eller förekommer i drogsammanhang erbjuds stödinsatser.

LÅNGSIKTIGHET OCH UTVÄRDERING

Flera av de brottsförebyggande insatserna har fortsatt under år 2003 men med modifierade inriktningar. För många insatser är det dock oklart om de kommer att fortsätta efter det att storstadsarbetet har avslutats. Av de insatser som fortsätter eller som har införlivats i den ordinarie verksamheten är det en stor andel som syftar till ökad samverkan mellan olika centrala aktörer. Karaktäristiskt för de insatser som inte fortsatt är att de inte haft någon genomtänkt strategi eller samordning i arbetet. I vissa fall har också samverkan mellan berörda aktörer varit bristfällig. Målsättningen med de insatser som inletts i storstadsarbetet har dock varit att de ska införlivas i den ordinarie verksamheten.

I utvecklingsavtalet formuleras ett antal kommunövergripande mål inom det brottsförebyggande området. Ett mål är att de boendes känsla av trygghet ska öka, ett annat att brottsligheten ska minska.¹⁹ I avtalet finns dock inte några uttryckliga beskrivningar av hur insatserna antas kunna påverka målen. Många insatser saknar också uppföljningar av effekterna. Man har heller inte genomfört några fortlöpande kartläggningar av den upplevda tryggheten i kommunen eller bostadsområdena. De indikatorer som används för att följa upp verkningsgraden av insatserna är främst anmälda brott. Både avsaknaden av återkommande trygghetsmätningar och en tydlig koppling mellan insatser och de uppsatta målformuleringarna kan försvåra det framtida utvärderings- och uppföljningsarbetet.

¹⁹ Dessa mål preciseras mer noggrant i stadsdelarnas lokala målformuleringar.

Flemingsberg

De brottsförebyggande insatserna inom ramen för storstadsarbetet i Flemingsberg har främst fokuserats på ungdomar. I utvecklingsavtalen formuleras flera mål inom det brottsförebyggande området. Ett mål är att de boendes känsla av trygghet och trivsel ska öka, ett annat att brottslighet, framförallt våldsbrott och hot/ofredande, ska minska. Flera brottsförebyggande insatser har lagts ner under år 2002 och de som finns kvar bedöms inte kunna uppfylla de brottsförebyggande mål som finns i det lokal utvecklingsavtalet. Det uppges att arbetet inte fått ”den genomslagskraft” man önskat och inte heller haft någon större inverkan på det brottsförebyggande arbetet i stadsdelen. Det påpekas att alla projekt troligtvis hade genomförts även utan storstadsmedel. Samarbetet med polisen har i stort sett varit obefintligt. Andra samarbetspartners i olika insatser har bland annat varit Lugna Gatan, kyrkan, socialtjänsten, frivården, föreningslivet och bostadsbolagen.

Under år 2002 har sammanlagt 28 insatser bedrivits i området. Av dessa bedöms tre vara inriktade mot att påverka brottsligheten och/eller tryggheten. Flera insatser (eller delar av insatserna) har emellertid lagts ned under år 2002.

BROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER ÅR 2002:

Namn på insatsen	Beskrivning av insatsen	Tidsperiod	Finansiering och långsiktighet
Brottsförebyggande arbete <ul style="list-style-type: none"> • Lugna Gatan • Hundklubben • Föräldramedverkan 	Lugna Gatan - Nattvandring och utbildning av ungdomar i riskzon. Hundklubben - Lära hundägare dressyr för att förhindra olyckor med så kallade kamphundar. Föräldramedverkan – Föräldrar arbetar relationsfrämjande och mobbingförebyggande i skolor.	Lugna Gatan 2000 – 2002 Hundklubben 2001 – 2002 Föräldramedv. 2002 - fortgår	Lugna Gatan - avslutat under år 2002 på grund av finansieringsproblem och samarbetssvårigheter. Hundklubben – avslutat under år 2002 p.g.a. avsaknad av kamphundar i området. Föräldramedverkan - Implementerades i kommunens reguljära verksamhet under år 2002.
Ungdomslänken	Samverkan mellan olika kommunala verksamheter för att lägga grunden till ett gemensamt drog- och brottsförebyggande arbete i området.	2000 – 2002	Kommunen finansierade merparten. Insatsen har lagts ned p.g.a. samverkansproblem. Eventuellt ska verksamheten tas upp på nytt.
En kunskapsbaserad socialtjänst. <ul style="list-style-type: none"> • Stabilen • Mobilen 	Stabilen - Stödinsatser till föräldrar med barn som misstänks för brott eller förekommer i drogsammanhang. Mobilen - Ett mobilt kristeam för barn i omedelbart behov av hjälp. Nattvandrare även i området.	Stabilen 2002 - fortgår Mobilen 2002 - fortgår	Stabilen Finansieras inom socialtjänstens ordinarie budget under år 2003. Mobilen Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003 därefter oklart. Delfinansierad av kommunen.

Vårby gård

I utvecklingsavtalen för Vårby gård formuleras flera lokala mål inom det brottsförebyggande området. Ett mål är att de boendes känsla av trygghet ska öka, ett annat att brottsligheten, såväl vålds- som stöldbrottsligheten, ska minska. Storstadsarbetet uppges ha haft stor betydelse för det brottsförebyggande arbetet i stadsdelen. Eftersom det tidigare fanns begränsat med ekonomiska resurser för sådan verksamhet. Storstadsmedlen har bland annat använts för att finansiera en samordnare för det brottsförebyggande arbetet i stadsdelen. Samordnartjänsten gav goda förutsättningar att få i gång en organisation av de brottsförebyggande frågorna och att inta ett helhetsperspektiv. Arbetet uppges däremot inte hunnit så långt vad gäller konkreta åtgärder, men utgör en god grund för ett fortsatt brottsförebyggande arbete. Sedan närpolisen i Vårby gård lades ner år 2001 har polisen endast deltagit sporadiskt i det brottsförebyggande arbetet. Deras bidrag har i princip varit hjälp med statistiskt material.

Under år 2002 har sammanlagt 30 insatser bedrivits i området. Av dessa bedöms sex vara inriktade mot att påverka brottsligheten och/eller tryggheten. De flesta av dessa insatser är av social karaktär och målgruppen är i de flesta fall ungdomar.

BROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER ÅR 2002:

Namn på insatsen	Beskrivning av insatsen	Tidsperiod	Finansiering och långsiktighet
Rent, trivsamt, snyggt och tryggt	Förbättringar av utemiljön i syfte att öka trivseln och säkerheten i området.	2000 - fortgår	Implementeras i gatukontorets ordinarie verksamhet under år 2003. Delfinansierad av kommun och bostadsbolag.
Lokalt brottsförebyggande arbete	En samordnartjänst inom det brottsförebyggande området har tillsatts för att initiera det samarbete som efter storstadsarbetets slut ska fungera som en del av den ordinarie verksamheten.	2001 - fortgår	Samordnartjänsten har år 2003 knutits till kommunstyrelsens förvaltning och ska fungera som ett stöd för kommunens brottsförebyggande arbete.
Drogförebyggande arbete	Droginformation till skolelever och föräldrar i samverkan med det kommunala brottsförebyggande rådet.	2000 och 2002 (ingen verksamhet under 2001)	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart. Delfinansierat av kommunen.
Ungdomsverksamhet	Ett gemensamt program riktat mot ungdomar i riskzonen för kriminalitet. Samarbete med bland annat socialtjänst, skola, polis och krögare.	2000 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart. Eventuell extern finansiering av exempelvis bostadsbolag efter storstadsarbetet.
Kompetenshöjning inom fritidsverksamheten	Utveckling av insatser som inriktas till särskilda grupper av ungdomar som kan befaras vara i riskzon. Kompetenshöjning av fritidspersonal i syfte att öka ungdomars socialisation i samhället.	Oklart när insatsen inleddes – fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart. Delfinansierat av kommunen.
Resursenheter	Utökad stöd åt elever i riskzon för att minska riskerna för kriminalitet och öka andelen elever som fortsätter sina studier eller kommer in i arbetslivet.	2001 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart. Delfinansierat av kommunen.

Västra Skogås

De mål som formulerats i det lokala utvecklingsavtalet för Västra Skogås och som påverkar det brottsförebyggande arbetet är att tryggheten och trivseln ska öka hos de boende och att brottsligheten ska minska. De brottsförebyggande insatser som genomförts under år 2002 kan till viss del härledas till dessa mål. Målen är dock alltför generella för att kunna uppnås genom pågående insatser i området. Det brottsförebyggande arbetet uppges vara ett område som inte har prioriterats i storstadsarbetet i Västra Skogås. En förklaring till detta är att det sedan flera år har funnits ett väl fungerande samarbete om dessa frågor inom den ordinarie verksamheten. Storstadsarbetet har dock medfört att detta samarbete har kunnat utvecklas och utvidgas. Nedläggningen av närpolisen i Skogås år 2000 har medfört att samarbetet med polisen påverkats negativt. Polisen har på grund av detta haft mycket små möjligheter att medverka i stadsdelens storstadsarbete. Det anses som en stor brist då man har gått miste om en mycket viktig samarbetspartner.

Under år 2002 har sammanlagt 17 insatser bedrivits i området. Av dessa bedöms fem vara inriktade mot att påverka brottsligheten och/eller tryggheten. De brottsförebyggande insatser som genomförts i stadsdelen är främst av social karaktär och riktar sig till barn och ungdomar.

BROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER ÅR 2002:

Namn på insatsen	Beskrivning av insatsen	Tidsperiod	Finansiering och långsiktighet
Rent, trivsamt, snyggt och tryggt.	Fysisk upprustning av grönområden, lekparkar och idrottsplatser i samråd med lokala rådet.	2000 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.
Föräldraföreningen Skyddsänglarna	Nattvandring som utförs av föräldrar. Syftar till att öka antalet föräldrar som är ute på kvällar och genom det öka tryggheten. Samarbete med polis och fältassistenter. Har funnits sedan mitten av 1980-talet.	2000 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.
Jag-stärkande arbete, kamratstödjare, elevstödjare, SANT, våld och mobbing	Elevstödjare, fotbollsskolor samt särskilda grupper för elever som behöver extra stöd och som inte klarar av att vara i normalstora klasser.	2000 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart. Delfinansierad av kommunen.
Barn till missbrukare och psykiskt sjuka	Stöd till barn och ungdomar från dysfunktionella familjer.	2000 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart. Till hälften finansierat av kommunen.
Familjehuset (Resurscenter för barnfamiljer)	Hjälp och stöd till barnfamiljer genom stödsamtal och kontaktpersoner för att förebygga framtida problem.	2000 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart. Delfinansierad av kommunen.

MALMÖ KOMMUN

Bakgrund

Storstadsarbetet i Malmö påbörjades år 1999 och ska enligt det lokala utvecklingsavtalet fortsätta till och med år 2004. Fyra bostadsområden i kommunen omfattas av avtalet: Fosie, Hyllie, Södra Innerstaden samt Rosengård. Södra Innerstaden är ett bostadsområde inne i centrala Malmö medan de övriga områdena är belägna i stadens utkanter och byggda under miljonprogrammet. Två av dessa områden, Rosengård och Hyllie, fick i slutet av 1990-talet så kallade Blommanpengar. Rosengård utsågs även till så kallat Nationellt exempel.

Invånare:	
Totalt	265 000 personer
I berörda bostadsområden	70 000 personer
Budget:	
Totalt år 1999 – 2002	392 mnkr
År 2002	146 mnkr
Brottsförebyggande år 2002	17 700 tkr (12 %)
Insatser:	
Totalt år 2002	94 stycken
Brottsförebyggande år 2002	14 stycken

Den anmälda brottsligheten i Malmö kommun är högre än genomsnittet i Skåne län och ligger på en konstant nivå under den senaste femårsperioden. Även i de berörda områdena ligger nivåerna relativt konstanta. I Södra Innerstaden minskar dock antalet anmälda brott något under perioden.

Det brottsförebyggande arbetet i Malmö kommun

ORGANISATION OCH SAMVERKAN

Det lokala brottsförebyggande rådet i Malmö inledde sitt arbete under år 1999 som en följd av storstadsarbetet. Representanterna i rådet är i huvudsak politiker, men till rådet är en tjänstemannagrupp med en bred sammansättning av aktörer från olika delar av kommunen knuten. Polisen finns representerade i rådet på länsnivå. Rådet har i samarbete med gatukontoret inventerat problemområden i kommunen och bland annat fått till stånd fysiska förändringar av boendemiljöerna. Från kommunens håll har man tagit initiativ till en särskild samverkansgrupp med uppgift att förhindra nyrekrytering av unga till en kriminell livsstil. I gruppen ingår socialtjänsten, närpolisen och ungdomsåklagaren.

Det brottsförebyggande arbetet ute i områdena är organiserat i lokala nätverk eller i lokala råd. De lokala aktörerna har fått utbildning i brottsförebyggande arbete av det kommunala brottsförebyggande rådet, som också samordnar det lokala arbetet. Centralt har det brottsförebyggande arbetet endast till en liten del bekostats med storstadsmedel medan arbetet ute i områdena till stor del bekostats av dessa. Samtliga berörda bostadsområden har närpolis som deltar i det lokala arbetet. De intervjuade beskriver att samarbetet med polisen fungerade mindre bra i inledningen av storstadsarbetet, vilket bland annat kan ha berott på att det samtidigt pågick indragningar inom närpolisen. De intervjuade upplever dock att polisen med tiden har satsat allt mer resurser i storstadsarbetet.

De fyra områdena har arbetat med underifrånsperspektivet på olika sätt. I Södra Innerstaden och Hyllie används bland annat så kallade *linkworkers* eller integrerarare med uppgift att bedriva och till viss del samordna det lokala utvecklingsarbetet. De lyfter fram och tydliggör olika befolkningsgruppers behov och bostadsområdenas brister. Av dessa integrerarare är flertalet av utländsk härkomst vilket underlättar deras kontakter med de boende. Även Rosengård har ett tydligt underifrånsperspektiv vilket bland annat blir synligt genom det stora antalet personer som engagerar sig ideellt i det brottsförebyggande arbetet genom exempelvis nattvandringar och brottsofferjouren.

STRATEGI OCH INRIKTNING

De brottsförebyggande frågorna har över tid fått en ökad prioritet inom storstadsarbetet i Malmö. Det beror bland annat på att kommunen fick kritik inför den första revideringen av utvecklingsavtalet då brister inom det brottsförebyggande området påtalades.

Året innan storstadsarbetet påbörjades genomfördes flera trygghetsmätningar i olika bostadsområden i Malmö. Dessa mätningar samt brottsstatistik ligger till grund för den kommunövergripande brottsförebyggande strategin ”Malmö – trygg och säker stad”. Det brottsförebyggande arbetet som sker inom ramen för storstadsarbetet i kommunen utgår från denna strategi. I det lokala utvecklingsavtalet formuleras endast ett övergripande brottsförebyggande mål på kommunal nivå. Målet är att andelen människor som upplever trygghet i sitt bostadsområde ska öka med tre procent per år, vilket överensstämmer med ett av de mål som återfinns i den kommunala strategin. I de lokala åtgärdsplanerna

formuleras emellertid mer detaljerade mål för såväl ökad trygghet som minskad brottslighet i bostadsområdena.

Det brottsförebyggande arbetet i Malmö är främst inriktat på ungdomar. I de bostadsområden som involveras i storstadsarbetet bor en stor andel ungdomar. De flesta insatser som genomförts är av social karaktär. Mycket kraft har även lagts på att bygga upp fungerande nätverk och samverka i de olika bostadsområdena. Det har också genomförts några insatser för att förbättra den fysiska miljön för att öka tryggheten och trivseln i områdena.

Tre kommunövergripande insatser av betydelse för det brottsförebyggande arbetet inom ramen för storstadsarbetet har genomförts. Dessa finansieras delvis med storstadsmedel. I en av insatserna har kommunen anställt socialarbetare i centrala Malmö. Socialarbetarna försöker fånga upp ungdomar som är på väg in i en kriminell livsstil och/eller drogmissbruk. Vägvalet är en annan insats på kommunal nivå som syftar till att ungdomar med en kriminell livsstil ska upphöra med kriminalitet genom ett strukturerat påverkansprogram. Den tredje kommunövergripande brottsförebyggande åtgärden är ett samarbete med Kriminellas Revansch I Samhället (KRIS) som är en ideell förening för dömda brottslingars återanpassning till samhället.

LÅNGSIKTIGHET OCH UTVÄRDERING

Av de brottsförebyggande insatser som pågått under år 2002 har alla utom en fått fortsatt finansiering, antingen av storstadsmedel eller inom reguljär budget. Många av de insatser som gjorts inom ramen för storstadsarbetet i Malmö saknar, åtminstone än så länge, uppföljningar. Som ett led i utvärderingsarbetet kommer de trygghetsmätningar som genomförts innan storstadsarbetet inleddes att följas upp under år 2003. Flera av de insatser som genomförts inom storstadsarbetet har också varit direkt inriktade mot att påverka tryggheten, exempelvis har man anställt trygghetsvårdare och genomfört förbättringar av den fysiska miljön i bostadsområdena.

KOMMUNÖVERGRIPANDE BROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER ÅR 2002

Namn på insatsen	Beskrivning av insatsen	Tidsperiod	Finansiering och långsiktighet
Socialarbetare i centrala Malmö	Kommunen har anställt socialarbetare i centrala Malmö. Socialarbetarna försöker fånga upp ungdomar som är på väg in i en kriminell livsstil och/eller drogmissbruk.	2002 - fortgår	En utvärdering av verksamheten sker under hösten 2003. Därefter fattas beslut om eventuell fortsättning.
Utbildning av brottsförebyggande nätverk	Utbildning av brottsförebyggande nätverk.	2002 - fortgår	Implementeras i kommunens ordinarie verksamhet under år 2003.
KRIS - Kriminellas Revansch I Samhället	Ideell förening för brottslingars återanpassning till samhället.	2001 - fortgår	Finansieras inom kommunens ordinarie budget under år 2003.

Fosie

Fosie är den största stadsdelen i Malmö. Sammantaget omfattas cirka 25 000 personer i stadsdelen av storstadsarbetet. De brottsförebyggande insatserna i Fosie utgår från målformuleringarna i den stadsövergripande strategin *Malmö – en trygg och säker stad*. En samverkansgrupp har bildats kring de brottsförebyggande frågorna och de har inventerat och kartlagt alla befintliga nätverk inom området i stadsdelen. Efter en systematisk kartläggning av problem och genomgång av statistik har man försökt analysera vad som saknas eller har brister i det brottsförebyggande arbetet. En stor del av det brottsförebyggande arbetet i Fosie har inriktats på metod- och strategiutveckling. Därmed har det konkreta arbetet haft en förhållandevis låg budget. Fosie har inget lokalt brottsförebyggande råd men har ändå en tydlig styrning från ledningsgruppen för det lokala utvecklingsarbetet. Intervjupersonen ser storstadsarbetet som ”en katalysator för kärnverksamheten, en möjlighet att utveckla redan befintliga verksamheter”. Det finns en närpolisstation i området. Polisstyrkan har inte minskat under storstadsarbetet, däremot har polisen fått utökade arbetsuppgifter. Polisen har deltagit i det brottsförebyggande storstadsarbetet. Andra samverkanspartners i olika insatser har bland annat varit skola, socialtjänst, medborgarföreningar, serviceförvaltningen, gatukontoret samt fastighetsägare.

Under år 2000 har sammanlagt 24 insatser bedrivits i området. Av dessa bedöms två vara inriktade mot att påverka brottsligheten och/eller tryggheten. Dessa insatser är av organisatorisk karaktär.

BROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER ÅR 2002

Namn på insatsen	Beskrivning av insatsen	Tidsperiod	Finansiering och långsiktighet
Brottsförebyggande arbete	Metod- och strategiutveckling för att nå de kommunövergripande målen för Malmö kommun.	2001 – fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.
Konflikthantering/ Kamratstödjare	Skolorna i Fosie ska arbeta med åtgärder för att minska våld och mobbning. Handledare och elever har fått utbildning genom Hassela.	2000 - fortgår	Finansierat med storstadsmedel tom år 2002. Verksamheten implementeras under år 2002 av respektive skola.

Hyllie

Storstadsarbetet i Hyllie är koncentrerat till tre segregerade bostadsområden (Holma, Kroksbäck och Bellevuegården). Det brottsförebyggande arbetet iorstadsarbetet är organiserat genom det lokala brottsförebyggande rådet som bildades år 2001. Det aktiva arbetet sker huvudsakligen genom en så kallad "fältgrupp". Fältgruppen arbetar uppsökande och mycket av arbetet går ut på att skapa goda relationer till ungdomar i området. Fältgruppen verkar även utanför stadsdelen då insatserna samordnas med andra stadsdelar. I Hyllies lokala åtgärdsplan är det lokala målet att sänka brottsligheten i området med tio procent. För att nå detta mål hölls år 2002 ett rådslag med lokala aktörer för att identifiera den lokala problembilden och utforma en lokal brottspreventiv strategi. Som effektmått på verksamheten används uppgifter om den anmälda brottsligheten månad för månad.

Samarbetet och samverkan med polisen uppges ha fungerat mycket bra. Närpolisen har visserligen halverat sin bemanning i området de senaste åren, men det finns nu planer på att återigen anställa fler närpolis. Övriga samarbetspartners i det brottsförebyggande arbetet är bland andra skolor, det kommunala bostadsbolaget, nattvandrarorganisationer, näringsidkare samt fältgrupper. Så kallade "Linkworkers" har anställts i syfte att utveckla och förstärka de boendes delaktighet och mobilisera de boende att ta en aktiv del i olika samhällsaktiviteter.

Under år 2002 har sammanlagt 17 insatser bedrivits i området. Av dessa bedöms tre vara inriktade mot att påverka brottsligheten och/eller tryggheten. Insatserna är främst inriktade mot ungdomar och av social karaktär.

BROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER ÅR 2002

Namn på insatsen	Beskrivning av insatsen	Tidsperiod	Finansiering och långsiktighet
Brottsförebyggande arbete • Fältgruppen.	Projektorganisation för förebyggande arbete inom Hyllie. Fältgruppen sköter det operativa arbetet.	2001 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart. Minskad budget ger troligtvis nedskärningar i verksamheten.
Skolbarnsverksamheten • Föräldramedverkan Holma • Föräldramedverkan Stadion	Föräldrautbildning på skolor för att förebygga och motverka mobbning och trakasserier	Endast finansierat med storstadsmedel under år 2002.	Finansierat med storstadsmedel under år 2002. Inget utrymme för fortsättning i den ordinarie budgeten.
Aggression Replacement Training (ART) – utbildning	ART bygger på att träna upp ungdomars sociala kompetens och att förebygga antisocialt beteende. Utbildningen riktar sig till personer inom skola, fältgruppen och Individ och familjeomsorgens öppenvård.	Endast finansierat med storstadsmedel under år 2002.	Ingen fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003. Tanken är att deltagarna ska ta över verksamheten.

Rosengård

Det finns inget lokalt brottsförebyggande råd i Rosengård men det är meningen att man ska starta ett sådant under år 2003. De senaste åren har man dock med hjälp av storstadsmedlen haft en projektledare anställd för att samordna det brottsförebyggande arbetet i stadsdelen.

De mål som formulerats i det lokala utvecklingsavtalet och som påverkar det brottsförebyggande arbetet handlar om att minska skadegörelsen och öka tryggheten bland de boende i området. En trygghetsvandring i området med en rad olika aktörer har genomförts. Den resulterade i en åtgärdsplan som berörda aktörer nu arbetar efter. Samarbetet med polisen uppges ha fungerat bra och de har även deltagit i planeringen av det brottsförebyggande arbetet. Polisen har även särskilt prioriterat Rosengård under storstadsarbetet. Övriga samarbetspartners har bland annat varit det kommunala brottsförebyggande rådet, socialtjänsten, lokala föreningar och moskén. Underifrånperspektivet är väl tillvarataget genom att de boende har deltagit i de insatser som har genomförts.

Under år 2002 har sammanlagt 17 insatser bedrivits i området. Av dessa bedöms två vara inriktade mot att påverka brottsligheten och/eller tryggheten. De brottsförebyggande insatserna har främst varit inriktade på att öka samverkan och bygga upp nätverk i området. En fördjupad beskrivning av storstadsarbetet i Rosengård återfinns i bilaga 2.

BROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER ÅR 2002

Namn på insatsen	Beskrivning av insatsen	Tidsperiod	Finansiering och långsiktighet
Brottsförebyggande verksamhet. • Bevakningsprojekt	En samordnare utvecklar i samråd med bland annat boende, fastighetsägare och närpolis det brottsförebyggande arbetet i området. Ansvarar även för nattvandringar i området. Bevakningsprojektet – utbildning av boende genom bevakningsföretag.	2001 - fortgår	Samordnartjänsten har fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart. Bevakningsprojektet är avslutat som insats inom storstadsarbetet men fortlever i bevakningsföretagets regi.
Herrgårdsprojektet	Initiera ett omfattande förbättrings- och utvecklingsarbete för de boende. I samverkan med bland annat boende, fastighetsägare, polis, hyresgästföreningar och kommunrepresentanter.	2000 - fortgår	Har implementerats i ordinarie verksamhet under år 2003.

Södra Innerstaden

Det brottsförebyggande arbetet är geografiskt avgränsat till två områden i stadsdelen. Meningen är att dessa områden ska stå modell för vidare arbete inom i Södra Innerstaden. Enligt brottsstatistiken är stadsdelen den mest utsatta i Malmö. Det övergripande brottsförebyggande arbetet i området sker utifrån den kommunövergripande handlingsplanen "Malmö- tryggare stad" med fokus på trygghetsskapande åtgärder av fysisk karaktär. I det brottsförebyggande arbetet inom ramen för storstadsarbetet ligger tyngdpunkten främst på metodutveckling. Effektmålet för det brottsförebyggande arbetet i den lokala åtgärdsplanen är att antalet unga lagöverträdare i åldern 13-18 år ska halveras. Inom det brottsförebyggande området finns ett politiskt intresse för främst ungdomsbrott och det har inneburit ett ökat fokus på socialtjänsten. Närpolisen deltar också i arbetet i mån av tid. Närpolisstationen som tidigare fanns i området finns dock inte kvar. Storstadsarbetet har enligt intervjupersonen inneburit "att man har fått upp ögonen för de brottsförebyggande frågorna". Finansieringen inom det brottsförebyggande området är oklar i framtiden och det finns inga garantier för ett fortsatt brottsförebyggande arbete. Målet är dock att alla insatser ska kunna ingå i den ordinarie verksamheten. Underifrånperspektivet tas tillvara genom bland annat så kallade "Linkworkers" som tar tillvara medborgarnas behov och önskemål och tydliggör olika gruppers behov och bostadsområdenas brister.

Under år 2002 har sammanlagt 24 insatser bedrivits i området. Av dessa bedöms fyra vara inriktade mot att påverka brottsligheten och/eller tryggheten. Tyngdpunkten i insatserna syftar till att bilda nätverk och de är främst inriktade på fysisk miljö och ungdomar.

BROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER ÅR 2002

Namn på insatsen	Beskrivning av insatsen	Tidsperiod	Finansiering och långsiktighet
Boendeföreningen Leonard	Ökad samverkan mellan boendeföreningen, fastighetsägare och stadsdelen. Målet är att minska skadegörelsen i området, skapa fritidsaktiviteter för vuxna och barn samt att minska omflyttningen.	2000 - fortgår	Fortsatt delvis finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart. Eventuell samverkan med bostadsbolag och föreningar ev. i kooperativ form.
Nya modeller för det brottsförebyggande arbetet	Tvärssektoriell nätverksgrupp med representanter från skola, socialtjänst, fritid, kvarterslyft och närpolis. Ska följa och driva det brottsförebyggande arbetet i stadsdelen. Syftar till att skapa ett gemensamt synsätt, öka kunskap och kompetens när det gäller det brottsförebyggande arbetet.	2002 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003. Kommer att implementeras i den ordinarie verksamheten.
Möllevångsgruppen	Ett antal aktörer samverkar för att bryta isolering och öka deltagande i sociala nätverk, stärka den lokala identiteten och öka närdemokratien samt arbeta för en förbättrad närmiljö. Möllevångsgruppen startade år 1995.	1995 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.
Kvarterslyftet	Arbetar bland annat för förbättrad miljö i området och ett ökat boendeinflytande bland annat med så kallade linkworkers som fungerar som språkrör för de boende.	2000 - fortgår	Finansieras endast delvis av storstadsmedel under år 2003 och implementeras därefter i medborgarkontorets verksamhet.

STOCKHOLMS KOMMUN

Bakgrund

Det lokala utvecklingsavtalet i Stockholm undertecknades i slutet av år 1999 och ska enligt avtalet fortsätta till och med år 2005. Fem områden i kommunen omfattas av avtalet: Husby i Kista stadsdelsområde, Tensta i Spånga-Tensta stadsdelsområde, Rinkeby stadsdelsområde, Rågsved i Vantör stadsdelsområde, Centrala Skärholmen i Skärholmen stadsdelsområde. Samtliga områden utom Rågsved byggdes under miljonprogrammet på 1960- och 70-talen. Rågsved började byggas i slutet av 1950-talet, med kompletteringar i bebyggelsen under 1980-talet. Samtliga berörda områden utom Skärholmen har tidigare fått statliga så kallade Blommanpengar och därefter ingick alla områden i den kommunala Ytterstadssatsningen. Ytterstadssatsningen har bland annat finansierat insatser för att förbättra den fysiska miljön i berörda områden. Mycket av erfarenheterna från dessa satsningar har legat till grund för storstadsarbetet.

Invånare:	
Totalt	758 000 personer
I berörda bostadsområden	61 000 personer
Budget:	
Totalt år 1999 – 2002	439 mnkr
År 2002	133 762 tkr
Brottsförebyggande år 2002	15 000 tkr (11%)
Insatser:	
Totalt år 2002	166 stycken
Brottsförebyggande år 2002	26 stycken

Den anmälda brottsligheten i Stockholms kommun är något högre än genomsnittet i Stockholms län. Trenden i Husby är att antalet anmälda brott minskar något under den senaste femårsperioden. I övrigt ligger antalet anmälda brott i de berörda områdena på en relativt konstant nivå under perioden.

Det brottsförebyggande arbetet i Stockholms kommun

ORGANISATION OCH SAMVERKAN

Integrationsförvaltningen har till viss del samordnat det brottsförebyggande storstadsarbetet i Stockholm. Till skillnad från andra kommuner inom storstadsarbetet finns ingen central styrning av det brottsförebyggande arbetet. Från kommunledningen har storstadsmedel endast avsatts för utvärdering och det har således inte förekommit några kommunövergripande insatser inom storstadsarbetet. Initialt höll kommunen utbildningar och seminarier i brottsförebyggande arbete men sedan arbetet kommit igång har områdena arbetat självständigt. Områdena svarar även själva för kartläggningar av lokala problembilder och för valet av insatser. Det finns lokala brottsförebyggande råd i samtliga stadsdelar och flera av dessa har tillkommit som ett resultat av storstadsarbetet. Det brottsförebyggande storstadsarbetet har även samordnats med råden i samtliga områden utom i Rågsved där samordningen av arbetet skett utifrån en lokal samverkansgrupp.

Samverkan med polisen uppges ha påverkats negativt av att närpolisernas antal i berörda områden minskat. Kommunen har velat avsätta storstadsmedel för att kunna civilanställa poliser men detta har inte varit juridiskt möjligt. Kommunen är kritisk mot polisens samarbetsvilja på länsnivå men menar att samarbetet med närpolisen fungerat bra. Övriga samarbetspartners i det brottsförebyggande arbetet har bland annat varit socialtjänsten, bostadsbolag och hyresgästföreningar.

STRATEGI OCH INRIKTNING

De brottsförebyggande frågorna har under år 2002 haft en hög prioritet i de berörda områdena. Inledningsvis var det brottsförebyggande arbetet inom storstadsarbetet väldigt brett och valet av insatser splittrat. Under senare avtalsperioder har dock detta arbete blivit mer konkret och samlat. Man har också sett över och omarbetat de lokala mål som berör det brottsförebyggande arbetet. Under hösten 2001 genomfördes även en trygghetsmätning i samtliga fem områden. Resultatet från denna ligger nu till grund för inriktningen av de brottsförebyggande insatserna. Skärholmen var ett av de områden som tidigt kom i gång med ett brottsförebyggande arbete. Där har man även arbetat mest systematiskt med kartläggningar och uppbyggnad av en organisation kring det brottsförebyggande arbetet.

Det finns ingen kommunövergripande brottsförebyggande handlingsplan som används i storstadsarbetet. Ett skäl till detta är att de olika bostadsområdena själva ansvarar för att ta fram strategier och handlingsplaner som är baserade på den lokala problembilden. I avtalen finns dock flera kommunövergripande mål som är av relevans för det brottsförebyggande området. Ett mål, som också har uppnåtts, är att alla berörda stadsdelar ska inrätta lokala brottsförebyggande råd. Ett annat mål är att föräldrar ska mobiliseras i det brottsförebyggande arbetet, vilket man dock i praktiken inte har

arbetat för i någon större utsträckning inom ramen för storstadsarbetet. Ytterligare ett mål är att fastighetsägare, förvaltningar och bolag ska stödja lokala projekt som ökar trivseln och tryggheten. Samtliga områden har också i någon form arbetat tillsammans med fastighetsägare för att förbättra den fysiska miljön.

Det brottsförebyggande arbetet i berörda områden har valt olika inriktning beroende på hur den lokala problembilden ser ut. Exempelvis har det lokala brottsförebyggande arbetet i Rinkeby till stor del fokuserats på insatser mot narkotika och förbättringar av den fysiska miljön medan andra områden främst har fokuserat arbetet på ungdomsinsatser. Fyra områden har använt så kallade Lugna Gatan-värdar för att fånga upp ungdomar i riskzon för droger och kriminalitet. Dessa värdar har utbildat ungdomarna för bland annat nattvandringar i områdena. Samarbetet med Lugna Gatan har dock avslutats i flera områden och i stället bygger man upp egna liknande funktioner som medborgarvärdar eller trygghetsvärdar.

LÅNGSIKTIGHET OCH UTVÄRDERING

Insatserna inom det brottsförebyggande området kommer att fasas ut ur storstadsarbetet då Stockholms ordinarie storstadsmedel har tagit slut. Stockholms kommun har visserligen beviljats kompletterande storstadsmedel men enligt riktlinjerna för dessa medel är inte det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet ett prioriterat område. Detta ser man kritiskt på i kommunen då man anser att detta arbete är viktigt om man ska kunna uppnå de storstadspolitiska målen. Då områdena inte har möjlighet att implementera alla inledda insatser försöker man nu anpassa vissa insatser så att de rymms inom de målområden som enligt det kompletterande erbjudandet ska prioriteras. Många brottsförebyggande insatser är enligt kommunen svåra att införliva i den reguljära verksamheten eftersom man inte har möjlighet att utvärdera insatsernas effekter efter en så kort tidsperiod. Flera insatser kommer därför att läggas ner då det är svårt att hitta annan finansiering till dessa. Till en del av de insatser som pågår försöker man dock hitta extern finansiering, bland annat genom lokala bostadsföretag.

Husby

I det lokala utvecklingsavtalet formuleras tre mål inom det brottsförebyggande området för Husby. Ett mål är att man ska skapa trygghet och trivsel i Husby centrum, ett annat att brottsligheten ska minska och ett tredje att man ska förhindra att ungdomar fastnar i ett brottsligt beteende. Det brottsförebyggande storstadsarbetet har samordnats av det brottsförebyggande rådet i stadsdelen. Rådet var tidigare finansierat genom storstadsarbetet men ingår sedan början av år 2002 i förvaltningens ordinarie verksamhet. Man har även tillsatt en samordnare för det brottsförebyggande arbetet inom storstadsarbetet som finansieras ur ordinarie budget. De aktörer som samverkar i det brottsförebyggande arbetet är bland annat polisen, stadsdelsförvaltningen, idrottsföreningar, pensionärsföreningar, hyresgästföreningar samt bostadsbolag. Samarbetet med såväl polisen som med andra aktörer uppges ha fungerat bra.

Under år 2002 har totalt 42 insatser bedrivits i området. Av dessa bedöms två vara inriktade mot att påverka brottsligheten och/eller tryggheten. Insatserna är av såväl social som situationell karaktär.

BROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER ÅR 2002

Namn på insatsen	Beskrivning av insatsen	Tidsperiod	Finansiering och långsiktighet
Centrumvärdar	Centrumvärdar går runt i centrum för att öka tryggheten och trivseln bland besökarna. Samarbetar med Svenska bostäder, Husby företagarförening och Kista stadsdelsförvaltning.	2001 - fortgår	Från och med år 2003 tar Husby företagarförening över arbetsgivaransvaret för centrumvärdarna.
Kamratstödjare	Ska skapa meningsfull sysselsättning under undervisningsfri tid. Konfliktlösning och trygghetsskapande arbete.	2001 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.

Rinkeby

De mål som formulerats i utvecklingsavtalen för Rinkeby och som påverkar det brottsförebyggande arbetet handlar om ökad trygghet och trivsel för de boende i området samt en minskning av spridning och missbruk av droger. De brottsförebyggande insatserna som genomförts har en tydlig koppling till de uppsatta målen. Storstadsarbetet uppges ha betytt mycket för det brottsförebyggande arbetet i Rinkeby. De extra resurserna som storstadsarbetet har medfört har bland annat använts för att anställa en samordnare för det brottsförebyggande arbetet i stadsdelen, vilket även har resulterat i att ett lokalt brottsförebyggande råd har inrättats. Det brottsförebyggande storstadsarbetet organiseras och samordnas genom det lokala brottsförebyggande rådet.

I Rinkeby har man byggt upp en struktur för det brottsförebyggande arbetet som bygger på kartläggning och analys av den lokala problembilden. En del av arbetet går ut på att söka upp "problemägarna" och engagera dem i det brottsförebyggande arbetet och få dessa att finansiera åtgärder inom respektive område. Det finns en närpolisstation i området och samarbetet med polisen beskrivs som mycket bra. Polisen har också deltagit i flera av de insatser som vidtagits inom ramen för storstadsarbetet. Samverkan sker också med bland annat bostadsbolag, socialtjänst och kulturföreningsrådet. Underifrånperspektivet tas tillvara främst genom så kallade medborgarvärdar och öppna möten där de boende har lämnat synpunkter på det brottsförebyggande arbetet i området.

Under år 2002 har totalt 24 insatser bedrivits i området. Av dessa bedöms tre vara inriktade mot att påverka brottsligheten och/eller tryggheten. Insatserna är av såväl social som situationell karaktär.

BROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER ÅR 2002

Namn på insatsen	Beskrivning av insatsen	Tidsperiod	Finansiering och långsiktighet
Brottsförebyggande insatser <ul style="list-style-type: none"> • Samordnare • Medborgarvärdar • Brottsförebyggande Centrum 	<p>Samordnare: Samordnar det lokala brottsförebyggande arbetet.</p> <p>Medborgarvärdar: Hjälper Rinkebyborna och besökare tillrätta, samt verkar brottspreventivt i området genom sin närvaro. Samarbetar bland annat med bostadsbolag och företagarna i centrum.</p> <p>Brottsförebyggande Centrum: Arbetar med kartläggningar av problembilder, arrangerar föreläsningar, tillsätter och leder problemgrupper utifrån rådets direktiv.</p>	2000 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart. Även extern finansiering från samarbetspartners.
Helt-rent-grönt	Genomför reparationer, klottersanering och bedriver städkampanjer för att få ett tryggare och trivsammare område.	1999 - 2002	Avslutat. Ingen fortsatt finansiering med storstadsmedel efter år 2002.
Utvecklingsfonder <ul style="list-style-type: none"> • Turkisk-svenska kulturföreningen i Rinkeby och Benadir kultur och ungdomsförening • Svensk Grekiska föreningen • Benadir kultur och ungdomsförening och Kulturforum för somaliska kvinnor • RISK • Hyresgästhuset, hyresgästföreningen Järvafältet • Lugna Gatan (junior) 	<p>Turkisk-svenska kulturföreningen i Rinkeby och Benadir kultur och ungdomsförening: Har fått medel för att skapa gemenskap mellan ungdomsgrupper.</p> <p>Svensk Grekiska föreningen: Har fått medel för att sprida information mot droger.</p> <p>Benadir kultur och ungdomsförening och Kulturforum för somaliska kvinnor: Har fått medel för information till somaliska kvinnor om kvinnlig könsstympning.</p> <p>RISK: Har fått medel för information om kvinnlig könsstympning. Vänder sig till kvinnor barn och ungdomar.</p> <p>Hyresgästhuset, hyresgästföreningen Järvafältet: Har fått medel för att öka ungdomars delaktighet i samhället samt minska drogmissbruk.</p> <p>Lugna Gatan (junior): Har fått medel för nattvandring och utbildning av ungdomar i riskzon. Har funnits sedan år 1999 i Rinkeby</p>	2000 - fortgår	Samtliga föreningsaktiviteter utom Svensk Grekiska föreningen och RISK har fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.

Rågsved

Det mål som formuleras för det brottsförebyggande arbetet i Rågsved är att skadegörelsen ska halveras. De insatser som har genomförts har emellertid inte i första hand inriktats mot skadegörelse. Inför storstadsarbetet har man kartlagt den lokala problembilden genom brottsstatistik och trygghetsmätningar samt haft diskussioner med förvaltningen och föreningar om vad som behövde göras. I intervjuer framkommer att det brottsförebyggande arbetet inom storstadsarbetet i Rågsved har varit relativt splittrat och att det hade varit bättre om insatserna hade varit färre och haft en tydligare inriktning. Av de nio brottsförebyggande insatser som pågick under år 2002 har fem avslutats. En person har nu anställts för att samordna det brottsförebyggande arbetet. Underifrånperspektivet tas bland annat tillvara genom medborgarkontoret som de ansvariga för det brottsförebyggande arbetet har kontinuerlig kontakt med. På medborgarkontoret har de boende möjlighet att lämna synpunkter och ställa frågor kring bland annat det brottsförebyggande arbetet. Det finns inga närpolis i området men en regelbunden kontakt upprätthålls ändå med polisen. Rågsved är också ett område som polisen särskilt prioriterar. Övriga samarbetspartners i det brottsförebyggande storstadsarbetet är bland annat skolor, föräldraföreningar, ungdomsmottagningen och landstinget.

Under år 2002 har totalt 24 insatser bedrivits i området. Av dessa bedöms nio vara inriktade mot att påverka brottsligheten och/eller tryggheten. De flesta av insatserna är av social karaktär och inriktas mestadels mot ungdomar.

BROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER ÅR 2002

Namn på insatsen	Beskrivning av insatsen	Tidsperiod	Finansiering och långsiktighet
KRIS i Rågsved	Erbjuder ungdomar i riskzon för kriminalitet en plats i KRIS ungdomsprogram.	2001 - 2002	Avslutad under år 2002 på grund av rekryterings- och organisationssvårigheter.
Lugna Gatan (junior)	Rekryterar ungdomar 15-19 år som befinner sig i riskzon för droger och kriminalitet och försöker genom detta motverka social utslagning och utanförskap. Utbildning av dessa ungdomsgrupper för att bland annat genomföra nattvandringar.	2000 - 2002	Avslutad under år 2002 enligt projektplanen.
Lugna Gatan (skolvårdar)	Skolvårdarna ska verka lugnande och förebygga konflikter i skolan.	2001 - 2002	Avslutad under år 2002 enligt projektplanen.
Samverkan för trygghet	Erbjuder medling för unga lagöverträdare och deras offer. En samordnare på halvtid samt tre medlare. Samarbete med drog- och brottsförebyggande samordnare i Vantör.	2001 - fortgår	Implementerat i förvaltningens ordinarie verksamhet under år 2003. Förhoppningar om finansiering från BRÅ.
Breddad ungdomsmottagning	Samarbete med ungdomsmottagningen sker med skolvårdar och Lugna Gatan, där dessa får handledning.	2000 - fortgår	Implementeras i ordinarie verksamhet under år 2003.
Behandlingsresurser med Marte Meo och miljöterapi	Strukturerad öppenvårdsbehandling som syftar till att minska antalet omhändertaganden av små barn samt minska antalet fysiska och psykiska övergrepp på små barn.	2001 - 2002	Avslutad under år 2002 enligt projektplanen.
Tjejej	Riktat sig till flickor vid Rågsvedsskolan som har behov av stöd. Samverkan med ungdomsmottagningen, individ- och familjeomsorgens ungdomsgrupp, föräldraföreningen vid Rågsveds-skolan, Lugna Gatan och Brottsförebyggande rådet i Vantör.	2000 - fortgår	Implementeras i ordinarie verksamhet under år 2003.
Hälsodisken • Informatör mot könsstymning	Hälsodisken: Här ryms främst aktiviteter för friskvård. Fokus är på att god hälsa underlättar att både få och behålla ett arbete. Våren 2002 har en informatör anställts på halvtid för arbete rörande kvinnlig könsstymning.	2000 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.
Utvecklingsfonden • Drogfria flickor • Vägledarna	Fonden riktar sig till de boende i stadsdelen. Drogfria flickor Riktat sig till flickor som kommit i kontakt med droger under grundskolan. Samarbetar med bland annat fältassistenter och arrangerat olika aktiviteter. Vägledarna riktar sig till pojkar på högstadiet som kommit i kontakt med kriminalitet, våld och droger.	Drogfria flickor 2001 - 2002 Vägledarna 2001 - fortgår	Drogfria flickor Insatsen är avslutad men har fått en fortsättning i en "fadderverksamhet" som engagerat ytterligare 8 flickor. Vägledarna Fortsatt finansiering med medel från utvecklingsfonden under år 2003, därefter oklart.

Skärholmen

Det brottsförebyggande området har varit prioriterat inom storstadsarbetet i Skärholmen. Det brottsförebyggande arbetet sker främst genom det lokala rådet som inrättades i samband med att storstadsarbetet inleddes år 1999. Det finns även en samordnare för det brottsförebyggande arbetet som delvis är finansierad av polisen och delvis av storstadsmedel. De mål som formulerats i de lokala utvecklingsavtalen och som påverkar det brottsförebyggande arbetet är att tryggheten ska öka samt att brottsligheten ska minska. I Skärholmen har man arbetat aktivt med kartläggningar och det brottsförebyggande arbetet utgår från såväl trygghetsmätningar som brottsstatistik. Exempel på att underifrånperspektivet har tagits tillvara i det brottsförebyggande arbetet är öppna möten på offentliga platser i området. Mötena har lett till åtgärder enligt de boendes önskemål samt till trygghetspromenader. Samarbetet med polisen uppges fungera mycket bra. Övriga samarbetspartners är bland annat bostadsföretag, företagareföreningar och kyrkan.

Under år 2002 har totalt 24 insatser bedrivits i området. Av dessa bedöms tre vara inriktade mot att påverka brottsligheten och/eller tryggheten. Insatserna är av såväl social som situationell karaktär. En fördjupad beskrivning av storstadsarbetet i Skärholmen återfinns i bilaga 2.

BROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER ÅR 2002

Namn på insatsen	Beskrivning av insatsen	Tidsperiod	Finansiering och långsiktighet
Arbete via arbetet (områdesvärdar)	Värdarnas uppgift är att röra sig i området och genom detta få människor att känna sig tryggare och ge en god service.	2002 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.
Bygga upp ett brottsförebyggande råd	Syftar till att driva det brottsförebyggande rådet och utveckla samverkan. Rådet består bland annat av representanter för närpolisen, stadsdelsförvaltningen, stadsdelsnämnden, landstinget, fastighetsägare, brandförsvaret och föreningslivet.	2000 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.
Lugna Gatan (Junior)	Rekryterar ungdomar 15-19 år som befinner sig i riskzon för droger och kriminalitet och ska genom detta motverka social utslagning och utanförskap. Utbildning av dessa ungdomsgrupper för att bland annat genomföra nattvandringar.	2000 - 2002	Lugna Gatan är avslutat som insats inom storstadsarbetet och finansieras fortsättningsvis av Connex.

Tensta

I utvecklingsavtalen för Tensta formuleras flera mål inom det brottsförebyggande området. Ett mål är att den upplevda tryggheten för de boende ska ligga i nivå med genomsnittet för Stockholm, ett annat är en halvering av antalet anmälda narkotika- och våldsbrott. Innan storstadsarbetet inleddes fanns ett utbyggt drogförebyggande arbete som kopplades samman med det brottsförebyggande arbetet i och med det lokala utvecklingsarbetet.

År 2001 inrättades ett lokalt brottsförebyggande råd i Tensta. Rådets arbete är organiserat i tre arbetsgrupper som är kopplade till drogförebyggande arbete, våld mot kvinnor samt ungdomsbrottslighet. Arbetsgrupperna består av boenderepresentanter, föreningar och andra nyckelpersoner i de specifika områdena. En samordnare för det brotts- och drogförebyggande arbetet är tillsatt och finansieras med storstadsmedel. Närpolisen har varit delaktig och engagerad i det brottsförebyggande arbetet. Andra samarbetspartners är bland annat bostadsbolag och lokala företagare. Underifrånperspektivet kommer bland annat till uttryck genom ett Brottsförebyggande centrum som de boende kan kontakta om det är något som de tycker ska åtgärdas.

Under år 2002 har sammanlagt 52 insatser bedrivits i området. Av dessa bedöms nio vara inriktade mot att påverka brottsligheten och/eller tryggheten. Insatserna är av såväl social som situationell karaktär och främst inriktade mot ungdomar. Två insatser syftar till att skapa en bättre samordning i det brottsförebyggande arbetet.

BROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER ÅR 2002

Namn på insatsen	Beskrivning av insatsen	Tidsperiod	Finansiering och långsiktighet
Förebyggande arbete för barn i riskzon	Förebyggande arbete för barn i riskzonen i samverkan mellan socialtjänst, skola och närliggande förskolor.	1999 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel till juni 2003, därefter oklart.
Extra städinsatser	"Tensta rent och snyggt", åtgärder för att hålla stadsdelen mer välskött och städad.	1999 - 2002	Insatsen är avslutad under år 2002.
Brottsförebyggande råd	Samordnartjänst. I det brottsförebyggande arbetet inom rådet kommer även det drogförebyggande arbetet att vävas in.	2001 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart. Delvis finansierat med medel från socialtjänsten i Stockholms stad.
Medborgarvårdar	Hjälper områdets boende och besökare tillrätta, samt verkar brottspreventivt i området genom sin närvaro. Samarbetar med bostadsbolagen, skolor, företag och föreningar.	2001 - 2003	Avslutad våren 2003.
Ungdomsarbete	Två ungdomshandläggare har anställts för en ökad satsning på ungdomsarbete i området. Ett viktigt moment i ungdomsarbetet är ett utvidgat samarbete med närpolisen.	2001 - fortgår	Fortsatt finansiering inom ordinarie budget år 2003, därefter oklart.
Drogeförebyggande arbete	Samordnare har anställts för det drogförebyggande arbetet. Kartläggning av den lokala problembilden och revidering av den drogförebyggande handlingsplanen ska genomföras.	2000 - fortgår	Finansierades som egen insats med storstadsmedel fram till hösten 2002, därefter fortsatte verksamheten genom insatserna Ungdomsarbete och brottsförebyggande råd.
Ungdomar i riskzonen förebyggande fältverksamhet	Fältarbetare kartlägger och fångar upp yngre ungdomar som befinner sig i riskzon och erbjuder dem stimulerande fritidsverksamheter.	2000 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel till juni 2003, därefter oklart.
Familjecentral	Skapa en mötesplats där barnfamiljer har möjlighet att träffa yrkesverksamma från stadsdelen och landstinget. Syftar till att tidigt upptäcka barn i riskzon samt till att stärka föräldrarollen.	1999 - 2002	Insatsen avsåg ombyggnad vilken avslutades år 2002. Nu drivs Familjecentralen av stadsdelsförvaltningen och landstinget med ordinarie medel.
Ungdomens hus, Blå huset	Fritidsaktiviteter för barn och unga bland annat nattlig aktivitet såsom fotboll, bad och boxning. Personal inom socialtjänsten har avsatt tid för handledning och information. Lugna Gatan/Fryshuset står för handledning och en del ledartimmar. Även polisen har avsatt tid för handledning av Lugna Gatan - juniorprojektet.	1999 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under en del av år 2003, därefter oklart.

SÖDERTÄLJE KOMMUN

Bakgrund

Storstadsarbetet i Södertälje påbörjades år 2000 och ska fortsätta till utgången av år 2005. Fyra bostadsområden i kommunen omfattas av det lokala avtalet: Fornhöjden, Geneta, Hovsjö och Ronna. Områdena byggdes till största delen under miljonprogrammet på 1960- och 1970-talet. Det som utmärker dessa områden i jämförelse med andra i Södertälje är att de präglas av en kraftig segregation och låg tillväxt. Geneta, Hovsjö och Ronna fick i slutet av 1990-talet så kallade Blommanpengar. Ronna var även påtänkt som Nationellt exempel år 1998 men detta ersattes av storstadsarbetet.

Invånare:	
Totalt	80 000 personer
I berörda bostadsområden	19 000 personer
Budget:	
Totalt år 2000 – 2002	104 mnkr
År 2002	12 460 tkr
Brottsförebyggande år 2002	4 600 tkr (37%)
Insatser:	
Totalt år 2002	82 stycken
Brottsförebyggande år 2002	14 stycken

Den anmälda brottsligheten i Södertälje kommun är lägre än genomsnittet i Stockholms län. I de berörda områdena Geneta och Ronna minskar antalet anmälda brott något under den senaste femårsperioden. I Fornhöjden och Hovsjö är däremot nivån av antalet anmälda brott tämligen konstant under perioden.

Det brottsförebyggande arbetet i Södertälje kommun

ORGANISATION OCH SAMVERKAN

I Södertälje påbörjades ett kommunövergripande brottsförebyggande arbete med inrättandet av ett lokalt brottsförebyggande råd något år innan storstadsarbetet inleddes. Några år senare genomfördes en trygghetsmätning i kommunen som på nytt aktualiserade det brottsförebyggande arbetet. I samband med detta inleddes ett arbete med att bilda lokala undergrupper till det brottsförebyggande rådet i de olika bostadsområdena. Det brottsförebyggande arbetet i kommunen är numera permanent och år 2002 antog kommunen ett långsiktigt brottsförebyggande handlingsprogram. Man har även sedan två år tillbaka två tjänster för samordning av det brottsförebyggande arbetet i kommunen som finansieras av polisen och kommunen. Det finns således ett brottsförebyggande arbete i kommunen som inte är beroende av storstadsmedel.

I inledningen av storstadsarbetet fanns ingen direkt samordning mellan det kommunala brottsförebyggande arbetet och det lokala utvecklingsarbetet. Numera är det kommunala brottsförebyggande rådet delaktigt i storstadsarbetet på lokal nivå. I intervjuer har det dock framkommit att denna delaktighet fortfarande inte fungerar tillfredställande på kommunal nivå. För att komma tillrätta med detta har man bland annat bytt ut en del av representanterna i rådet.

I det brottsförebyggande arbetet inom ramen för storstadsarbetet har en rad olika aktörer medverkat. De mer framträdande är bostadsbolaget och fritidsgårdarna. Flera av insatserna är också direkt kopplade till deras verksamhet. Exempel på andra aktörer som har deltagit är skolan och barnomsorgen. Under intervjuerna framkom att samverkan i storstadsarbetet inte har fungerat som man hoppats. Intervjupersonerna menar att de olika aktörerna fortfarande ”verkar på små öar var för sig” men att storstadsarbetet har medfört att man har fått en större möjlighet att samordna arbetet och att man i detta avseende är på rätt väg.

Polisen var inte med och medverkade initialt i storstadsarbetet. Detta berodde på att det inte fanns någon fungerande lokal samverkan med polisen. Från början var polisen med i de lokala undergrupperna till det brottsförebyggande rådet men denna samverkan resulterade enbart i informationsutbyte. En av de två samordnarna som nu har anställts inom det brottsförebyggande arbetet är polis och genom detta har man nu en direkt och kontinuerlig kontakt med polisen. Denne samordnare tar även fram brottsstatistik som används för utvärderingar och handlingsplaner.

Underifrånperspektivet har främst tagits tillvara genom så kallade boenderåd i de olika områdena. Boenderåden består av valda boenderepresentanter och de arbetar tillsammans med samordnarna för storstadsarbetet i bostadsområdena. I Fornhöjden är det boenderådet som har varit drivande inom det brottsförebyggande arbetet och de har även mandat att besluta om insatser. Generellt arbetar de fyra bostadsområdena i Södertälje relativt självständigt och underifrånperspektivet har i flera områden varit tongivande i storstadsarbetet.

STRATEGI OCH INRIKTNING

De kommunala mål som kan relateras till det brottsförebyggande arbetet har inte utvecklats sedan det första avtalet, däremot har de lokala målen förändrats. I det första avtalet finns inga lokala mål som direkt kan relateras till det brottsförebyggande området. I det reviderade avtalet finns däremot tydliga lokala mål för det brottsförebyggande arbetet i samtliga bostadsområden. Målen varierar dock inte med de lokala förutsättningarna i de olika bostadsområdena, utan alla områden har samma mål. Målen är att sänka brottsligheten generellt, att tryggheten ska öka och att utemiljön ska bli bättre. Ett utgångsläge för varje bostadsområde redovisas samt den nivå områdena bör uppnå inom ett år. Det redovisas även vilken typ av mätinstrument som ska användas för att följa upp målen. Det är emellertid oklart i vilken utsträckning man har följt upp dessa mål och hur resultaten i sådant fall har använts. De flesta av de brottsförebyggande insatser som pågick under år 2002 inleddes i samband med storstadsarbetet. Därmed är dessa inte kopplade till den brottsförebyggande handlingsplan som utarbetades cirka ett år senare. Kopplingen mellan de uppsatta målen och insatserna är inte heller helt tydlig. Insatserna är till största del riktade mot ungdomar medan målen är mer generella.

Det brottsförebyggande arbete som sker inom ramen för de lokala utvecklingsavtalen i Södertälje är främst av social karaktär. Merparten av insatserna syftar till att fånga upp ungdomar som riskerar att utveckla ett kriminellt beteende. Exempelvis finns det nattvandrargrupper i alla områden. Deltagarna i dessa grupper består ofta av ungdomar i riskzon som får delta i gruppen om de tar avstånd från brott och droger och verkar som goda förebilder för andra ungdomar i samma situation.

LÅNGSIKTIGHET OCH UTVÄRDERING

De flesta av de brottsförebyggande insatserna har fortsatt under år 2003. Kommunens kriterium för fortsatt verksamhet efter storstadsarbetet är att insatserna uppfyller sina mål. Endast för en insats har man beslutat om implementering i kommunens ordinarie verksamhet. De insatser som har lagts ner har haft problem med rekrytering av deltagare eller dålig måluppfyllelse.

År 2003 avser kommunen följa upp den trygghetsmätning som genomfördes i inledningen av storstadsarbetet. I övrigt används brottsstatistik för att följa upp det brottsförebyggande arbetet. Att en trygghetsmätning har genomförts och att man avser att följa upp denna samt att sammanställningar av brottsstatistik används är positivt för kommunens uppföljnings- och utvärderingsarbete. Att målkedjan är otydlig, såtillvida att de insatser som genomförs inte går att härleda direkt till de uppställda målen, kan emellertid försvåra utvärderingsarbetet.

Fornhöjden

Det brottsförebyggande arbetet har varit ett prioriterat område inom storstadsarbetet i Fornhöjden. Man har gjort en helhetsbedömning av problematiken i området och försöker arbeta brett efter denna bedömning. För att ta tillvara underifrånperspektivet finns ett boenderåd. Boenderådet har varit drivande i det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet. Det finns även ett lokalt brottsförebyggande råd som årligen genomför en besiktning av den sociala miljön i området. Resultatet av denna ligger tillsammans med brottsstatistik till grund för förslag på åtgärder. Framtiden för det brottsförebyggande arbetet är osäker då en omorganisation kommer att genomföras. För år 2003 har även storstadsbudgeten halverats. Tanken är att de insatser som genomförts inom storstadsarbetet ska bli permanenta men den kommunala budgeten är, enligt intervjupersonen, ett problem i detta sammanhang. De främsta medaktörerna i det brottsförebyggande arbetet är bostadsbolagen, fritidsgårdarna, skolan, samhällsbyggnadskontoret samt polisen. Det har funnits en närpolisstation i Fornhöjden men den är nu nedlagd och det finns för närvarande inga närpoliser i området.

Under år 2002 har sammanlagt 16 insatser bedrivits i området. Av dessa bedöms tre vara inriktade mot att påverka brottsligheten och/eller tryggheten. Insatserna är av såväl social som situationell karaktär.

BROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER ÅR 2002

Namn på insatsen	Beskrivning av insatsen	Tidsperiod	Finansiering och långsiktighet
Trygga Fornhöjden	Nattvandring på fredagar och lördagar av ungdomar för att öka tryggheten och verka som goda förebilder. Rapportering av orosmoment.	2000 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.
Familjecentralen	Erbjuder resurser och stöd till familjer med problem och ungdomar i riskzon. Erbjuder bland annat enskilda samtal, familjesamtal, hjälp i kontakten med myndigheter och hembesök. Samarbetar med bland annat socialtjänsten och det lokala brottsförebyggande rådet.	2000 – fortgår	Efter juli år 2003 övergår verksamheten till ordinarie budget.
Boendecentrum – boenderåd	Ett forum där centrala aktörer inom det brottsförebyggande området möts och planerar och beslutar om aktiviteter. T.ex. bostadsföretag, skola, fritidsgård och polis.	2000 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.

Geneta

I storstadsarbetet ligger Geneta långt efter övriga områden i Södertälje. Detta beror bland annat på att det finns få nätverk och en mindre utvecklad kommunal verksamhet. I dagsläget har Geneta sin fjärde processledare sedan starten, vilket har försvårat samordningen och kontinuiteten i arbetet. Det målområde som berör det brottsförebyggande arbetet är dock särskilt prioriterat i Geneta. En trygghetsmätning har genomförts för att kartlägga problemsituationen i området. Samverkan inom det brottsförebyggande arbetet har främst skett med ungdomar, boenderåd, de olika processledarna och bostadsbolagen. Det finns ingen närpolis i Geneta. Det samarbete som har funnits med polisen har minskat då polisen uppger sig ha fått minskade resurser. Polisen vill nu endast ha en rådgivande funktion i det brottsförebyggande arbetet.

Under år 2002 har sammanlagt 20 insatser bedrivits i området. Av dessa bedöms fyra vara inriktade mot att påverka brottsligheten och/eller tryggheten. Tyngdpunkten i insatserna ligger på att förebygga kriminalitet och missbruk bland ungdomar. Insatserna är av både situationell och social karaktär.

BROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER ÅR 2002

Namn på insatsen	Beskrivning av insatsen	Tidsperiod	Finansiering och långsiktighet
Lugna Geneta	Ungdomar patrullerar kvällar och helger i syfte att få ett lugnare och tryggare område.	2000 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel fram till ht 2003, därefter oklart.
Skolvårdar/kamrattstöd-jare Wasaskolan	Eleverna ska känna trygghet och få socialt stöd i skolan Tidig upptäckt av skolk, mobbning och missbruk.	2002 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.
Boxning i ett förebyggande perspektiv	Boxningsverksamhet i första hand för pojkar och flickor från 12 år i syfte att skapa meningsfull fritidssysselsättning. Fokus på ungdomar i riskzon. Finansieringen avser främst upprustning av lokalen.	2002 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart. Verksamheten kommer troligtvis att övergå i föreningsdriven regi.
Fond Trygghet och trivsel	Möjlighet för föreningar och liknande att söka medel för verksamheter som överensstämmer med de storstadspolitiska målen.	2002 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart. Vissa aktiviteter övergår i föreningsdriven regi.

Hovsjö

Det brottsförebyggande området har inte haft stort utrymme inom storstadsarbetet i Hovsjö. År 2002 gick runt fem procent av budgeten för storstadsarbetet i Hovsjö till denna typ av insatser. Det finns även ett brottsförebyggande arbete utanför storstadsarbetet som består av ett organiserat nätverk med bland annat kommunala verksamheter, polisen, bostadsbolag och det lokala brottsförebyggande rådet. Inom denna grupp har man hittills främst satsat på situationella åtgärder. Inom storstadsarbetet har man däremot i huvudsak arbetat med sociala åtgärder och inriktat sig på ungdomar. En trygghetsmätning har genomförts för att kartlägga problemsituationen i området. Hovsjö är det enda bostadsområdet som ingår i storstadsarbetet i Södertälje som har egen närpolis. Samverkan med polisen och övriga externa aktörer uppges ha fungerat bra.

Under år 2002 har sammanlagt 20 insatser bedrivits i området. Av dessa bedöms fyra vara inriktade mot att påverka brottsligheten och/eller tryggheten. De brottsförebyggande insatser som har genomförts inom ramen för storstadsarbetet har främst varit fokuserade på ungdomar.

BROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER ÅR 2002

Namn på insatsen	Beskrivning av insatsen	Tidsperiod	Finansiering och långsiktighet
Lyktans familjecenter	Är en del i Södertälje kommuns satsning på kvinnofridsarbete. Ger råd och stöd till våldsutsatta familjer och har en speciell satsning på att stärka tonårsflickor och deras familjer. Har även en verksamhet för att hjälpa män som utövat våld.	1999 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.
Förebyggande insatser	Riktad verksamhet inom fritidsgården för att fånga upp ungdomar i riskzon för kriminalitet och missbruk.	2001 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart. Implementeras i ordinarie verksamhet om insatsen uppfyller utsatta mål.
Trygga Hovsjö	Nattvandring på fredagar och lördagar av ungdomar för att öka tryggheten och verka som goda förebilder.	1999 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.
Trygghet/Trivsselfond	Fond som delar ut medel till insatser som syftar till att påverka, förändra och förbättra bostadsområdet.	1999 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003. Ska övergå i kommunal regi.

Ronna

I Ronna pågår sedan tidigare ett brottsförebyggande arbete som ligger utanför storstadsarbetet. Detta arbete uppges emellertid ha gått trögt, bland annat eftersom det har blivit lidande av nedskärningar inom kommunala verksamheter som exempelvis skolan. Inom storstadsarbetet har de brottsförebyggande frågorna inte prioriterats. Endast en mindre del av storstadsmedlen har således använts till brottsförebyggande insatser. Flera av de planerade och genomförda insatserna har inte heller fungerat som avsett och har därför lagts ner. Enligt intervjupersonen har man emellertid nu börjat se att även denna fråga bör prioriteras inom storstadsarbetet. Polisen har varit delaktig i det brottsförebyggande arbetet i området och i diskussionerna om vilka insatser som ska företas inom storstadsarbetet. Polisen har också deltagit i insatserna. De har bland annat utbildat medverkande i en insats liknande Lugna Gatan som här kallas Lugna Ronna. Polisen har även suttit med i ett så kallat boenderåd i området.

Under år 2002 har sammanlagt 26 insatser bedrivits i Ronna. Av dessa bedöms tre vara inriktade mot att påverka brottsligheten och/eller tryggheten. Dessa insatser är av både social och situationell karaktär.

BROTTSFÖREBYGGANDE INSATSER ÅR 2002

Namn på insatsen	Beskrivning av insatsen	Tidsperiod	Finansiering och långsiktighet
Lugna Ronna	Nattvandring på fredagar och lördagar. Syftet är att minska brottsligheten, öka tryggheten, ge ungdomar positiva förebilder samt splittra negativa gängbildningar. Gruppen rapporterar till kommunen och bostadsföretag om skadegörelse och dyl.	2000 - fortgår	Finansierades av Genetas storstadsmedel under år 2002. Är nedlagt på grund av rekryterings- och styrningssvårigheter. Gruppen ska rekonstrueras under år 2003.
Kulturombudsman • Äldre på skolan	Anställd på gymnasieskolan för att arbeta med relationer mellan elever, lärare och föräldrar. Kulturtolk och konfliktlösare. Fångar upp elever i riskzon. Äldre på skolan är äldre män som fungerar som stödpersoner och ska verka lugnande på stökiga elever.	2000 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.
Fond trygghet och trivsel	Arrangörer ansöker om bidrag till olika aktiviteter som ska följa de storstadspolitiska målen. Har hittills används i huvudsak för trivselskapande åtgärder.	2000 - fortgår	Fortsatt finansiering med storstadsmedel under år 2003, därefter oklart.

Bilaga 2. Det brottsförebyggande storstadsarbetet i tre bostadsområden

FÖRDJUPAD BESKRIVNING AV OMRÅDET BERGSJÖN I GÖTEBORGS KOMMUN

Bakgrund

Storstadsarbetet i Göteborg påbörjades år 2000 och kommer att fortgå till och med år 2004. Bergsjön inledde ett aktivt trygghetskapande arbete flera år innan storstadsarbetet påbörjades. År 1999 genomfördes en trygghetsundersökning som visade att invånarna upplevde stor brist på trygghet. Många var framförallt rädda för att vistas utomhus om kvällar och nätter. Spårvagnshållplatser, gångbanor och torg upplevdes inte som positiva mötesplatser utan som otrygga platser. Som en följd av trygghetsundersökningen genomfördes ett projekt som koncentrerades kring fastighetsrelaterade åtgärder och åtgärder inom närmiljön i bostadsområdet.

Trots att det inte har använts så stora ekonomiska resurser till det brottsförebyggande området har de brottsförebyggande frågorna i praktiken fått ett relativt stort utrymme inom storstadsarbetet i Bergsjön. Sammanlagt har det brottsförebyggande områdets budget utgjort ungefär en tiondel av den totala budgeten för storstadsarbetet. En strategi i Bergsjön har emellertid varit att få olika aktörer i området att finansiera stora delar av de konkreta åtgärder som genomförts. Eftersom Bergsjön hade en organisation för det brottsförebyggande arbetet sedan tidigare kom också arbetet igång snabbt.

Det brottsförebyggande arbetet i Bergsjön

ORGANISATION OCH SAMVERKAN

Det brottsförebyggande området prioriterades redan från början i storstadsarbetet i Göteborg. I det första lokala utvecklingsavtalet, som gäller för år 2001, är ett mål att Göteborg ska vara öppet, säkert och tryggt samt erbjuda en god stadsmiljö under alla tider på dygnet med säker trafik, trygga hem, gator och torg. I detta första avtal framgår emellertid inte hur man avser att arbeta med de brottsförebyggande frågorna lokalt i Bergsjön. I senare reviderade åtgärdsplaner beskrivs dock såväl lokala strategier som planerade insatser.

I Bergsjön fanns redan före storstadsarbetet ett lokalt brottsförebyggande råd. Rådet bildades år 1998 på initiativ av stadsdelschefen, polisen och Göteborgs kommunala fastighetskoncern Förvaltnings AB Framtiden. I det brottsförebyggande rådet ingår representanter från fastighetsägare, polis, stadsbyggnadsnämnden, trafikkontoret med flera. Rådet har en utvecklad organisation med över- och underorgan som samverkar med stadsdelsförvaltningen. Det brottsförebyggande arbetet inom storstadsarbetet är organisatoriskt placerat i det lokala rådet och därmed helt integrerat i den ordinarie brottsförebyggande verksamheten.

Göteborgs kommun liksom de stadsdelar som ingår i storstadsarbetet har i stor utsträckning samverkat med fastighetsägare. Att skapa ett sådant samarbete har varit svårare och tagit längre tid i Bergsjön än i andra stadsdelar eftersom det finns många olika fastighetsägare i området. Både allmännyttan och privata fastighetsägare i Bergsjön är emellertid med i ett samarbete som bland annat syftar till att Bergsjön ska bli ett tryggt och trivsamt område. I Bergsjön har man också verkat för att involvera boende och föreningar i det brottsförebyggande arbetet. I detta sammanhang har ett Agenda 21-kontor (internationellt miljöprojekt) haft en nyckelroll.

Inom det brottsförebyggande området finns ett etablerat samarbete med polisen i Bergsjön. Flera poliser är också delaktiga i det lokala brottsförebyggande rådet. I intervjuerna framkommer dock att det i vissa sammanhang har varit svårt för polisen att leva upp till de förväntningar som skapades i och med närpolisreformen. Förklaringen till detta kan vara att antalet poliser, som arbetar lokalt i området, har minskat de senaste åren. Ett sätt att arbeta när personella resurser saknas har blivit att via det lokala brottsförebyggande rådet föra vidare kunskap om vilka åtgärder som kan verka brottsförebyggande. För

polisen är storstadsarbetet därmed positivt på det sättet att deras kunskap tas tillvara och att problemen med brottslighet har uppmärksammats mer än tidigare.

STRATEGI OCH INRIKTNING

Den övergripande strategin för att minska brottsligheten och öka tryggheten har varit att satsa på bebyggelseinriktade åtgärder genom samverkan mellan fastighetsägare och ett flertal andra aktörer. I en reviderad åtgärdsplan presenteras två tydliga strategier inom det brottsförebyggande området:

- att stimulera processer och nya strukturer som resulterar i ett rent, vackert och tryggt Bergsjön utifrån ett långsiktigt helhetsperspektiv och brett engagemang.
- att stimulera åtgärder som ökar både den faktiska och den upplevda tryggheten i stadsdelen.

Eftersom man sedan tidigare har genomfört ett mycket ambitiöst kartlägningsarbete i Bergsjön, som omfattar såväl trygghetsundersökningar som sammanställningar av brottsstatistik, finns det en god uppfattning om problembilden i området. Detta har varit en fördel i valet av insatser inom storstadsarbetet. En del av strategin inom storstadsarbetet är att ”ägaren” till ett identifierat problem till största delen tar ansvaret för finansiering av åtgärden. Det innebär till exempel att fastighetsägarna finansierar stora delar av de bebyggelseinriktade förändringar som genomförs i och omkring bostäderna. Kommunledningen i Göteborg har givit den kommunalt ägda fastighetskoncernen ett särskilt ansvar för ett trygghetsskapande arbete som fysisk upprustning av inre och yttre miljöer samt förändringar i yttre miljöer. Andra fastighetsägare har bildat ett särskilt bolag för att arbeta med Bergsjöns utveckling. Det finns också en fastighetsägarförening som arbetar med frågor som rör boendeflytande, trygghet och torgutveckling. Den kommunala strategin att involvera bostadsföretagen används och fungerar alltså på lokal nivå.

Det finns fem brottsförebyggande insatser inom storstadsarbetet i Bergsjön.

- Insatsen *Rent, vackert och tryggt Bergsjön* handlar om att förbättra utemiljön.
- Insatsen *Torg- och fastighetsutveckling runt Komettorget* syftar till att återskapa ett bostads- och levnadsområde som håller samma standard som andra bostadsområden i Göteborg.
- Insatsen *Torg- och fastighetsutveckling runt Gärdsås Torg* syftar till att genomföra ombyggnadsprocesser utifrån en enkätundersökning bland de boende i området.
- Insatsen *Fastighetsutveckling inom Framtidenkoncernen* skall leda till aktivitet, möten och nätverk mellan bergsjöbor genom att stimulera tillkomsten av nya mötesplatser.
- Insatsen *Förändrade spårväghållplatser* skall leda till att bergsjöborna upplever hållplatserna som rena, snygga och trygga.

Samtliga fem insatser är av bebyggelseinriktad karaktär. Förutom de fysiska förändringar som ska genomföras syftar insatserna till att fler i stadsdelen, som fastighetsägare, föreningar, boende och stadsdelförvaltningen engagerar sig och tar ett större ansvar för boendemiljön. Insatsernas mål är att den upplevda tryggheten ska öka och att skadegörelse och nedskräpning minskar. En ambition är också att fastighetsägare ska polisanmäla brott i större utsträckning än tidigare. Ett annat mål med insatserna är att de boende ska känna stolthet över att bo i Bergsjön.

Underifrånperspektivet tillgodoses genom att alla insatser utgår från en dialog med de boende genom exempelvis enkäter eller direkta möten. Inom storstadsarbetet utgör Bergsjön ett exempel på ett arbete fokuserat på samarbete med fastighetsägare och situationell brottsprevention. En fördel med strategin att samarbeta intensivt med fastighetsägare är att det finns en kraft och en finansieringsvilja hos dessa aktörer.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att organisationen för det brottsförebyggande arbetet är väl utvecklad, liksom samarbetsformerna. De brottsförebyggande insatserna inom storstadsarbetet följer den uttalade strategin som syftar till att minska brottsligheten och öka den upplevda tryggheten genom bebyggelseinriktade åtgärder. Insatserna är även kopplade till de kommunala målen som i hög grad anger att tryggheten ska öka i fysiska miljöer som exempelvis torg och hållplatser. Strategin och insatserna utgår dock i högre grad från att öka den upplevda tryggheten än från att minska den faktiska brottsligheten. Hela strategin bygger också på ett antagande om att problembilden i huvudsak består av bebyggelseinriktade faktorer. Den sociala dimensionen saknas i det brottsförebyggande storstadsarbetet. Som tidigare nämnts har underifrånperspektivet tillgodosetts genom bland annat trygghetsundersökningar. Underifrånperspektivet är även representerat vid utförandet av de olika insatserna genom olika referensgrupper och framtidsverkstäder. Däremot har en utvärderare från

Göteborgs universitet noterat att få boenderepresentanter finns med i de organ som beslutar om vilka brottsförebyggande insatser som ska göras i stadsdelen.

LÅNGSIKTIGHET OCH UTVÄRDERING

Bergsjöns brottsförebyggande insatser kommer att avslutas under storstadsarbetet. Storstadsarbetet i Bergsjön kan ändå betraktas som långsiktigt eftersom arbetet i stor utsträckning har resulterat i bebyggelseinriktade åtgärder med bestående resultat. Storstadsarbetet har också till stor del gått ut på att skapa samverkan kring brottsförebyggande frågor och hitta externa finansiärer till åtgärderna. De nya nätverk och den organisation som har skapats kan leva vidare även efter storstadsarbetet och en förhoppning är att de externa finansiärerna även i framtiden kan bidra till det brottsförebyggande arbetet.

Kommunen är ansvarig för utvärderingen av storstadsarbetet. Det kommunala brottsförebyggande rådet har upprättat en utvärderingsplan för att följa upp de brottsförebyggande insatserna. Än så länge har man emellertid inte haft möjlighet att följa upp effekterna av de insatser som har genomförts i Bergsjön.

FÖRDJUPAD BESKRIVNING AV OMRÅDET ROSENGÅRD I MALMÖ KOMMUN

Bakgrund

Storstadsarbetet i Malmö påbörjades år 1999 och kommer att fortgå till och med år 2004. Storstadsarbetet var starten för ett mer aktivt brottsförebyggande arbete i Rosengård. Tidigare samarbetade socialtjänst, skola och polis kring frågor av brottsförebyggande karaktär, men det fanns inget organiserat och uttalat brottsförebyggande arbete. I och med storstadsarbetet har samarbetet utökats till att även inkludera bland andra fastighetsägare, föreningar och boende.

Det brottsförebyggande arbetet har emellertid fått ett relativt litet utrymme i förhållande till det totala storstadsarbetet i Rosengård. Två av totalt sju insatser kan kategoriseras som brottsförebyggande. En förklaring till detta kan vara att även Malmö kommun arbetar aktivt med brottsförebyggande frågor. Det finns till exempel trygghetsvårdar, vägvalsprojekt för ungdomar med kriminell livsstil och medlingsverksamhet inom kommunens brottsförebyggande arbete.

Det brottsförebyggande arbetet i Rosengård

ORGANISATION OCH SAMVERKAN

I början av storstadsarbetet prioriterades inte det brottsförebyggande området i Malmö. Brottsförebyggande arbete nämns överhuvudtaget inte i kommunens första lokala utvecklingsavtal. I det andra reviderade avtalet har dock det brottsförebyggande perspektivet förts in. I detta avtal betonas att verksamheter som delvis är ägnade att förebygga brott och som finns inom stadsdelens ordinarie verksamhet kan kompletteras och förstärkas genom storstadsarbetet. De brottsförebyggande frågorna får vidare allt större utrymme över tid. I det senaste lokala utvecklingsavtalet definieras mål som att Rosengård ska upplevas som ett tryggt och säkert område och att skadegörelsen ska minska. I avtalet definieras även målgrupper och arbetssätt och två brottsförebyggande insatser beskrivs. Förutom att de brottsförebyggande frågorna har fått större utrymme så har också beskrivningen av dessa frågor blivit mer konkret.

En projektledare har med hjälp av storstadsmedel anställts för det brottsförebyggande arbetet i Rosengård. Projektledaren blev från början organisatoriskt placerad under stadsdelschefen i stadsdelsledningen. I organisationen fanns inget utvecklat nätverk för de brottsförebyggande frågorna. Det var därför svårt och tog lång tid för projektledaren att förankra sitt arbete i verksamheten. Rosengård har dragit lärdom av den svårigheten och därför placerat projektledartjänsten närmare kärnverksamheten, i socialförvaltningen inom stadsdelsförvaltningen. Projektledaren ingår numer även i en styrgrupp tillsammans med övriga projektledare inom storstadsarbetet. Trots att det var svårt att skapa ett fungerande samarbete var projektledaren emellertid framgångsrik i att engagera ett flertal aktörer. Det skapades ett nätverk med det kommunala brottsförebyggande rådet, polis, skola, föreningar, fastighetsägare, hyresgästförening, vaktbolag, boende och moskén. En bestående svårighet har dock varit att skapa en samverkan mellan storstadsarbetets nätverk och den ordinarie verksamheten. Intervjuade har beskrivit det som att man har arbetat i ”två olika lag”.

Samarbetet med polisen inom storstadsarbetet har enligt de intervjuade fungerat bra. Polisen har till exempel deltagit i planeringen inom storstadsarbetet i Rosengård. Polisen har också prioriterat Rosengård med extra personella resurser under storstadsarbetet. I ett längre perspektiv har dock polisens närvaro i området minskat. Från kommunalt håll ser man detta som en negativ utveckling medan polisen betonar att man har stora möjligheter att förstärka närvaron vid behov.

STRATEGI OCH INRIKTNING

Arbetet med Malmös nuvarande brottsförebyggande strategi startade i samband med en trygghetsmätning som genomfördes något år innan storstadsarbetet inleddes. Trygghetsmätningen visade att Malmö låg mycket högt vad gällde otrygghet i allmänhet och att ungdomsbrottsligheten var hög. Mätningen visade också att den lokala problembilden var omfattande i vissa områden, bland annat i Rosengård. Utifrån mätningen, brottsstatistik och demografisk statistik utvecklades en övergripande strategi för att minska skadegörelsen och öka tryggheten. Detta inventeringsarbete resulterade i den kommunövergripande handlingsplanen *Malmö - en trygg och säker stad*, som delvis har varit en

utgångspunkt för det brottsförebyggande arbetet i Rosengård. Inriktningen både på kommunal och lokal nivå för det brottsförebyggande arbetet är att fokusera på ungdomar. Liksom i Malmö som helhet bor det mycket ungdomar i Rosengård. Målet är att arbeta förebyggande och förhindra att dessa ungdomar rekryteras till brottslig verksamhet.

Det har ansetts vara viktigt med en bred uppslutning av föräldrar och ungdomar kring det brottsförebyggande arbetet. En aktivitet som har främjat kontakten med föräldrar och ungdomar är trygghetsvandringar som även har resulterat i en åtgärdsplan, som man nu arbetar efter.

Utöver att storstadsarbetet har finansierat en projektledare har två brottsförebyggande insatser genomförts inom ramen för storstadsarbetet, Herrgårdsprojektet och Bevakningsprojektet. Herrgårdsprojektets syfte är att utveckla området Herrgården till ett attraktivt och tryggt område. Herrgården är Rosengårds mest utsatta område, där bor knappt 5 000 personer (22 000 i hela Rosengård). Projektet startade med en inventering som man kallar arbetsboksmetoden. Metoden går ut på att involvera de boende i ett förändringsarbete. En första arbetsbok som innehåller frågor om bland annat trygghet delades ut via personliga besök till alla hushåll i området. En projektgrupp, som delvis består av boende i området, har formulerat frågorna vilket redan från början inkluderar ett underifrånperspektiv. Totalt var 70 personer inblandade i arbetet med denna arbetsbok som har översatts till ett antal språk. Nästa steg i projektet var en andra arbetsbok där alla svar och idéer sammanställdes. Arbetsgrupper bearbetade sedan materialet och utformade förslag till förändringar i området som redovisades i olika teman där trygghet och boende var ett tema. Sedan anordnades seminarier kring de olika temana. Förslag som var möjliga att realisera sammanställdes i en tredje arbetsbok som överlämnades till beslutsfattare. De brottsförebyggande åtgärdsförslag som formulerats i den tredje arbetsboken är av situationell karaktär och de är till stor del genomförda eller på väg att bli genomförda. Resultatet av Herrgårdsprojektet förvaltas numer inom stadsdelsförvaltningen och eventuella framtida åtgärder finansieras inom ordinarie verksamhet. Arbetsboksmetoden har varit ett tidskrävande arbete, men metoden har givit en god uppfattning om problembilden i området. Den har också i hög utsträckning tillgodosett underifrånperspektivet.

Den andra brottsförebyggande insatsen som har genomförts inom storstadsarbetet, det så kallade Bevakningsprojektet, har som syfte att minska skadegörelsen och öka tryggheten i Rosengård. Projektet innebär att bevakningsföretag anställer rosengårdsbor som ska patrullera i området. Fem rosengårdsbor har anställts av vaktbolagen. Att de anställda vakterna är rosengårdsbor, som känner området och ungdomarna väl och talar olika språk, har uppfattats som mycket positivt av de boende. Eftersom bevakningsprojektet tar tillvara de lokala arbetskraftsresurserna och ökar närvaron av anställda med rosengårdsbakgrund, kan det också sägas tillgodose underifrånperspektivet. Även om insatsen nu är avslutad lever den vidare genom de anställda vakterna.

Såväl Herrgårdsprojektet som Bevakningsprojektet har således utgått från ett tydligt underifrånperspektiv. De brottsförebyggande insatserna inom storstadsarbetet är däremot svåra att koppla till den uttalade inriktningen att det brottsförebyggande arbetet ska fokusera på ungdomar. Förutom insatserna har dock den storstadsfinansierade projektledaren träffat och pratat mycket med ungdomar om brottsförebyggande frågor i skolor, på fritidsgårdar etc. Det är emellertid svårt att placera valet av insatser i en tydlig brottsförebyggande strategi. Kopplingen till den kommunövergripande strategin är också otydlig. Insatserna är vidare svåra att koppla till utvecklingsavtalets mål eftersom dessa mål är av väldigt övergripande karaktär. I ett försök att arbeta mer strategiinriktat har kommunen initierat en ny storstadsinsats på Apelgårdsskolan i Rosengård. Utgångspunkten är en trygghetsstudie genomförd på skolan. Syftet är att öka tryggheten på Apelgårdsskolan där många barn känner sig otrygga. Insatsen startade i slutet av hösten år 2002 och ska pågå under år 2003.

Sammanfattningsvis har Rosengård haft relativt få brottsförebyggande insatser inom storstadsarbetet. Det har också funnits svårigheter med att utveckla en fungerande organisation och man har därmed inte kommit så långt i det brottsförebyggande arbetet.

LÅNGSIKTIGHET OCH UTVÄRDERING

De två brottsförebyggande insatserna pågår visserligen inte aktivt längre men lever fortfarande vidare, Bevakningsprojektet genom de anställda vakterna och Herrgårdsprojektet genom de genomförda åtgärderna. Att medel också använts till att finansiera en projektledare, som har varit drivande i att skapa nätverk och samarbeten, kan också vara positivt för det framtida brottsförebyggande arbetet i

området. Ambitionen är vidare att Rosengård även efter storstadsarbetet ska ha en projektledare som arbetar med brottsförebyggande frågor, eventuellt via en samfinansiering med drog- och alkoholområdet.

I Rosengård, liksom i hela Malmö, kommer det brottsförebyggande området inom storstadsarbetet att utvärderas på olika sätt. Malmö kommun har i detta sammanhang ett samarbete med Malmö Högskola som bland annat har till uppgift att utvärdera det brottsförebyggande området inom storstadsarbetet. En fördel i detta sammanhang är den trygghetsmätning som genomfördes innan storstadsarbetet påbörjades. Denna mätning kommer att följas upp i utvärderingsarbetet.

FÖRDJUPAD BESKRIVNING AV OMRÅDET SKÄRHOLMEN I STOCKHOLMS KOMMUN

Bakgrund

Storstadsarbetet i Stockholm påbörjades i slutet av år 1999 och sträcker sig fram till och med år 2005. Storstadsmedlen i Stockholm är fördelade lokalt på stadsdelarna, medan den kommunövergripande nivån endast har medel för utvärdering. I Stockholm finns det inte något kommunövergripande brottsförebyggande råd som arbetar med att stödja det brottsförebyggande arbetet i stadsdelarna. I Skärholmen bedrivs sedan flera år tillbaka ett systematiskt brottsförebyggande arbete, bland annat har ett flertal undersökningar om trygghet genomförts. Att ett brottsförebyggande arbete startade tidigt kan bero på att flera enkätundersökningar visade att den upplevda otryggheten i stadsdelen var stor.

Det brottsförebyggande området har fått ett relativt stort utrymme inomorstadsarbetet i Skärholmen. Det brottsförebyggande arbetet utgör ungefär en femtedel av det totalaorstadsarbetet, både vad gäller antal insatser och ekonomiskt utrymme.

Det brottsförebyggande arbetet i Skärholmen

ORGANISATION OCH SAMVERKAN

Inomorstadsarbetet i Stockholm fanns det brottsförebyggande perspektivet med redan från början. I det första lokala utvecklingsavtalet för Stockholm nämns att stadsdelarna ska stödja lokalt brottsförebyggande arbete. Det nämns vidare att stadsdelarna ska sträva efter att mobilisera föräldrar, fastighetsägare med flera i detta arbete och efter att utveckla lokala brottsförebyggande råd. Även om det brottsförebyggande perspektivet fanns med redan från början så har det fått större utrymme i avtalen över tid. I de reviderade avtalen redovisas exempelvis för Skärholmens del stadsdelens lokala mål inom det brottsförebyggande området, samarbetsformer, exempel på inriktning av åtgärder och planer för utvärdering. De lokala målen för Skärholmen är ökad trygghet, minskad brottslighet, ökad föräldramedverkan och ökat samarbete genom fler gemensamma insatser.

Storstadsarbetet har bland annat resulterat i att ett lokalt brottsförebyggande råd har bildats i Skärholmen. Rådet är ett samverkansprojekt mellan polisen och stadsdelsförvaltningen och har en central roll i det brottsförebyggande arbetet inomorstadsarbetet. Arbetet leds av stadsdelnämndens ordförande. Dessutom ingår representanter från stadsdelen, närpolisen, Skärholmens kyrka, Svenska Bostäder, fastighetsbolag, företagarföreningar, en föreningsrepresentant och en ungdomsrepresentant. Rådet ska genomföra kartläggningar och identifiera problembilder samtidigt som de ska genomföra konkreta projekt.

Inomorstadsarbetet finns det en samordnare för de brottsförebyggande frågorna som är anställd vid Skärholmens närpolis och delvis finansierad avorstadsmedel. Samordnaren har tät kontakt med fältassistenter, fastighetsägare och andra som kan förbättra miljön ur trygghetssynpunkt. En utgångspunkt för det brottsförebyggande området inomorstadsarbetet har varit att i hög utsträckning samarbeta med Skärholmens fastighetsägare. Dessa aktörer anses ha en viktig roll i arbetet med trivsel- och trygghetsfrågorna, eftersom de har en närhet till hyresgästerna och kunskap om bostadsområdets problem och möjligheter.

Skärholmen har även försökt att engagera boende i det brottsförebyggande arbetet för att tillgodose underifrånperspektivet. Ett exempel på detta är att det lokala brottsförebyggande rådet vid flera tillfällen har anordnat öppna möten, så kallade trygghetsmöten. Mötena som har hållits i köpcentrum och tunnelbanehallar har lockat ett hundratal deltagare. De boende har fått föra fram vad som upplevs som otryggt i området både muntligt och skriftligt. Därefter har man arbetat för att till exempel förbättra den fysiska miljön i enlighet med de förslag som framförts. I vissa fall har trygghetsmötet även följts upp med en trygghetspromenad. Dessa möten har således givit boende möjligheter att ge sin bild av problemen. Mötena har dock inte i någon större utsträckning påverkat utformningen avorstadsarbetet.

I Skärholmen har polisen haft en mycket aktiv roll i det brottsförebyggandeorstadsarbetet. Det finns flera förklaringar till detta. En förklaring är att det finns en närpolisstation i området och att polisen sedan tidigare har varit drivande i stadsdelens brottsförebyggande arbete. Att dessutom samordnaren för

de brottsförebyggande frågorna inom storstadsarbetet även är närpolis i området har medfört att polisen direkt har involverats i arbetet. På så vis har polisens kunskap verkligen använts i det brottsförebyggande arbetet.

STRATEGI OCH INRIKTNING

Skärholmen har en övergripande strategi för det brottsförebyggande arbetet som bygger på resultaten av kartläggningar av problembilden genom enkätundersökningar och sammanställningar av brottsstatistik. Kartläggningarna visade att området har en hög ungdomsbrottslighet och att en stor del av brottsligheten är koncentrerad till områdets centrum. I strategin betonas vikten av att arbeta med såväl socialt förebyggande åtgärder för att förhindra att fler ungdomar hamnar i brottslighet, som med situationellt förebyggande åtgärder som kan ha förutsättningar att ge resultat relativt snabbt. När det gäller de situationella åtgärderna har polisen arbetat mycket med att analysera brottsstatistik med hjälp av kartor. Arbetet har därmed i stor utsträckning inriktats geografiskt. Att integrera det brottsförebyggande arbetet i den ordinarie verksamheten har vidare varit en strategisk utgångspunkt inom Skärholmens storstadsarbete.

Fram till och med år 2001 bedrev Skärholmen i huvudsak socialt inriktade brottsförebyggande insatser som Lag och rättsundervisning i skolorna, en boxningsklubb, streetbasket och sommaraktiviteter för barn. Under år 2001 byttes delar av ledamöterna i det brottsförebyggande rådet ut vilket medförde att inriktningen på arbetet till stor del förändrades. En del av de tidigare insatserna har fortsatt, men de finansieras inom den ordinarie verksamheten eller från annat håll. De tre insatser som Skärholmen har arbetat med under år 2002 inom det brottsförebyggande området har varit att bygga upp ett brottsförebyggande råd, områdesvärdar och Lugna Gatan Junior.

- Insatsen *Lokalt brottsförebyggande råd* syftar till att skapa en organiserad samverkan mellan de brottsförebyggande aktörerna i Skärholmen.
- Insatsen *Områdesvärdar* syftar till att öka tryggheten för de boende och besökare genom värdarnas närvaro ute på gator och torg i centrummiljöer. Värdarnas arbetsuppgifter är att ge service åt boende och besökare, rapportera om ordning och nedskräpning, störa olaglig verksamhet, vid behov vara ett stöd för personalen i affärerna och på alla sätt bidra till att skapa trivsel och trygghet i stadsdelen. Insatsen är också en arbetsmarknadsåtgärd eftersom man anställer långtidsarbetslösa områdesvärdar som byts ut var sjätte månad.
- Insatsen *Lugna Gatan Junior* syftar till att minska ungdomsbrottslighet och missbruk. Två Lugna Gatan-värdar var stationerade i Skärholmen med uppgift att rekrytera och utbilda nya ungdomar till verksamheten. Två grupper, omkring 15 personer har genomgått utbildning. Insatsen är emellertid inte längre en del av storstadsarbetet då den avslutades under år 2002 på grund av finansieringssvårigheter samt bristande insyn i verksamheten. Verksamheten fortsätter dock med Connex som uppdragsgivare och finansiär.

Storstadsarbetets organisation för det brottsförebyggande arbetet är välutvecklad och till stor del integrerad i den ordinarie verksamheten. Positivt är att polisen är mycket delaktig inom det brottsförebyggande storstadsarbetet. De brottsförebyggande insatserna följer också den övergripande strategin att arbeta både med social och situationell brottsprevention, samt att inrikta en stor del av insatserna mot ungdomar. Däremot har strategin förmodligen inte varit tillräckligt tydlig eftersom det brottsförebyggande arbetet i stor utsträckning förändrades år 2001 och flera insatser avslutades som storstadsinsatser. Insatserna går delvis att koppla till de lokala målen, till exempel präglas några av insatserna av målet att öka föräldramedverkan. Övriga mål är väldigt övergripande vilket gör det svårt att se en direkt koppling, men insatserna avviker inte heller från dessa övergripande mål. Det är emellertid svårt att se hur insatserna skulle ha förutsättningar att uppnå målen.

LÅNGSIKTIGHET OCH UTVÄRDERING

För att garantera en långsiktighet är den ordinarie verksamheten avsiktligt involverad i det brottsförebyggande arbetet inom storstadsarbetet i Skärholmen. Förutom att integrera insatserna i sig har det handlat om att integrera de kunskaper som storstadsarbetet har medfört. I Skärholmen återstår i dagsläget endast en brottsförebyggande insats som finansieras med storstadsmedel och diskussioner pågår för att hitta en fortsatt finansiering av insatsen efter storstadsarbetets slut. Eftersom övriga insatser är integrerade och finansierade av ordinarie verksamhet eller någon annan aktör har Skärholmen lyckats att arbeta långsiktigt. Storstadsarbetet har även bidragit till att förstärka nätverken inom det brottsförebyggande området vilket är positivt för det fortsatta brottsförebyggande arbetet.

Inom storstadsarbetet i Skärholmen görs uppföljningar av de brottsförebyggande insatserna löpande. Södertörns högskola har sedan ansvar för en grundligare utvärdering av det brottsförebyggande arbetet. De utvärderingar som har gjorts hitintills har inte haft några omfattande konsekvenser för det fortsatta brottsförebyggande arbetet. I Skärholmen har dock det brottsförebyggande arbetet pågått under relativt kort tid eftersom inriktningen också har förändrats under storstadsarbetets gång.

Bilaga 3. Textanalys av de lokala utvecklingsavtalen

En textanalys har genomförts för att undersöka om det brottsförebyggande området har fått större utrymme i de lokala utvecklingsavtalen över tid. Antalet gånger ord som beskriver *trygghet* och *brottslighet* förekommer i de lokala avtalen har räknats. Vanligtvis är de senare avtalen betydligt mer omfattande än de tidigare. Därför redovisas också en kvot som relaterar förekomsten av de aktuella orden till avtalets längd. Den har räknats fram genom att dividera antalet gånger orden förekommer med sidantalen i avtalen.

Tabell B1. Antal gånger ord som beskriver trygghet förekommer i de lokala utvecklingsavtalen.

	1999	2000	2001	2002
Botkyrka	--	45	46	46*
Göteborg	--	--	15	84
Haninge	--	44	3	3*
Huddinge	12	12*	23	46
Malmö	0	0*	24	61
Stockholm	17	17*	71	87
Södertälje	--	31	31*	118

Tabell B2. Antal gånger ord som beskriver brottslighet förekommer i de lokala utvecklingsavtalen.

	1999	2000	2001	2002
Botkyrka	--	30	18	18*
Göteborg	--	--	3	31
Haninge	--	33	2	2*
Huddinge	5	5*	22	39
Malmö	0	0*	79	138
Stockholm	6	6*	53	63
Södertälje	--	6	6*	36

Tabell B3. Kvot där antal gånger ord som beskriver trygghet har relaterats till avtalets längd.

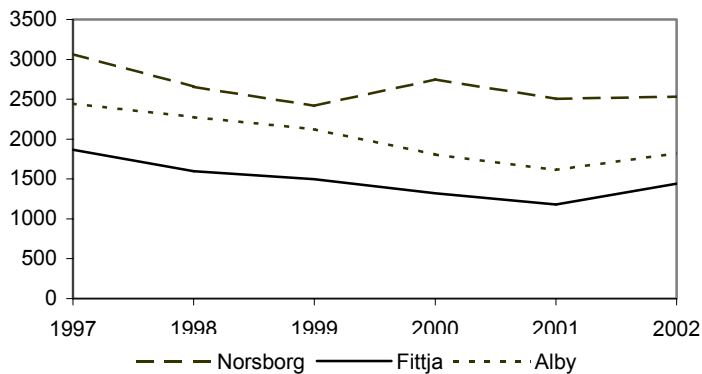
	1999	2000	2001	2002
Botkyrka	--	0,32	0,46	0,46*
Göteborg	--	--	0,44	0,46
Haninge	--	0,33	0,08	0,08*
Huddinge	0,20	0,20*	0,33	0,49
Malmö	0,00	0,00*	0,17	0,31
Stockholm	0,41	0,41*	0,51	0,47
Södertälje	--	0,21	0,21*	0,40

Tabell B4. Kvot där antal gånger ord som beskriver brottslighet har relaterats till avtalets längd.

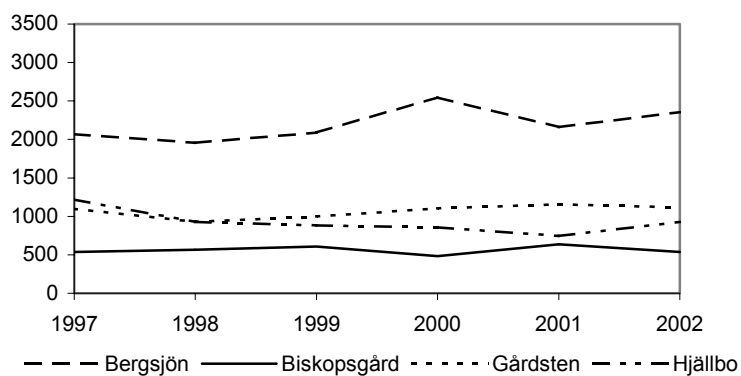
	1999	2000	2001	2002
Botkyrka	--	0,21	0,18	0,18*
Göteborg	--	--	0,09	0,17
Haninge	--	0,24	0,05	0,05*
Huddinge	0,08	0,08*	0,31	0,42
Malmö	0,00	0,00*	0,57	0,69
Stockholm	0,15	0,15*	0,38	0,34
Södertälje	--	0,04	0,04*	0,12

* För dessa finns inga enskilda avtal utan föregående års avtal gäller.

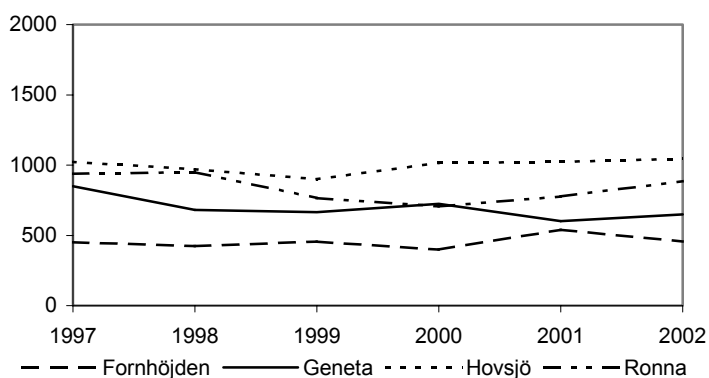
Bilaga 4. Brottsutvecklingen i de berörda områdena

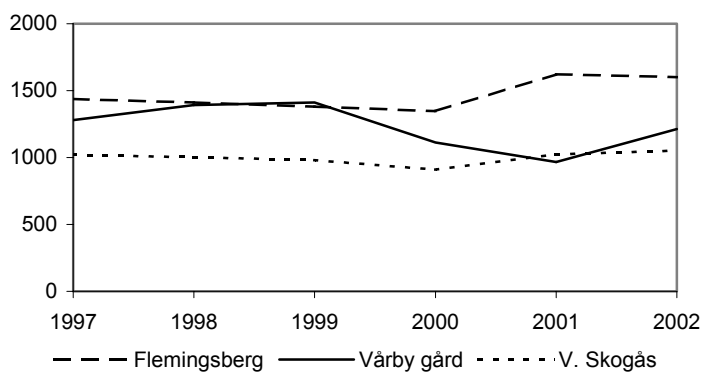
Figur B1. Antal anmälda brott i Botkyrka kommun åren 1997-2002.

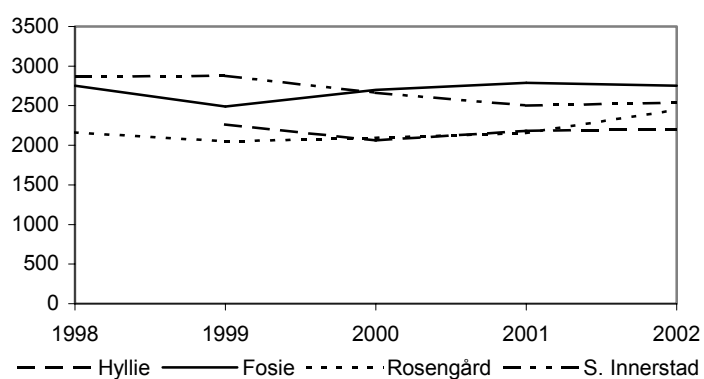
Figur B2. Antal anmälda brott i Göteborgs kommun åren 1997-2002.

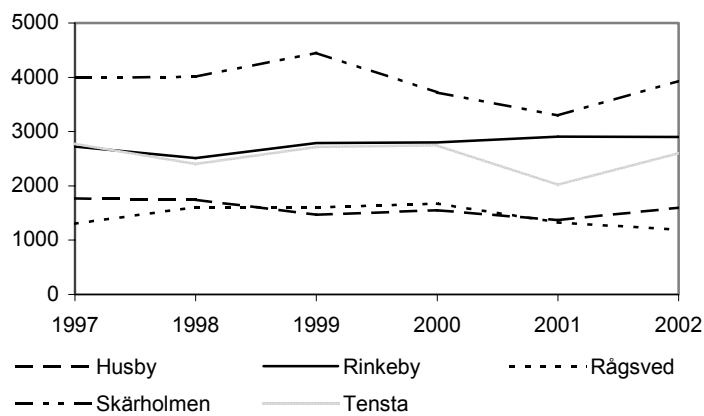
Figur B3. Antal anmälda brott i Haninge kommun åren 1997-2002.

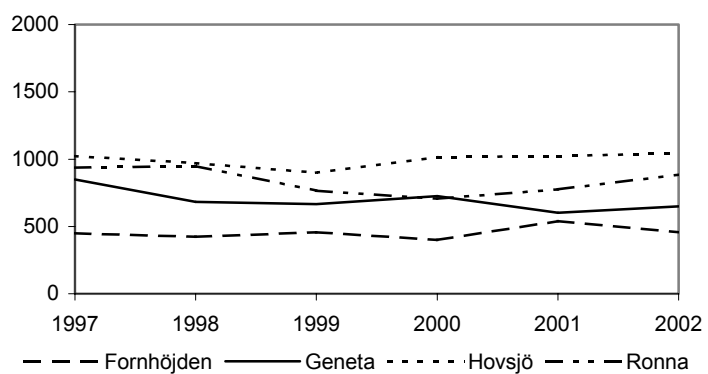
Figur B4. Antal anmälda brott i Huddinge kommun åren 1997-2002.

Figur B5. Antal anmälda brott i Malmö kommun åren 1998-2002.

Figur B6. Antal anmälda brott i Stockholms kommun åren 1997-2002.

Figur B7. Antal anmälda brott i Södertälje kommun åren 1997-2002.